

Hallo Paul

Pieter Wisse, Information Dynamics

Even voorstellen

Wie is Paul? Hij heeft een academische doctortitel en werkt voor een zgn kennisinstelling. Enkele jaren geleden stelde hij in opdracht van een overheidsinstelling (Peter) een evaluatie op van Metapatroon. Vervolgens zette hij een consortium op, Essence.

Mijn correspondentiebijdragen

Information Dynamics heeft Paul destijds voor zijn evaluatie intensief ondersteund.¹

Aanvankelijk wist hij immers niets van Metapatroon.

Behalve met verwijzingen naar bestaande documentatie/literatuur over Metapatroon en tijdens gesprekken heb ik Paul uitvoerig per email over/rondom Metapatroon voorgelicht en hem daarbij allerlei aspecten van gebruik e.d. toegelicht. Dat ging door na publicatie van zijn evaluatie in juni 2009.

Wat hier volgt, is een selectie van mijn bijdragen aan onze correspondentie in de periode voorafgaand aan Pauls consortium(project) Essence dat najaar 2010 van start ging.

Over de weergave van de selectie

De geselecteerde correspondentiebijdragen staan in chronologische volgorde opgenomen, met steeds de verzenddatum en het tijdstip in kwestie als paragraaftitel. Van vrijwel alle berichten die ik Paul stuurde, richtte ik afschrift aan Peter (opdrachtgever).

Waar het een bericht betreft waarvan Paul niet de hoofdegeadresseerde was, in die gevallen was dat meestal Peter, volgt op de verzenddatum tussen haakjes de letter a voor afschrift.

Enkele berichten waren überhaupt niet voor Paul bestemd, maar bevatten opmerkingen over hem; vandaar de toegevoegde letter o tussen haakjes. Voorts heb ik her en der onder de noemer van intermezzo andere berichten opgenomen die het verloop helpen duiden. Tenslotte voegde ik ter verduidelijking voetnoten toe.

21 januari 2008, 14:57 (o)

Voorafgaand aan ons gesprek op 29 januari a.s. heb ik alvast een opmerking over werkstroom. Paul herhaalt in zijn commentaar wat ik van hem ken als bezwaar tegen — nadruk op — orkestratie. Dat heb ik echter nooit van hem begrepen en je weet dat hij slecht luistert naar andere argumenten. Het verrast me niet dat jij dat bezwaar niet serieus neemt (zij het dat je hem dat diplomatiek schrijft).

Een betrouwbaarheidsaspect waaraan de overheid moet voldoen (in onze rechtsstaat) is optimale voorspelbaarheid. Ik begrijp dus gewoon niet dat Paul het nota bene zelfs voor "principiële onmogelijkheid" verklaart "een gestandaardiseerde lijst van werkstromen in

¹ Metapatroon is een methode annex notatiewijze voor conceptuele modellering. Information Dynamics is de maker en eigenaar van Metapatroon. Zie o.a. [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#).

de e-overheid te maken." Als hij gelijk heeft, moeten we er subiet mee ophouden. De gestandaardiseerde procedure is op haar beurt echter een wezenlijk aspect van voorspelbaarheid (wat dus een wezenlijk aspect van betrouwbaarheid is).

9 oktober 2008, 16:28

Onderstaand heb ik een 'korte inleiding tot stelselmatige semantiek' overgenomen inclusief samenvatting van nadere notities e.d. De verwijzing naar het zgn oefenschema staat ertussen[...]. Kijk maar wanneer je de 'moed' hebt om er samen eens naar te kijken. ;-)

Stelselmatige semantiek

Voor informatieverkeer met maatschappelijk bereik maakt identificerende informatie onlosmakelijk onderdeel van infrastructuur uit. Dergelijke informatie omvat, maar is nadrukkelijk niet beperkt tot, zgn basisregisters. Het verkeersperspectief roept de vraag op naar semantiek op stelselschaal. Daaraan wijdt Pieter Wisse een reeks onderzoek- annex ontwerpnotities en -schema's, deels in opdracht van Bureau Forum Standaardisatie. Elke aflevering heeft *Stelselmatige semantiek door* als begin van zijn titel. Tot dusver verschenen de volgende vijf afleveringen:

1. Suwinet

In opdracht van Bureau Forum Standaardisatie, 21 april 2008.

Suwinet-partijen gebruiken slechts fractioneel informatie door hun bemoeienis ontstaat. Vooral gebruiken zij informatie uit andere bronnen. Dat feitelijke hergebruik lijkt symptomatisch voor elke traditionele maatschappelijke sector.

Met stelselmatig is het gehele maatschappelijk bereik bedoeld, dus veel ruimer dan sectoraal. De aanzet tot een stelselmatig informatiemodel toont hoeveel reële betekenisvariëteit als het ware afgeknipt wordt en zodoende verloren gaat, zodra informatie apart binnen een sector geregistreerd raakt. Dat gebeurt vanzelfsprekend nog sterker per aparte organisatie in zo'n sector. Zonder expliciete context kan interpretatie twijfelachtig uitvallen. Voor enkelvoudige informatieverstrekking door burgers en bedrijven moeten reële betekenissen geborgd zijn waarvoor zij verantwoordelijk worden gehouden. Vergelijkbaar moet informatie consistent zijn die verschillende overheidsorganisaties ieder apart verstrekken aan burgers en bedrijven. Het stelselmatig perspectief maakt pas duidelijk genoeg wat als enkelvoudig en eenduidig en consistent geldt.

Met moderne voorzieningen voor informatieverkeer kan een deelnemer steeds relevante informatie van buitenaf verkrijgen op het moment dat hij er specifiek behoefte aan heeft. Hij voegt zijn eventuele informatiewaarde toe, die op haar beurt eveneens stelselmatig beschikbaar is voor daartoe geautoriseerde deelnemers aan informatieverkeer.

Zowel de kwaliteit als doelmatigheid van (uitvoerings)processen kan verbeteren door informatieverkeer volgens stelselmatige betekenisordering met maatschappelijk bereik.

Zie voor de volledige notitie: http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_suwinet.pdf.

2. Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA)

6 mei 2008.

De aanleiding tot isolering van bepaalde informatie tot een zgn register geldt wezenlijk niet in een omvattender informatiestelsel. Op stelselschaal hoort, bijvoorbeeld, een persoon bij van alles en nog wat. Stagnerende modernisering van de GBA is daarom te wijten aan de valse veronderstelling, dat onder één noemer moet blijven passen wat ... wezenlijk gedifferentieerd is. Dankzij stelselmatige semantiek valt evenwichtige verdeling, althans zo evenwichtig mogelijk, te bereiken. Op reële stelselschaal blijkt uniformiteit illusoir. In plaats van vergeefse pogingen een absoluut geldige standaard af te spreken, verdient erkenning van zulke verschillen de voorkeur. De ene persoonslijst is dus een anachronisme in een informatiestelsel voor informatieverkeer in publiek domein. Dat verandert pas kwalitatief (!) zodra wat ooit GBA was, opgaat in infrastructuur voor informatieverkeer. Door de verruiming naar stelselschaal manifesteert zich scherper dat nogal wat informatie op de persoonslijst feitelijk niet 'gemeentelijk' is. Voor wie stelsellogica niet herkent, luidt de paradox luidt dat ruimte voor reële verschillen de behoefte ervoor doet slinken.

Zie voor de volledige notitie: http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_gba.pdf

3. Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en Basisregister Ondernemingen en Rechtspersonen (BOR)

2 juni 2008.

Als referentiekader geldt de informatiemaatschappij. Daarvoor is intensief informatieverkeer karakteristiek, met als nader kenmerk respectievelijk voorwaarde facilitering door digitale technologie.

In de modellen voor zgn basisregisters van adressen en gebouwen ontbreekt principieel voorziening voor betekenisverschillen die, nota bene tegelijk in samenhang, reëel en relevant zijn op maatschappelijke schaal. Precies verkeer blijft betekenisvariëteit nog opgevat als een probleem, dat beslist opgeheven moet zijn, wèg dus. Nota bene, evenwichtige variëteit is daarentegen productief, zelfs onmisbaar. Daarbij heeft variëteit nogeens een open, dynamisch karakter.

Op maatschappelijke schaal met kenmerkend pluralisme is en blijft de pretentie van absoluut geldige definitie altijd botsen met één en/of ander belang. Dit verklaart waarom basisregistraties, of welke voorzieningen dan ook voor stelselmatig informatieverkeer, die op zulke 'definitieve' leest geschoeid worden, nooit kunnen functioneren.

Contextvrije betekenis is een valse illusie onder omstandigheden van reële, het woord zegt het al, variëteit. Lees ook: inherent gevarieerde maatschappelijke verhoudingen.

Het uitgangspunt moet zelfs radicaal omgekeerd gelden voor zo beheersbaar mogelijk informatieverkeer.

Concreet, praktisch: **betekenis is nooit, herhaal, nooit contextvrij.**

Het is eigenlijk al teveel gezegd dat de beoogde basisregistraties aan een weeffout lijden. Want oriëntatie ontbreekt zelfs op onderlinge verwevenheid, zeg dus ook maar op stelselmatigheid, laat staan op erkenning van reële verhoudingen in/voor maatschappelijk verkeer.

Zie voor de volledige notitie: http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_bag_bor.pdf

4. Uitvoeringsorganisatie

23 juni 2008.

Voor de stelselmatig houdbare, zelfs productieve opzet moet een verschijnsel dat voor een geïsoleerde informatiebehoefte slechts ondergeschikt geldt, als één of andere eigenschap, dus, daarentegen zo onafhankelijk mogelijk bestaansrecht toegedicht krijgen. Een vuistregel voor informatiemodellering op stelselschaal is voorts dat aansprakelijkheid, respectievelijk verantwoordelijkheid tot en met de handelende persoon moet zijn gefaciliteerd.

Stelselmatige semantiek verschilt kwalitatief van betekenisordering voor een apart, gesloten gehouden domein. Dat verschil komt erop neer dat ... betekenisverschillen zowel eenduidig onderscheiden, als samenhangend moeten zijn in één informatiestelsel. Dat vergt verbijzondering naar context (en tijd): Metapatroon. De schaal van zo'n stelsel is wat bereikbaar is met informatieverkeer. Door moderne digitale technologie is die schaal dus maatschappelijk: civiele informatiekunde.

Wat zo algemeen mogelijk moet zijn is de structuur. Dat is nota bene géén doel op zichzelf, maar dient het doel van optimale variëteit. Dankzij overzichtelijke, beheersbare structuur voor informatieverkeer kan dat verkeer zelf zich juist veranderlijk ontplooiën. Door inrichting als structuur kunnen voorzieningen voorts gemakkelijker als heuse infrastructuur gaan gelden. De (infra)structuur is nadrukkelijk onderwerp van standaardisatie, terwijl het verkeer dat erdoor mogelijk is dat juist nadrukkelijk niet moet zijn.

Voor informatieverkeer in het publiek domein maakt de stelselmatige betekenisordering integraal onderdeel van de infrastructuur uit.

Wat elektronische overheid heet kan nooit doelstellingen als enkelvoudige informatieverstrekking kan helpen realiseren, zolang samenhang verwacht wordt van extrapolatie vanuit aparte informatiesystemen. Dat schiet in informatiekundig opzicht nu eenmaal kwalitatief tekort. Voor elektronische overheid als aanzet tot de infrastructuur voor maatschappelijk informatieverkeer moet het organisatiecentrisch modelleren worden verlaten. Dat is lastig om allerlei redenen, stellig niet in de laatste plaats omdat vooralsnog informatiekundige opdrachten van aparte organisaties afkomstig blijven. De geschiedenis leert dat pas professioneel op verruimde schaal valt te werken, nadat de noemer infrastructuur geïnstitutionaliseerd is.

Zie voor de volledige notitie:

http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_uitvoeringsorganisatie.pdf

5. Oefenschema: basisregistraties enz.

In opdracht van Bureau Forum Standaardisatie, 29 juli 2008; afdruk op A0-formaat aanbevolen.

Deelmodellen, en (veel) meer, uit de eerste vier afleveringen van de reeks over stelselmatige semantiek staan in verband opgenomen in één (oefen)schema.

Zie http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/oefenschema_basisregistratiesenz.pdf

Engelstalige editie: **Open system of systems' semantics practice pattern: beyond central registers etc.**

Zie http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/practice_pattern_beyond_central_registers.pdf

Alle afleveringen van *Stelselmatige semantiek door* zijn opgesteld door Pieter Wisse. Hij verwijst als volgt naar literatuur waarin het conceptuele fundament verklaard staat:

Coordinating semantic consistency between core/central registers (persons, buildings, addresses, etc.), and beyond, requires innovation of information management/engineering. First of all, a vision is required of information management at the comprehensive scale of society, ultimately indeed, of the global community of societies. I've outlined such a vision in *Civil information management, a short introduction: an information discipline for society and the metaphor of traffic* (in: PrimaVera, Amsterdam University, 2007; see <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-21.pdf>).

Abstract: With pervasive digital interconnectivity, the limited perspective of the separate organization is increasingly causing social problems while opportunities remain unrecognized and are therefore being missed. Complementing more or less traditional IS, a disciplined approach is urgently *also* required for information exchange/traffic at the scale of society. Analogous with civil engineering providing for physical infrastructure, I've labeled it civil information engineering or management.

Whereas civil as in civil engineering originated as a departure from military engineering, civil information management should right away orient itself at civilization, i.e. supporting civic *values* and civil *rights*. Please note that infrastructure is not confined to material resources. Especially for regulating (information) traffic, infrastructure includes the legal framework, rules, procedures, etcetera. Illustrating civil information management, several themes are explained from an infrastructural perspective: authenticity, activity, authorization, audit trail, and archiving.

Social actors, participating as they do in 'information traffic,' are essentially interdependent. We therefore need, secondly, a practical guide on how to unambiguously model interdependency. My paper *Ontology for interdependency: steps to an ecology of information management* (in: PrimaVera, Amsterdam University, 2007; see <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-05.pdf>) provides an general introduction. I admit that it's not easy reading all the way. But then, we're not really dealing with a simple problem. Otherwise, it would have already been solved long ago.

Abstract: There's no lack of visionaries referring to the information society. Any vision may be considered a highly abstract design. Often to the dismay of its proponents, a particular vision's credibility, if not outright proof, ultimately depends largely on most practical, mundane engineering. Can it be made to actually work? Is the information infrastructure at all feasible to reliably, readily implement it? This paper presents as a direction for information management to widen its scope of rigorous relevance. An ontology is sketched for unambiguously capturing limitless behavioral variety. It requires shifting the grounding perspective to interdependency.

Thirdly, the actual method used for semantically aligning not just core registers, actually, but information in general is called Metapattern. I've published extensively on Metapattern, with my book *Metapattern: context and time in information models* (Addison-Wesley, 2001) as the source text. Part I of the book explains Metapattern's (quite straightforward) visual formalism. I've reproduced it as the paper *The pattern of Metapattern: ontological formalization of context and time for open interconnection* (in: PrimaVera, Amsterdam University, 2004; see <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2004-01.pdf>).

Abstract: Metapattern is a technique for (meta)information analysis and modeling. Context and time are critically important, allowing for adjustment (or re-adjustment) of a model to time-induced and/or situational changes which it must account for in order to maintain its integrity. Context is included as a formal variable *within* information sets, instead of seeing context, often implicitly and therefore unrecognized, as an informal presupposition that is kept outside. An information object may appear in multiple contexts, with unambiguously corresponding variety of behavior. By paying consistent attention to the aspect of time, the approach is augmented even further.

I can well imagine that even (especially? ;-) after having read those three papers, all sorts of questions remain. Or that even more questions emerge. As a follow-up I suggest that it might help to study the joint model (practice pattern), commissioned by the Office of the Standardisation Forum Standaardisatie, of several Dutch core registers plus social security (with relationships extending to other domains, e.g. education). Beware of misinterpretation, though. It is easy to miss what such a model captures when looking at it from the familiar, say, pre-civil paradigm.

On benefiting from Metapattern (see http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/on_benefiting_from_metapattern.htm) supplies a popular pitch on Metapattern. It repeats "opportunities [arising from] **coordinating semantic differentiation regardless of scope.**"

18 juli – 27 augustus 2008

9 oktober 2008, 16:48 (a)

Eerder vandaag spraken Paul en ik elkaar. Dat gebeurde op jouw aanraden,² nadat (ook) ik aandacht vroeg voor andere inhoud van (hogere) opleidingen informatiekunde/informatica. [... V]olgens mij zijn wij het grondig met elkaar eens over de reuze moeilijkheidsgraad van serieuze veranderingen ten gunste van interoperabiliteit. En juist daarom moeten we moeite ervoor doen.

Voorzover mijn mening daarover er überhaupt iets toe doet, vermeld ik graag de voortzetting van/onder de noemer van Integrate toe te juichen. Is het een idee wanneer Paul en ik daarover binnenkort eens met [één van jouw medewerkers] en jou doorpraten?

Paul en ik kwamen in de gauwigheid al op enkele aanzetjes die prima passen bij het consortium.³ De auteursgroep van de bundel,⁴ bijvoorbeeld, daar zou je ook verder wat mee kunnen. Als potentiële zgn behoeftestellers? Of meer in het algemeen doorstart van zgn community voor interoperabiliteit?

Op het punt van samenwerking met geselecteerde kennisinstututen resp. hoogleraren acht ik de aanpak van Integrate (zoals Paul mij die schetste) te voorzichtig. Waarom uit het Forum-budget niet op kortst mogelijke termijn een bijzonder hoogleraarschap 'interoperabiliteit van de informatiemaatschappij'?! Er moet iemand aan de binnenkant van dat systeem aan veranderingen kunnen werken. Zo blijft het een onneembaar bastion (zie moeilijkheidsgraad). Dat kost het Forum bijna geen geld, zo'n deeltijdbaantje. Omdat Paul te bescheiden is, doe ik het maar, en graag: Ik draag Paul voor als kandidaat (en dan komt die nauw verwante leerstoel voor civiele informatiekunde er ook nog wel eens ;-).

Je ziet, ons gesprek verliep geanimeerd. Zullen we het spoedig met jullie vervolgen?

9 oktober 2008, 20:37

Wat die vrees betreft, die verdwijnt ook als mensen wederzijds kiezen voor waardering ipv beheersing. Zo doen we allemaal wat en kunnen we vooral van elkaar opsteken hoe we optimaal samenwerken. Met die insteek is het juist leuk, niet angstig, om dat oefenschema eens samen door te lopen.

10 oktober 2008, 9:09

Ja, die middag lijkt me ruim voldoende om tot het inzicht te komen dat je het ook allemaal niet eens wilt begrijpen. Omgekeerd kan ik dan ongegeneerd leunen op wat jij allemaal weet (en wat ik dus gerust kan 'overlaten' ;-).

10 oktober 2008, 9:15 (o)

Een uitkomst van het gesprek met Paul, gisteren, is ook dat hij het oefenschema eens wil bekijken. Hij gaf er nadrukkelijk de voorkeur aan om de tot dusver geproduceerde instrumenten van Integrate niet te bespreken. Wie ben ik dan, dat ik daarop ga aandringen?

² Bedoeld is de (toekomstige) opdrachtgever, Peter.

³ Met "consortium" is hier Integrate bedoeld.

⁴ [Eerlijk zullen we alles delen](#), verkenningen naar interoperabiliteit (Forum Standaardisatie, 2008).

10 oktober 2008, 15:10

Voorbeeld? Mee eens! Sterker nog, het oefenschema is een voorbeeld ... maar wel een stelselmatig voorbeeld. Dat is dus al geregeld. Laat je ajb verder verrassen[.]

Intermezzo

11 november 2008, emailbericht van Peter, de latere opdrachtgever van de evaluatie van Metapatroon, aan Paul:

Dank voor jouw inbreng vanmorgen in een inspirerend overleg. Wat ik vooral erg prettig vond is te zien hoe jij een nieuw idee, een nieuw model, aan jouw eigen referentiekader toetste en vervolgens bereid was om de bruikbaarheid te overwegen. Ik vond dat spannend om te zien en ben je daar erkentelijk voor.

Zoals beloofd hierbij de literatuurlijst van Pieter over de stelselmatige semantiek. Begin vooral met het rapport inzake Suwinet. De rest bouwt daar op verder. [...] Wel fijn als je Pieter de eer gunt.

19 november 2008, 15:13

Het gaat inderdaad om zoiets als schaalidentiteit. Dat is we-zen-lijk!!! Aan een ladder van anderhalve meter terwijl je op het veel hogere dak moet zijn, heb je niets. Over dak gesproken, je zet dit punt dus m.i. terecht bovenaan. Zo'n contextmechanisme dat open-eindig werkt bedoelt de feitelijke schaal (lees ook: bereik) van informatieverkeer zowel te volgen als te bevorderen.

[...]

Vermoedelijk kijken we er iets anders naar. Klopt, context. Gelukkig, want de aanleg van infrastructuur vergt verschillende specialismen. Volgens mij hebben we de opgave om daartussen productieve samenhang te verkennen enzovoort.

Voorzover ik jouw kijk kan bevroeden, heb jij (ook) gelijk. Dus, ja, je aanwijzing voor "extra voorzieningen [voor] incorporatie van gedrag en services" klopt stellig.

Maar toch even iets over mijn kijk. Wat traditioneel attributen of eigenschappen heten beschouw ik als een grenswaarde van gedrag. Dat is dan statisch gedrag. Heel praktisch erken ik dat wat we vaak als statisch resp. onveranderlijk opvatten, doorgaans wel degelijk kan veranderen. Dat geldt al helemaal voor registratie als een soort afbeelding van werkelijkheid. De werkelijkheid kan veranderen en/of die afbeelding kan verkeerd gemaakt zijn.

Inderdaad, met de opgave van hermodellering van het Suwinet Gegevensmodel bleef mijn aandacht beperkt tot, zeg maar, statische (gedrags)eigenschappen. Dynamische eigenschappen ofwel gedragswerkingsinstructies zijn echter netzo contextueel verbijzonderd pas eenduidig geldig. Met de aanname van het ene gedragsspectrum van statisch tot en met dynamisch hoeft er m.i. aan de modelleermethode op z'n abstracts niets veranderen.

Heel praktisch is herkenbaarheid op weg naar implementatie zeker gebaat, ik ga dus nog wat verder dan jouw punt, bij (nadere) notationale differentiatie. Zo van, hé, dit is informatie-als-resultaat en dat is informatie-als-aanwijzing-voor-gedragsdynamiek. Nogmaals, dat laat naar mijn overtuiging echter onverlet dat het beginsel van contextuele verbijzondering stáát voor het gehele gedragsspectrum.

[...]

Daar zit m.i. nog meer aan vast dan jij oproept. [...] Een flauwe reactie van mij luidt dat je deel I van het Suwinet-rapport moet zien als verlengde inleiding. Aan de heuse hermodellering zijn delen II en III gewijd.

Op p. 5 stel ik echter wel een veralgemenisering voor:

Vanuit stelselperspectief is het gewoon allemaal informatieve interactie, informatieverkeer dus, die verloopt tussen minstens twee (netwerk)knooppunten.

Jij stelt dat "transacties spannender en moeilijker" zijn. Hoe het een of ander ook heet, we moeten voor toekomstvast ontwerp 'gewoon' uitgaan van de spannendste, moeilijkste informatieve interactie. Dat maakt overige interacties allemaal eenvoudiger variaties op dat thema. Is daarmee de twist beslecht?

Het "service-perspectief" komt in het oefenschema reeds tot uitdrukking, zij het nogal verstoep voor wie onder de expliciete noemer van dienst/service ernaar zoekt. Voor de invalshoek van (gedrags)dynamiek koos ik daar de term project. Als je vandaaruit relaties volgt, kom je al allerlei knooppunten tegen die gelden als noodzakelijke aspecten: authenticiteit van deelnemers (nb! personen en/of 'machines') aan zo'n interactie, autorisatie, orkestratie van 'project' in evt. omvattender 'project'. Met project probeer ik aan te sluiten op bestaande planningtheorie en -praktijk. Wat mij betreft vormt SOA⁵ daarvan een onderdeel. Indien zulke veralgemenisering hout snijdt, zitten we op het spoor van generieke(re) hulpmiddelen. Dat is altijd handig. En met dat oogmerk loont het zelfs om SOA zo lang mogelijk uit conceptuele modellen te houden (wat ik dus ook probeer).

[...]

Het gebruik van het meervoud "ontologieën" vind ik een basisfout. Althans, wie dat meervoud gebruikt in wat tegelijk wezenlijk één referentiekader (lees ook: stelsel) moet zijn, zaait verwarring die onoplosbaar is. [...] De maat van ontologie moet stroken met wat telt als stelsel. De open-eindige methode van contextuele verbijzondering is nu precies bedoeld als borg ervoor dat één ontologie het gehele stelsel dekt. Daartoe maakt die verbijzondering, nota bene, onderdeel uit van die ene ontologie.

Op z'n fundamenteelst heb ik hiermee jouw vraag beantwoord naar het verschil van Metapatroon met allerlei gangbare "gestructureerde modelleernotaties." Het zit 'm 'gewoon' in aannames voor toelaatbare structuur. Wat methoden pas ècht verschillend maakt, is natuurlijk een kwalitatief verschil in nu nèt die aannames. Dat maakt eenvoudige vergelijking echter principieel onmogelijk. Hoe wil jij niet-euclidische met euclidische meetkunde vergelijken? Zo'n vergelijk lukt overigens prima wanneer het ene paradigma rijker is dan het andere paradigma in de zin dat er èxtra aannames gelden. Als je die extra aannames even, zoals het heet, tussen haakjes plaatst, gedraagt dat ene paradigma zich dus als het oude. Maar dat is natuurlijk geen productieve vergelijking. Je snàpt het rijkere paradigma pas, zodra je die extra aannames laat mééwerken waardoor de oorspronkelijke aannames hun àndere werking verkrijgen.

De "kneep" is dus onbereikbaar vanuit het armere paradigma. Je komt pas los als je allereerst springt naar, even een ander voorbeeld, de mogelijkheid van n-dimensionale ruimte. Vanuit dat rijke(re) perspectief is pas een enkele lijn als (exemplaar van een) ééndimensionale ruimte te plaatsen.

De behoefte aan vergelijking is reëel zolang verenigbare aannames aan de orde zijn. De schaal waarop interoperabiliteit ... operationeel moet zijn, noodzaakt naar mijn idee echter tot extra aannames die verenigbaarheid en dus overzichtelijke vergelijking ten principale belemmeren. Wel beschouwd moet je die eis van onverenigbaarheid ook stellen! Want als het met die oude aannames allemaal lukte, hadden we op maatschappelijke schaal het probleem met semantische interoperabiliteit helemaal niet.

⁵ SOA: Service Oriented Architecture.

Dus, ja, ik sympathiseer sterk met je behoefte aan vergelijking. ;-) Maar, nee, ik kan je in dit geval niet helpen aan eenvoudig vergelijkingsmateriaal.

Je opmerking of "een andere (gestructureerde) modelleernotatie [ook] zou [...] kunnen werken [met] de zo belangrijke consequente focus op context" vind ik wat verraderlijk. Ja, natuurlijk lukt dat. Maar is het dan nog wel een andere methode? Ikzelf zie echter niet hoe je van bijvoorbeeld OWL (Web Ontology Language) iets kan maken met passende variëteit voor stelselschaal . dat je dan nog fatsoenlijk OWL kan noemen. De universaliteitsclaim van eerste-orde logica zit m.i. zó ingebakken in OWL (en voorzover ik kan overzien in eigenlijk alle gangbare modelleermethoden), dat je er nooit netjes uitkomt. Ik benadruk nog maar eens dat de feitelijke onhoudbaarheid van die claim ertoe leidt dat OWL praktisch slechts met een zeer beperkt bereik bruikbaar is, te weten zolang strikt hiërarchische betekenisordering niet stuit op tegenstrijdigheden. Van de weeromstuit moet je terugvallen op "ontologieën." Dat is binnen één stelsel niet zomaar onzin, maar ronduit ondermijnend.

Er is niets mis met eerste-orde logica, maar slechts binnen één context. Ja, dat is een paradigmawissel. Als dat gewoon zo is, kan ik slechts hopen dat mensen zo'n methode als Metapatroon niet persoonlijk als afkomstig van mij opvatten. Was het maar zo dat OWL, Core Components, noem maar op zich al ontwikkelen tot wat Metapatroon biedt. Zolang het daar echter blijkbaar nog slecht uitkomt, weet ik geen andere manier om de echte betekenisproblemen met informatieverkeer beheersbaar te krijgen.

[...]

Omdat praktisch onbegrensd is wat geldt als het totale informatiestelsel, kan je de overeenkomstige informatieverzameling niet langer met goed fatsoen een register noemen. Maar toch blijft er sprake van registers (let op, meervoud). Daaruit volgt nu eenmaal stelselmatig dat <register> en allerlei eventuele afleidingen ervan op relevante knooppunten in het informatiestelsel moeten bestaan. Met dergelijke variabelen erbij ontstaat integrale betekenisordering, dus inclusief verschillen tot en met waarden die zonder contextuele verbijzondering tegenstrijdig zouden zijn (en dus een onoplosbaar probleem blijven vormen voor methoden die niet principieel laten differentiëren).

[...]

Mijn ezelsbruggetje is dat de "weg naar de elektronische overheid" de A5 is: 1. authenticiteit, 2. activiteiten (lees dus ook: dienstgerichtheid e.d.), 3, autorisatie, 4, audit trail en 5. archivering. Dergelijke aspecten zijn kwalitatief anders en vertonen een kwalitatief andere samenhang op stelselschaal. Dat lichtte ik kort toe in [Civil information management, a short introduction](#).⁶

Hier merk ik verder op dat we gedrag naar mijn mening juist wèl "rigoreus moeten inpakken," maar niet in zoiets als integrale objecten. Want die bestaan volgens Metapatroon nu eenmaal niet. Elke gedraging is per definitie "ingepakt" in een contextueel verbijzonderd deelobject. Juist dankzij contextualisering lukt dat inpakken immers consistent "rigoreus."

[...]

Indien je [in figuur 4 in het Suwinet-rapport] <soevereiniteit> als focus kiest, kan je vervolgens een lijn volgen naar <organisatie>. Wat pijlen doen moet stellig nog preciezer worden uitgewerkt,⁷ maar in dit voorbeeld kan je uit de richting van de relatie opmaken dat <soevereiniteit> een verschijningsvorm is, en als zodanig afgeleid, van <organisatie>. Let wel, daarbij is géén sprake van overerving. Integendeel, die afleiding 'betekent' ook van alles, ondermeer dat het gedrag van 'iets' als <organisatie> niets gemeen heeft met zijn gedrag als

⁶ Zie ook, nóg beknopter, [A5 voor publiek informatieverkeer](#) (2006).

⁷ Het is allang precies genoeg. De pijl geldt als een teken dat onderscheid helpt maken tussen – aanknopingspunt van – context resp. – aanknopingspunt van – te verbijzonderen (informatie)object die het contextueel (verder) verbijzonderd (informatie)object consitueren. Dat valt ook anders aan te duiden, maar een relatie-met-richting past in grafentheorie.

<soeveriniteit>. Het gevolg is doorgaans echter dat wat je in een bepaalde context als eigenschappen beschikbaar is, nogal karig is voor deugdelijke herkenning. Via zo'n relatie kunnen eigenschappen uit een andere context als het ware bijgepresenteerd worden. Dat zal in de praktijk vaak gebeuren met de dagelijkse naam van 'iets.'

Een exemplaar van <organisatie> heeft slechts de horizon als voorwaarde voor zijn (informatie)bestaan. Voor een exemplaar van <soeveriniteit> komt daar, althans volgens dat deelmodel, de voorwaarde van het bestaan van een <organisatie>exemplaar bij.

Je kunt die horizonlijn ook beschouwen als een uitgewalst knooppunt. Elk knooppunt hangt aan één of twee andere knooppunten. De horizon is de uitzondering; die hangt aan zichzelf. De relaties geven aldus tevens een indruk van navigatie. Zo blijkt, nog steeds volgens dat ene voorbeeldmodel, <soeveriniteit> 'bereikbaar' via zowel de horizon (lees ook: direct na inloggen, mits geautoriseerd), als <organisatie>. Op elk knooppunt kan uiteraard een index komen met directe relatie met de horizon.

[...]

Dat onderscheid [met identiteit] heb ik inderdaad ook voor <organisatie> overwogen (en voor enkele andere, zeg maar, knooppunten die voor het semantisch netwerk als zoiets als een hub dienen; tja, als je toch bezig bent .).

Voor personen vind ik het evident dat de werkelijkheid van het gebruik van meervoudige <persoonsidentiteit> in het model tot uitdrukking moeten komen . en zo door naar de echte informatievoorziening. Maar wat dient dan als verzamelbegrip voor die identiteiten? Mijn suggestie, meer niet, luidt dus <natuurlijk persoon>. Dat kan goed gaan, omdat <biometrie> dáárvan relevante eigenschappen kan leveren. Of?

Wat <organisatie> betreft kan ik me inderdaad voorstellen dat één en dezelfde <natuurlijke organisatie> zich afwijkend voordoet naar omstandigheden. Voilà, precies zoals jij stelt, met eventueel diverse <organisatie-identiteit>en.

Als we juist op dergelijke onderwerpen de nodige en voldoende scharnierbaarheid in het informatiemodel krijgen, hebben we er stelselmatig tenminste wat aan. En omdat we dat nooit vooraf allemaal kunnen voorzien, moet ook en vooral de structuur veranderlijk zijn (met uiteraard weer die hele A5-riedel!).

Nogmaals, fantastisch punt!

[...]

Als we erin slagen om tenminste met algemene aanduidingen ook de dienstgerichtheid met relevante aspecten in dat ene model op te nemen (dankzij de breedte van het spectrum van mogelijke gedragingen), ontstaat mooi overzicht.

[...]

Ja, tot dusver zie ik geen noodzaak om die prettig strakke opzet [volgens binaire relaties] open te breken. Naar mijn idee kan je eventueel meer-dan-tweevoudigheid wèl steeds met één of meer tussenstapjes (extra knooppunten met relaties) goed beheersen. Dat mag natuurlijk niet te omslachtig worden resp. te gekunsteld raken. Dat risico herken ik niet.

Ik vind juist dat "meerweg"potentieel de methode zou compliceren. Weet jij hoe dat met andere methoden zit? Ik ken die voorziening daar evenmin. Maar goed, het is inderdaad een afweging. Een principiële belemmering voor meerwegrelaties kent Metapatroon m.i. niet; zonodig kan het daarvoor verder ontwikkeld worden.

[...]

Meer in het algemeen wijs je op het verschijnsel van taalflexibiliteit. Zo kan hetzelfde woord afhankelijk van de context (waar heb ik dat eerder gehoord ;-)) een procesoriëntatie of juist een objectoriëntatie verkrijgen. Ik ben net bezig in een boekje over, hou je vast, de pre-socratische oorsprong van het architectuurbegrip. Reuze interessant! Een voorbeeld daaruit is het woord choros. Dat betekent dans, maar ook dansplaats. De vraag is dan naar de oorspronkelijk(st)e betekenis en in dat geval laat de auteur de procesoriëntatie winnen.

Op die manier kan je je een model voorstellen met als voornaamste knooppunten, inderdaad, <proces> en <object>. De rest moet je daarvan maar afleiden. Voor ons maatschappelijk verkeer hebben we echter allerlei nadere betekenissen ontwikkeld die desondanks direct beschikbaar zijn (lijken?). Dus waarom maken we dan niet meteen onderscheid tussen <dans> en <dansplaats>?

Hoe je het ook modelleert, pas nadat je onderscheid maakt tussen <dans> en <dansplaats>, kunnen ze expliciet in relatie tot elkaar gebracht worden. Zo leidt het aanstellingsproces, als alles 'goed' gaat, tot het bijbehorende aanstellingsresultaat. Aanstelling is niet het ene (proces) òf het andere (object), maar allebei. Daarom moeten we beschikken over een mechanisme voor eenduidige ordening van dergelijke verschillen . in samenhang.

Ik ben het me je eens, als ik je goed begrijp, dat sommige termen niet onmiddellijk zo duidelijke positionering (lees ook: contextualisering) ondersteunen. Om het nog wat interessanter te maken, is dat ook nog eens afhankelijk van de persoon die luistert/leest en in welke situatie (context) z/hij dat doet .Het oefenschema toont inderdaad vanuit de objectoriëntatie behoorlijke tot en met soms al radicale (verhoudingsgewijs) statische detaillering. De proces- annex dienstoriëntatie is in dat schema minder ontwikkeld. Maar, zoals gezegd, onder de noemer van project staat het spoor naar aardig wat relevante aspecten toch alvast ruw getrokken.

Voor werkzame interoperabiliteit komen we op deze opbouwende manier volgens mij in hoog tempo stappen verder. Met plezier heb ik op mijn beurt opmerkingen gemaakt over jouw punten. Laat me a.j.b. weten als ik naar jouw idee een belangrijk punt onvoldoende/onbegrijpelijk beantwoordde. Verdere punten zijn ook zeer welkom!

24 november 2008, 13:49

Opnieuw zeer bedankt voor je opbouwende opmerkingen, ditmaal door jou gedateerd op 22 november jl.

[...]

Ik sluit me aan bij jouw samenvatting van “levensafhankelijkheid” in de zin van “in elkaars context produceren a en b gedrag r bij elkaar.” Mooi algemeen gesteld!

Wat betreft het “belang om de rol van de pijlrichting scherper te krijgen” geldt dat elke relatie op haar beurt óók een (unieke) identiteit kent, dus netzoals elk knooppunt. Dankzij die, zeg maar, aparte identiteit van de relatie, verdwijnt feitelijk het nut van zoiets als richting. Want vanuit de relatie zèlf kan je ‘alle kanten op.’

Je zou symmetrie een mechanisme kunnen noemen dat generiek werkt voor een verzameling elementen. Voor reële beheersing voldoet dergelijke veralgemenisering echter niet; daarom veronderstelt Metapatroon netzo radicaal identiteit pèr specifieke relatie. Dat lijkt nodeloos gedetailleerd, maakt het vervolgens juist een abc-tje om zo’n relatie zonedig als verder knooppunt te benutten.

Waarvoor een pijl nog kan dienen is om ontstaansvolgorde van knooppunten/relaties aan te geven.

Dankzij jouw verdere opmerkingen over meervoudigheid besef ik dat ik in mijn eerdere reactie nog meeding met een aanname ... die door Metapatroon eigenlijk omgekeerd wordt.⁸ De verklaring gaat terug tot ontologie. De aanduidingen entity relationship, object orientation e.d. zeggen het al. Daarmee is de wereld gedacht als verzameling losse elementen, waartussen

⁸ Verder had ik in de gauwigheid van die eerdere reactie over het hoofd gezien, dat ik zulke meervoudigheid eerder als Cartesisch product uitgewerkt had; zie o.a. § 5.2, Cartesian product, in: *Metapattern: context and time in information models* (Addison-Wesley, 2001). Ik vermoed dat ik daaraan niet gedacht had, omdat ik **gebruik** van die wel degelijk reeds bestaande modelconstructie inmiddels gestaakt had (en feitelijk dus àfraadde).

vervolgens samenhang ‘ontstaat.’ Je hebt gelijk, volgens zo’n wereldbeeld stuit je al vroeg op beperkingen met binaire relaties. Klopt, meervoudige relaties heb je dan domweg als basisvoorziening nodig.

Met Metapatroon kan je het precies omgekeerd aanpakken (wat in afzondering overigens ook nog prima kan lukken met die andere methoden). De samenhang is dan geen resultante, maar juist uitgangspunt. Herhaal, punt. In een informatiemodel zie je dat als een context. Nota bene, de meervoudigheid zit als het ware verdicht in dat ene knooppunt. Volgens Metapatroon kan je zo’n knooppunt vervolgens relaties laten aangaan met willekeurige andere knooppunten. Dat aantal is onbeperkt, lees dus ook: meervoudig. En elke relatie biedt op haar beurt aanknopingspunt voor het verbijzonderde gedrag van zo’n ander knooppunt in, het woord zegt het al, ... relatie tot het knooppunt dat blijkbaar als context geldt.

Indien het verbijzonderingsaccent in hun omgekeerde verhouding moet tellen, is daarvoor een andere relatie nodig. Zie hierover ook mijn opmerkingen hierboven.

Wat ik als wezenlijk verschil zie met modelleermethoden zoals EAR⁹ en UML¹⁰ is de mogelijkheid van expliciete en meervoudige contextualisering in één, dus principieel open informatiemodel. Dat lukt daarmee dus niet! Dat komt doordat je op ruime schaal vroeg of laat stuit op gedrag dat onverenigbaar lijkt. Terecht noem jij “het aanbren[en ...] van context [...] het belangrijkste (enige?) constructieprincipe.” Daarom vind ik Metapatroon geen methode voor objectgerichtheid, maar voor contextgerichtheid.

Jouw parkeervoorbeeld is verhelderend. In de zin van een akte (dus niet van een afgifteproces ;-)) kan je een schetsmodelletje dus beginnen met direct ‘onder’ de stelselhorizon een knooppunt voor <parkeervergunning>. Pas daarna oriënteer je je op constituerende elementen. Voor de hand, zou ik zeggen, liggen <parkeerplaats> en <afgevende instantie>. Voor beide knooppunten voel je dan meteen aan dat ze stelselmatig gezien niet onmiddellijk onder de horizon zullen ‘hangen.’ Een <parkeerplaats> moet uiteraard stroken met BAG¹¹ (maar dan goed) en <afgevende instantie> moet zoiets als een <bestuursorgaan> zijn, dat op zijn beurt afgeleid is van <organisatie>. Daarbij rijst de vraag of ook andere soorten organisaties van een <bestuursorgaan> een <parkeervergunning> kunnen afgeven ... En heeft slechts een <bewoner> recht op een <parkeervergunning>? En moet er verband bestaan tussen de locatie van haar/zijn woning en de <parkeerplaats>? Zo ja, geldt dat dan feitelijk als de contextuele definitie van <bewoner>? Is zo’n cirkelredenering dan aanleiding voor hermodellering, te weten met grotere precisie? Vergelijkbare vragen gelden voor <voertuig>? Maakt het uit? Of heeft een <bewoner> vergunning voor het parkeren van een willekeurig <voertuig>? Hoe werkt toezicht en handhaving dan?

Omdat zulke articulatie van een context veranderlijk kan zijn, vestigt Metapatroon meervoudigheid dus op zo’n open manier. Onder de gelijkblijvende noemer van <parkeervergunning> kan de ‘interne’ structuur ervan eventueel wijzigen. Dat lukt met behoud van stelselmatig verband dankzij expliciete, uniek geïdentificeerde relaties met andere knooppunten ... die op hun beurt eventueel ...

Volgens het atomaire wereldbeeld raak je praktisch in de knoop met grootschalige meervoudigheid, zeker als die ook nogeens onvermijdelijk veranderlijk is. Metapatroon is het resultaat van het doorhakken van die gordiaanse knoop. Daardoor verkrijgt je een kwalitatief ander standpunt/perspectief, te weten met samenhang als vertrekpunt.

Voorzover ik kan overzien, is dat perspectief onverenigbaar met “andere, bestaande methoden.” Dat is maar goed ook (!), want anders zou Metapatroon op voorhand netzo ongeschikt zijn voor informatievoorziening op reële netwerkschaal.

Ik vermoed dat we daarom nog van mening verschillen erover dat “een grammaticale

⁹ EAR: Entity-Attribute-Relationship.

¹⁰ UML: Unified Modeling Language.

¹¹ BAG: Basisregistratie Adressen en Gebouwen.

uitbreiding [kan] worden aangebracht om ze te koppelen.” Uitgaande van Metapatroon is het overigens eenvoudig genoeg. Elk model zònder contextuele verbijzondering kan recht-toe-recht-aan in een Metapatroon-model worden opgenomen door het in z’n geheel onder een bepaald knooppunt te hangen. Maar dat is niet wat je volgens mij bedoelt. Jij wilt uitgaande van die “andere, bestaande methoden” Metapatroon kunnen vergelijken. Nogmaals, dat is een zeer begrijpelijke wens. Daarvoor lijkt mij echter “een grammaticale uitbreiding” van die “andere, bestaande methoden” nodig (dus nu net niet van Metapatroon). Zo kreeg ik na moeizame voorbereidingen, alweer enkele jaren geleden, de gelegenheid voor een telefoongesprek met Grady Booch (Rational, toen al IBM). Hij bleek slechts geïnteresseerd in behoud van ‘zijn’ UML en wilde dus, kòn dus niets horen van verrijking via contextuele ontologie. Hij vatte context niet inherent informatief op.

Ik wil maar zeggen, het gáát mij uiteindelijk niet om UML, X, Y, of Metapatroon. Wie de Metapatronige crux wil overnemen, is zeer welkom. Door mijn publicaties zijn de concepten, inderdaad, open source.¹²

[...]

Helemaal precies begrijp ik jouw onderscheid volgens “schemaniveau” en “taalniveau” niet. Je bedoelt daarmee m.i. ondermeer dat Soa geen uitgangspunt voor Metapatroon als methode mag vormen. Zo ja, daarmee ben ik het uiteraard helemaal eens en wellicht nog sterker dan je wil aangeven. ;-)

Inderdaad “kan service-oriëntatie zo profiteren van contextuele verbijzondering als constructieprincipe.” Jij noemt de term daar niet, maar ik lees jouw opmerkingen graag vooral ook in verband met autorisatie!

In een open verkeersstelsel moet autorisatie van de weeromstuit fijnmazig beheersbaar zijn. Voilà, daar hebben we zelfs de èxtra noodzaak van contextuele verbijzondering!

In het (grote) oefenschema biedt <project> niet de enkelvoudige ingang tot dienstgerichte beschouwing. Dankzij jouw opsomming van hoe “[i]n service-georiënteerde omgevingen [...] de verhoudingen [...] globaal [liggen,]” kan ik wijzen op enkele andere relevante knooppunten die reeds in dat oefenschema opgenomen staan. Let wel, het gaat (mij) er hier niet om, of dat oefenschema al enigszins klopt, of juist niet. Zoals jij volgens mij ook bedoelt, gaat het om de noodzakelijke articulatie van “verhoudingen.” Wat aan èlk expliciet gemaakt knooppunt kan vervolgens autorisatie (moeten) áánknopen.

Wat jij “afspraken” noemt, vind je iets rechts van het midden direct onder de horizon als <overeenkomst> terug. Volgens mij noem jij dat tevens “serviceniveau.” Met <verraming> is een recursieve relatie bedoelt: een afspraak kan onderdeel uitmaken van een omvattender afspraak ... Een <overeenkomst> betreft een <project>. Je zou dat als de uitvoeringsinvalshoek van de <overeenkomst> kunnen beschouwen. Dáár vind je dus de partijen die werkelijk iets doén; bij jou is dat het “activiteitsniveau.”

Als eigenschap van <overeenkomst> kom je trouwens óók partijen tegen. Maar daar verschijnen ze, nota bene, in een àndere hoedanigheid. Erg vaag staat als eigenschap van <overeenkomst> tevens <doel> vermeld. De connector laat *x* zien, ofwel: dat moeten we nog bekijken, het kan inderdaad van alles en nog wat inhouden (m.i. onderdeel van wat jij aangeeft als “semantisch niveau”).

Kortom, een toevoeging vergeleken met jouw opsomming is dat zo’n model dergelijke elementen van expliciete samenhang voorziet. Daarover is mijn idee dat gedetailleerde verbijzondering onmisbaar is voor adequate beheersing van informatieverkeer. Dat verschilt kwalitatief ècht van hoe autorisatie enz. kan werken voor een traditioneel, geïsoleerd informatiesysteem. Voor degelijke infrastructuur moeten “drie karikaturale

¹² Dit neemt niet weg, dat Information Dynamics zich verzet tegen tegen het aanbieden van Metapatroon onder een andere naam en/of zonder adequate bronvermeldingen. Dat is de reden om o.a. voorliggende selectie van mijn correspondentiebijdragen te publiceren.

beschouwingwijzen van informatie-architectuur” in één model tot uitdrukking komen. Dat is noodzakelijk omdat alle voorzieningen met dezelfde (digitale) technologie werken; het is allemaal informatievoorziening met alle verwevenheid van dien.

Wellicht begrijp ik je nog verkeerd, maar naar mijn idee moet die “abstractieladder” juist nog even in het schuurtje blijven staan. Want hoe meer traditioneel gescheiden aspecten we dankzij contextuele verbijzondering in één (conceptueel) model overzichtelijk krijgen, des te samenhangender de feitelijke hulpmiddelen kunnen gaan werken. Voor heuse infrastructuur is dergelijke radicale samenhang onontbeerlijk. Anders blijft het zelfs een rommeltje voordat we er serieus aan zijn begonnen.

[...]

Je verduidelijkt het verschil tussen vergelijkbaar en verenigbaar. Er is inderdaad vaak sprake van asymmetrie. Een nieuw probleembesef drijft ontwerp van een passend paradigma. Het nieuwe paradigma heeft stellig veel van het oude, maar dus anders, terwijl het oude (nog) niet genoeg van het nieuwe heeft.

Zo meen ik dat Metapatroon een synthese biedt van hiërarchische modellering, netwerkmodellering, entiteiten-attributenmodellering, objectmodellering, dus allemaal oud, ... met als nieuw element de mogelijkheid van meervoudige contextverbijzondering ... en wel op zo'n manier, te weten als recursieve functie, dat genoemde synthese bestaat ... en behoorlijk méér mogelijkheden.

Indien je geïnteresseerd bent in de allervroegste “geboortegeschiedenis” van Metapatroon, zie *Multicontextueel paradigma voor objectgerichtheid: naar de vijfde objectvorm voor flexibiliteit van informatievoorziening*

(http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/multicontextueel_paradigma_voor_objectgerichtheid.htm) uit 1991. Daar schreef ik ondermeer:

Alvorens hier bij wijze van inleiding het uitgebreide, contextuele paradigma te schetsen, behandel ik alternatieven volgens het huidige [objectgerichte] paradigma. Dat berust op de overtuiging dat, zodra een probleem maar eenmaal duidelijk is, een oplossing meestal voor de hand ligt.

Nou ja, die oplossing zag ik dus gauw genoeg, maar “een reuzensprong naar acceptatie van het nieuwe paradigma” was het helaas niet. ;-)

Precies! Als je zelf oefent, gebeurt er ècht iets. Aarzel ajb niet mij eventuele schetsjes te sturen. Ik kijk er graag naar. Bedenk dat je vaak je uitgangspunt moet òmdraaien. Begin vanuit samenhang ipv elementen. De (stelsel)horizon staat symbool voor algemeenste samenhang.

Ja, dergelijke hermodellering beoefende ik zelfs intensief in mijn boek *Metapattern: context and time in information models* (Addison-Wesley, 2001). Deel II uit dat boek bewerkte ik tot een apart opstel, zie *Metapattern als context orientation: meeting Odell's challenge of object orientation* (<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2004-16.pdf>). Deel III is gewijd aan hermodellering van EAR-referentiemodellen door Hay, Fowler en Scheer (bekend van Aris, ... Sap); die zes hoofdstukken van bijelkaar honderd pagina's heb ik echter niet apart beschikbaar.

Graag tot de volgende ronde!

26 november 2008, 14:44

Ik vroeg [...] enkele dagen geleden telefonisch er naar of hij jou in dit verband een opdracht verstrekke resp. gaat verstrekken. Ik zou dat zeer verwelkomen, zei ik er gemeend bij. Daarom was ik blij te horen dat hij, netzo enthousiast, jou inderdaad betaald wil inschakelen. Hopelijk lukt dat gauw. Dat is natuurlijk terecht als je er ook moeite voor doet. (En ik snap helaas maar al te goed dat ik het meeste werk als vrijwilliger moet doen; dat is de vloek van een nieuw idee ... ;-)

26 november 2008, 15:44 (a)

Ja, ik juich het toe wanneer Paul betrokken raakt bij de a.s. praktijksimulatie semantiek. Hier van mijn kant wel een korte reactie op Pauls inhoudelijke opmerkingen. Nee, Metapatroon is geen "parallel universum." Metapatroon omvat (dankzij context als extra structuurvariabele) de universa (excuus voor dit meervoud; die term is hier feitelijk verkeerd) volgens methoden zoals UML, OWL, EAR ... Maar natuurlijk, wie punten tweedimensionaal wil beschrijven terwijl ze zich feitelijk bevinden in een driedimensionale ruimte, ziet steeds zijn assenstelsel voor het ene punt wegglijpen zodra hij toekomt aan een ander punt met navenant ànder (tweedimensionaal) assenstelsel, enzovoort, enzovoort.

Er glipt pas helemaal niets meer weg met een beschrijvingsmiddel dat zgn passende variëteit biedt ... voor de relevante ruimte. Voor een driedimensionale ruimte heb je dus gewoon een drie-assige beschrijvingsmethode nodig. Punt, zou ik zeggen. Ingewikkelder is het qua formalisering niet, maar natuurlijk wel altijd even wennen. Zie ook het tijdloze verhaal *Flatland* door E.A. Abbott. Daarin belandt de tweedimensionale hoofdpersoon trouwens in de gevangenis omdat zijn postulaat van meerdimensionale ruimte als ketterij opgevat wordt; dat lot is mij bespaard gebleven, maar wie weet komt dat nog.

Om mogelijkheden tot en met noodzaak van zo'n drie-assige beschrijvingsmethode te aanvaarden, moet je niet blijven kijken naar de geschiedenis volgens twee-assige beschrijvingsmethoden ... of naar welke traditionele methoden dan ook. Je moet allereerst openstaan voor werkelijke problemen, van nu en voorzover je ze al kunt bekijken in de toekomst. In die (net)werkelijkheid tellen principieel allerlei situaties doorelkaar, zoals beleefd door allerlei mensen. Daarop kan je allang talloze filosofische, sociaalpsychologische e.d. geschriften nalezen. In eenduidige betekenisordering op stelselschaal van informatieverkeer met digitale technologie zijn die auteurs echter niet geïnteresseerd, terwijl informatiekundigen (en bestuurders?) zich op hun beurt dus nog steeds niet interesseren voor de werkelijkheid van meervoudigheid in verkeer. Die reële verschillen vallen onmogelijk geordend te krijgen volgens methoden die domweg (nog) niet genoeg beschrijvingsdimensies bevatten. Wat Metapatroon 'slechts' toevoegt, zijn context en tijd als stelselmatige beschrijvingsdimensies. Dat blijkt genoeg.

23 december 2008, 17:12

Over noodlottige verwarring van administratie met werkelijkheid, zie bijvoorbeeld p. 16 van de Catalogus BGR:¹³

Kwaliteitsbegrip objecttype

Een PAND bestaat op het moment dat het als zodanig in de registratie is opgenomen.

Over kwaliteit gesproken ...;-) Dus, stel dat er een echte brand uitbreekt ... bestáát de schade niet, zolang het pand in kwestie ontbreekt in de registratie. En kan de brandweer 'gewoon' terug naar de kazerne. Geen registratie, oh, vals alarm.

14 januari 2009, 10:53

Met mijn dank aan Peter[, opdrachtgever], Paul, graag feliciteer ik ook mijzelf met de opdracht die jij kreeg! ;-) Want samen met [medewerker van opdrachtgever] kunnen we stellig praktijk van stelselmatige semantiek, of hoe je het ook noemen wilt, deskundig verder helpen.

¹³ BGR: BasisGebouwenRegistratie, onderdeel van BAG.

Aan het slot van ons gesprek op 23 december jl. zei ik door te werken aan een overkoepelende benadering voor modellering van — de informatietypen van — respectievelijke (basis)registraties. Met diezelfde benadering, als het lukt, kan tevens samenhang tussen zulke registraties/informatiesystemen tot in het kleinste detail worden aangegeven. Voor een heus stelsel is dat natuurlijk onontbeerlijk.

De eerste en tweede versie van een ontwerpschets stuurde ik achtereenvolgens eerder aan [opdrachtgever]. Nu vormt de tweede versie hier de bijlage [...]. De titel luidt: Interoperabiliteitscatalogus informatietypen. Zelf had ik nog aarzeling over interoperabiliteitscatalogus, omdat die aanduiding weleens eens te dicht op stelselcatalogus opgevat zou kunnen worden. [De medewerker van de opdrachtgever] wees dat bezwaar af, dus staat die titel er boven de tweede versie nog steeds.

Met zo'n catalogus, operationeel als/via een website, hebben we het eerste middel ontwikkeld waarop Olf Kinkhorst¹⁴ (als primaire sponsor vanuit Forum Standaardisatie) mikt met dit proefproject.

Omdat ik vermoed dat wij morgen ondermeer praten over bedoeld schetsontwerp voor de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen, probeer ik hier alvast enige voorbereidende toelichting te verschaffen. Met zulke documentatie leggen we ook een spoor vast van wat we nu eigenlijk doen/deden.

Zo'n beetje midden bovenaan hangt een blokje met ernaast de beschrijving 'functie/referentie.' Die aanduiding is min of meer afkomstig van het zgn oefenschema (de grote plaat). Stel je daar de verzameling van afzonderlijke termen voor. Uit de resp. catalogi van BGR, BGA, GBA¹⁵ en NHR¹⁶ viste ik alle termen die op één of andere manier een groepering van informatie 'betekenen.' In GBA, bijvoorbeeld, bestaat persoon op diverse, zeg maar, schalen van groepering, te weten als lijst en categorie. Het onderste grensgeval van groepering is informatie die als ondeelbaar gedocumenteerd staat.

Goed, uitgaande van dergelijke losse termen kunnen hiërarchieën (omgekeerde boompjes) worden geknutseld. Daarvoor vormen de catalogi de bouw instructies. Voor de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen gaan we dus niets, herhaal, niets op inhoud willen wijzigen aan de opzet van genoemde basisregistraties. In eerste aanleg inventariseren we zo zuiver mogelijk met de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen. Pas zo'n realistische inventarisatie helpt eventuele stroomlijning.

De hoofdlijn die ik voor inventarisatie voorstel, betreft de relatie van geheel en zijn delen (whole/part). Op zijn beurt kan een bepaald deel weer als geheel tellen voor verdere delen, enzovoort tot waar zulke ontleding (ge)stopt (is).

In het bijgevoegde schetsontwerp staan dergelijke hiërarchieën op hun summierst aangeduid; zie het knooppunt voorzien van de beschrijving 'informatieverzameling.' Dat knooppunt bevindt zich rechtsonder het blokje voor de verzameling van losse termen ('functie/referentie').

Nota bene, onder de beschrijving 'informatieverzameling' staat een vette hoofdletter h, **H** dus. Door die toevoeging moet dat ene knooppunt in het schema dus eigenlijk gelezen worden als (eventuele) verzameling van nevensgeschikte hiërarchieën. Voor nadere uitleg, zie bijvoorbeeld figuur 5 in *Stelselmatige semantiek door Suwinet* (http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_suwinet.pdf; p. 16).

De informatiestructuur (volgens typen) van BGR, BGA, GBA en NHR valt echter niet volledig met zulke geheel/deel-hiërarchieën te modelleren. Het kostte me enige tijd te beseffen dat daarvoor **verschillende redenen** zijn.

Wat GBA als (informatie)groep kent, moet eigenlijk worden beschouwd als een sjabloon.

¹⁴ Destijds directeur van BKWI, Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen.

¹⁵ GBA: Gemeentelijke BasisAdministratie Personen.

¹⁶ NHR: Nieuw HandelsRegister.

Volgens zo'n sjabloon kunnen verschillende zgn categorieën gelijkvormige informatie bevatten. Maar feitelijk gelijk is zulke gelijkvormige informatie dus **niet**. De categorieën maken als het ware het verschil ertussen. Kort en goed, door het sjabloonkarakter van wat volgens GBA als groep geldt, hoort groep-in-die-betekenis **niet** in een hiërarchie van lijst tot en met rubriek. In die hiërarchie moet de complete detaillering verschijnen, dus ná het sjablooneffect in de diverse relevante categorieën. Náást die, zeg maar, operationeel primaire hiërarchie kunnen als evenzovele aparte hiërarchieën de diverse groepen-als-sjabloon worden gemodelleerd.

Bijgevolg kan de samenhang tussen een bepaald sjabloon en 'zijn' categoriale instantiëringen (met excuus voor dit lelijke woord) niet in één hiërarchie weergegeven zijn (als een relatie tussen een geheel en delen ervan). Voor andere relaties (dan volgens geheel/deel) bevat het schetsontwerp daarom extra voorzieningen. Links bovenaan in het schema staat een blokje met de beschrijving 'verzamelingenrelatie.' Dat is bedoeld als aanknopingspunt. Vanuit een bepaald aanknopingspunt kunnen zgn deelnemers eraan aangegeven zijn, steeds met een karakteristieke rol voor de relatie in kwestie. Zo kan een dergelijk aanknopingspunt gevestigd worden voor de relatie die aangenomen kan zijn voor instantiëring van feitelijke informatiegroepen in meerdere categorieën op basis van één groepssjabloon. Met dit expliciete relatie(type) erbij is de modelleerlogica à la GBA compleet gevat.

BGR en BRA¹⁷ blijken dan vrijwel recht-toe-recht-aan modelleerbaar volgens geheel/deel-hiërarchieën. Want daar zijn geen sjablonen aan de orde. Bijgevolg tellen die catalogi verhoudingsgewijs véél meer (primitieve) termen. Dat is óók weer logisch. Er komt geen expliciete schaal aanduiding (zoals categorie in GBA) bij kijken om een korte term alsnog te contextualiseren. Daarentegen moet elke aparte term ook meteen 'zijn' contextualisering bevatten als waarborg voor eenduidigheid (overigens slechts binnen het bereik van de registratie in kwestie zèlf).

[De medewerker van de opdrachtgever] vergeleek die vermenigvuldiging van (basis)termen al met hoe ik dat aanwees in *Suwi Gegevenswoordenboek*; zie paragraaf 5 in *Stelselmatige semantiek door Suwinet*

(http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_suwinet.pdf; pp. 7-8).

Vergeleken met GBA zijn BGR en BRA allebei objectgericht(er) gemodelleerd. Expliciete relaties tussen object(typen) kunnen in de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen uiteraard via 'verzamelingenrelatie' enzovoort opgenomen worden.

Met positionering van NHR in een overkoepelende benadering schoot ik pas op, nadat ik besepte dat die catalogus methodisch niet helemaal klopt. De hoofdlijn volgt hiërarchie van geheel/deel. Dat gebeurt, nota bene, óók met vermelding van object(typen). Die aanpak is echter strijdig met de aanname voor objectgerichtheid. Dat vergt voor een overkoepelende benadering eveneens een vertaling, maar dus een andere dan voor GBA.

Om te beginnen kan/moet voor NHR alles worden gemodelleerd dat qua informatietypen wel degelijk, zeg maar, klassiek geldt als geheel/deel-hiërarchieën. Daar hoort de relatie van een objecttype als onderdeel van een ander objecttype dus **niet** bij!

Een objecttype is dan ook maar weer ergens een knooppunt volgens de hiërarchische opstelling van (basis)termen. En zoals hierboven toegelicht (althans, geprobeerd ;-), kunnen dergelijke knooppunten tevens figureren als deelnemers aan een expliciete relatie. Langs die weg kan ook NHR compleet verschijnen in de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen. Ja, (ook) de geldige geheel/deel-hiërarchieën kunnen vervangen worden door gelijkwaardige exemplaren van 'verzamelingenrelatie.' Zo'n algemener (meta)model lijkt mij echter praktisch (nog lang) niet handig.

Nadruk verdient dat het blokje 'verzamelingenrelatie' als het ware vrij staat, dus niet

¹⁷ BRA: Basisregistratie Adressen, onderdeel van BAG.

ondergeschikt is aan één of andere informatieverzameling. Dat opent de mogelijkheid om vervolgens relaties te modelleren tussen knooppunten in/uit wat tot dusver gelden als verschillende registraties/informatiesystemen.

Met precies dezelfde extra voorzieningen voor expliciete relaties kan daarom ook worden vastgelegd welke informatie(type) als authentiek geldt ten opzichte van informatie(typen) elders. Dat kan een één-op-méer relatie zijn; dat is de reden om voor de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen een opzet te kiezen waarin voor elke deelnemer aan een specifieke verzamelingenrelatie ook expliciet zijn dienovereenkomstige rol valt te bepalen.

Ook vestig ik de nadruk erop dat de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen 'open' staat voor opname van het (logische) informatiemodel van een willekeurige registratie/informatiesysteem. Die openheid volgt uit mijn overtuiging dat de traditioneel gedachte basisregistraties noodzakelijkerwijs inkrimpen (nou ja, informatiekundige noodzaak) naarmate méer (andere) informatieverzamelingen integraal onderdeel vormen van het daardoor groeiende informatiestelsel.

Hopelijk wakkerde ik geen verwarring aan ...

30 januari 2009, 8:27

Terecht spitste ons gesprek gisteren zich toe op aannames. Daarover staat in *The pattern of Metapattern* (dat [je collega] gelezen had) niet zo veel. Ter inleiding gaat *Ontology for interdependency* (<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-05.pdf>) daarover juist wèl. Paul, lees jij die tekst vooral ook! Dat referentiekader gaat wellicht al meer leven als je *Axiomatische informatiekunde* (http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/axiomatische_informatiekunde.htm) leest.

4 februari 2009. 15:07

Over zgn core components schreef ik alweer een tijdje geleden *How so-called core components are missing the point* (zie http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/core_components_missing_point.htm). Die kritiek deed Jan van Til nog eens dunnetjes over met *Duurzame interoperabiliteit vraagt om radicaal andere benadering van semantiek* (ook verschenen als hoofdstuk in 'de' bundel, zie <http://www.forumstandaardisatie.nl/fileadmin/OVOS/FS7-JanvanTil.pdf>). Mijn conclusie: doodgelopen weg, die hoogstens enkele direct belanghebbende leveranciers (Sap, IBM ...) bij hun eigen bedrijf willen laten uitkomen. Hoe de "bescheiden notie van context" volgens CCTS en het bijbehorende Unified Context Methodology (weer zo'n overspannen, valse claim onder de noemer van unified) zou moeten werken, vind je in mijn tekst toegelicht. Verder zijn we natuurlijk allemaal reuze nieuwsgiering naar de Kenniscentrumse on-line Stelselcatalogus.

Het klinkt alsof de rapporterende EU-landen met hun catalogus iets bedoelen met specificaties voor vooral generieke (toekomstige) voorzieningen. Over bescheiden gesproken, het proefje dat wij onder de noemer van Interoperabiliteitscatalogus informatietypen ondernemen mikt qua vulling heel praktisch op onontkoombare informatiedetails zèlf. Dus, wat zit precies waar? Want als je dat niet zo precies weet, blijft interoperabiliteit praktisch onmogelijk.

4 februari 2009, 19:41

Als ik me vriendelijker uitdruk, kies ik de term oriëntatie (ipv preoccupatie). Ik noemde al dat er toch vooral vertegenwoordigers van grote it-bedrijven meedoen in dergelijke standaardisatiecircuit en CCTS is beslist geen uitzondering. Dat heet dan weliswaar een standaard, vooruit, zelfs een open standaard, maar heeft natuurlijk niets met heuse interoperabiliteit, laat staan met (maatschappelijke) infrastructuur te maken. Nav je opmerkingen over OWL verwijst ik je ter vergelijking graag naar mijn artikel *Topic Maps uprooted* (zie <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2006-03.pdf>). Inderdaad, TM is ook "een open internationale standaard" en zo zijn er nog veel meer, eerlijk is eerlijk!

5 februari 2009, 19:31

Ik ben het, natuurlijk, met je eens over voorkeur voor een bestánde open standaard. Nota bene, daarvoor had ikzelf (dus) allang gekozen, nou ja, dat doet Martijn Houtman¹⁸ (zie ook verderop) concreet in het technisch vlak, ... maar dan moet er dus wel eentje zijn die adequaat helpt voor oplossing van wat ik allereerst graag als reële problematiek erkend wil krijgen: betekenisvariëteit inclusief eventuele onverenigbaarheid.

Loop je trouwens met je specifieke oriëntatie (preoccupatie? ;-) op OWL niet vooruit op nadere probleemanalyse en hoe Metapatroon streeft naar passende variëteit? Is je duidelijk hoe dat precies functioneert?

Alvast toch maar over OWL, nee, dat oplossingspotentieel heb ik daarin niet ontdekt. Nu kan dat netzogoed aan mij liggen, want op mijn beurt vind ik OWL zó moeilijk te begrijpen dat ik er niet helemaal doorheen kom.

Voorzover ik aannames voor en eigenschappen van OWL kan overzien, lijkt het mij een definitietaal — gaat volgens mij zelfs behoorlijk in de richting van instructie, als het al geen programmeertaal is — voor steeds (data)beschrijvingen met elk een beperkte reikwijdte. Zo'n aparte beschrijving heet kennelijk een ontologie, hmmm, en op die manier kunnen met OWL allerlei ontologieën worden opgesteld.

Net als met Topic Maps het geval is, staat OWL tevens zoiets als een fusie van verschillende ontologieën toe. Hoe dat precies werkt, kan ik niet (meer) volgen. Wat mij bijblijft, is dat o.a. voor OWL (maar dus ook voor Topic Maps) eventuele resterende betekenisverschillen een uitzondering vormen. Voor Metapatroon zijn verschillen daarentegen zelfs principieel. Dat strookt met het principe dat volgens Metapatroon ontologie slechts in enkelvoud telt. Van de weeromstuit vergt dat een rijker axiomatisch kader. Het ene object zoals dat traditioneel geldt, is daarom volgens Metapatroon een verzameling gesitueerde identiteiten met voor elke relevante situatie dienovereenkomstig gedrag.

Mijn eigen idee over Metapatroon is dat het primair een (visuele) ontwerptaal is voor betekenisordening door-de-schalen-heen, kortom, stelselmatig. Het ontwerpresultaat ermee vind ik óók geschikt, okee, het is en blijft altijd wennen, om niet-informatiekundigen een voorstelling van reële samenhang te geven (als je tenminste naast ze staat om die te verklaren). Documentatie volgens OWL scoort daarvoor geheid minder. Een ontwerpmethodologie is OWL natuurlijk ook helemaal niet. Of zie jij dat anders?

Een ontwerp(model) à la Metapatroon is dus een plaatje (van meta-informatie), of verzameling plaatjes vanwege beperkingen van papier-/schermomvang. Daarmee, met plaatjes dus, doen computers nog helemaal niets. Dat vergt een andere uitdrukkingvorm. Die heeft Martijn

¹⁸ Medewerker van Information Dynamics. Martijn Houtman is ontwerper/ontwikkelaar van KnitBITs, het operationele programmatuurplatform voor facilitering van informatieverkeer à la Metapatroon.

Houtman/Information Dynamics ook ontwikkeld, weer nota bene zoveel mogelijk gebruik makend van talloze open standaarden. Daarover hoor je me echter niet, omdat semantische interoperabiliteit prioriteit verdient en daarvoor best technisch gevarieerde hulpmiddelen kunnen passen.

Nee, OWL behoort niet tot 'ons' technische platform voor prototyping. De nadere reden is dat OWL, Topic Maps e.d. extra beschrijvingen vragen, als het al netjes lukt, om niet langer object, maar eigenschap/gedraging als atomair te behandelen. Atomisme op (recursief) eigenschapniveau is wezenlijk voor Metapatroon! Zie *The ontological atom of behavior: toward a logic for information modeling beyond the classics* voor een ontologische inleiding (<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2002-05.pdf>). Wanneer dat inderdaad met OWL op z'n gunstigst zeer moeizaam lukt (klassieke objectgerichte dwang, hiërarchie super-/klasse; nb! daarentegen is Metapatroon axiomatisch vrij van overerving), is het de vraag of een bestaande open standaard ook praktisch bruikbaar is voor nieuwe opgaven met informatievoorziening. Het antwoord is nee, zoals de geschiedenis leert van standaarden die al achterhaald waren op het ogenblik dat ze die status verkregen. Maar goed, het zou kunnen dat ik mij (sterk) vergis in het potentieel van OWL enzovoort.

Ik wil in dit stadium echter vooral erop opmerkzaam maken, dat m.i. een rechtstreekse vergelijking van Metapatroon met OWL vruchteloos is. Ik zie ze als kwalitatief verschillende verschijnselen. Als ik even mag, ;-) voor modellering van dergelijke verschillende kan je prima Metapatroon gebruiken en, wie weet, OWL om dat allemaal tijdens een volgende ontwikkelstap te beschrijven op weg naar machinale verwerkbaarheid (waar je met OWL natuurlijk ook nog niet bent).

Doordat je nu over OWL begint, maak ik me wat bezorgd of je Metapatroon voldoende bekijkt met ontwerpersblik. Je kunt er, zo zie ik de kritieke bijdrage, het vraagstuk van betekenisvariëteit op stelselschaal mee helpen openbreken en vervolgens beheersbaar ordenen. Dat is een cruciale stap naar oplossing waarvoor ik geen andere ondersteunende methode ken.

Er zijn daarna nog andere stappen nodig voor realisatie van operationele voorzieningen. Daar positioneer ik OWL e.d.

Over OWL vermeld jij als kenmerk "een wiskundige semantiek, die het mogelijk maakt automatisch te redeneren met de modellen." Nogmaals, hoe dat werkt, weet ik niet. Daarvan vermoed ik echter inderdaad dat het "wringt" met principiële openheid van schaal.

Contextuele verbijzondering dient zonodig eveneens om de ene logica van een andere te onderscheiden. Hoewel OWL, ik herhaal, voorzover ik dat kan herkennen niet opgezet is voor beheer(sing) van dergelijke variëteit, blijkt het daarvoor wellicht tòch geschikt. Het zou niet de eerste keer zijn dat een middel verder reikt dan de oorspronkelijke bedoeling. Maar of we er op stelselschaal ook ècht iets aan hebben, praktisch dus, kan ik niet beoordelen en jij stellig juist weer wel.

Daarover moet je tzt nader overleggen met Martijn Houtman, zoals ik eerder voorstelde.

Intussen werkt de Interoperabiliteitscatalogus informatietypen met diverse contextuele verbijzonderingen van 'term.' Dat moet je daarom beslist al zien als proeve van Metapatroon.

Tot slot geef ik nog een reactie op jouw "twee terminologische opmerkingen."

Dat zijn ze naar mijn idee niet, louter terminologisch, integendeel. 1. Ik bedoelde inderdaad precies dat de "beheersstructuur" doorgaans allesbehalve open is door feitelijk overheersende invloed van luttele grote leveranciers. 2. Juist omdat "we op zoek moeten [naar] grootschalige interoperabiliteit" moeten we er methodisch van uitgaan!

Ik heb er maar weer een wat uitgebreid bericht aan gewijd, omdat we dankzij zulke correspondentie ook meteen overwegingen documenteren. Die kunnen we naar behoefte nagaan om dan vlotter verder te komen.

8 februari 2009, 15:28

Vooral door één opmerking van [jouw collega] in zijn bericht van 7 februari jl. zie ik scherp bevestigd wat jullie voor begrip van Metapatroon nog consequent missen. Hij schrijft dat ik "in raadselen [spreek] tenzij [ik] bedoel [...] de alles omvattende ontologie denk [...] te hebben." Hij zet er als zijn oordeel bij dat hij dat "[o]ver het algemeen geen goed idee" vindt. Maar dat is daarentegen een uitstekend idee, nota bene zelfs noodzakelijk, als je informatieverkeer door-de-schalen-heen met alle reële betekenisvariëteit van dien serieus wilt faciliteren. Voor openeindige interoperabiliteit in een inherent dynamisch-pluriforme wereld moet je zo'n, zeg maar, metaontologie dūrven denken. Hoera voor Bureau Forum Standaardisatie! Wie die stap niet neemt, blijft onvermijdelijk doormodderen met locale voorzieninkjes (zoals aantoonbaar overal voortdurend gebeurt).

Je moet daarom Metapatroon inderdaad beschouwen als een uitdrukkingvorm voor informatiekundig ontwerp waaraan een "alles omvattende ontologie" ten grondslag ligt. Dat is helemaal geen overtrokken doelstelling, megalomaan enzovoort, maar gelet op de wèrkelijke behoeften, problemen, kansen e.d. 'gewoon' realistisch. Zijn we het daarover eens? Zoals [je collega] min of meer aankondigde, zijn de "raadselen" nu verdwenen?

Ik kan me overigens voorstellen dat juist voor jullie zo'n stap, eigenlijk een heuse (paradigma)sprong, èxtra moeilijk is. Zoals blijkt uit jullie nadruk op OWL, sleep je een referentiekader mee dat je volgens mij eerst maar eens lōs moet laten. Pas daarna komt aan de beurt hoe bijvoorbeeld OWL eventueel past volgens kwalitatief àndere samenhang.

Je kan die sprong m.i. onmogelijk ondernemen, zolang je vasthoudt aan het ontologiebegrip à la OWL. Daar betekent, nogal inflatoir, maar dat terzijde, (een) ontologie het resultaat van taalgebruik; je maakt er een bepaald model van zijnden mee. Maar wat zijn de aannames voor die taal? Wat telt categorisch (mee) als zijnden? Zo'n zijnsleer staat van oudsher bekend als ... ontologie. Voilá, verschillende betekenissen van ontologie.

De zijnsleer 'onder' Metapatroon vind ik kwalitatief ànders dan die 'onder' OWL. Daarover zijn wij het nu blijkbaar eens. Althans, dat zou moeten volgen uit mijn reactie op wat [je collega] eerder voor "raadselen" stelde. Zoals jij (Paul) vervolgens opmerkte, hebben we dan inderdaad een "[i]nteressante en waardevolle discussie." Hopelijk krijgt die nu een productieve wending.

Voorzover ik weet is de OWL-zijnsleer als zodanig niet expliciet gedocumenteerd. Ooit zocht ik er gericht naar (want zo mogelijk ben ik zelfs nog groter voorstander van open standaarden; hmmm, laten we er geen wedstrijd van maken), maar vond niets. Op jullie aansporing keek ik graag opnieuw maar trof nog altijd niets aan, dat relevante zijnsleer (serieus) behandelt.

Omdat ik besef dat we er voor principieel begrip van een kwalitatief nieuw paradigma vroeg of laat op (moeten!) uitkomen, documenteerde ik (en ik blijf er om die reden intensief mee bezig) de Metapatroon-zijnsleer wèl expliciet.

Bestudering van zulke teksten kan je niet overslaan via kortsluiting onder de noemer van OWL. Ga ajb grondig na wat onze opdrachtgever jullie als relevante literatuur opgaf, lees onze correspondentie erop na wat ik aanvullend suggereerde en kijk vooral ook op eigen initiatief naar wat beschikbaar is 'op' www.wisse.cc. Aarzel niet dáároveň eventuele vragen te stellen, opmerkingen te maken e.d. Gelet op de opdrachtverstrekking vallen die inspanningen buiten het project, maar van mijn kant heb ik die nadere voorlichting in 'mijn eigen tijd' er natuurlijk graag voor over.

18 februari 2009, 20:12

[I]k noem maar iets, vergelijk het eens met de gehele getallen. Het 'zijn' van een geheel getal houdt van alles en nog wat in ... èn tegelijk van alles en nog wat niet. Zo kan je de aanduiding 'geheel getal' beschouwen als de vlag op een karakteristieke lading.

Netzo staat her en der een woord op een vlag, persoon, bijvoorbeeld, met daaronder het woord 'basisregistratie.' Maar als je die lading niet eens zo streng inspecteert, dekt zo'n vlag haar blijkbaar niet. Dat is op minst verwarrend. Voor interoperabiliteit neig je door die valse vlag tot aannames waaraan echter niet voldaan is. Zo gaan basisregistraties mank aan onvolledige populatiedekking gelet op reële informatiebehoefte. Weliswaar kan een bepaalde partij als gebruiker erkend zijn, maar faciliteert een basisregistratie haar specifieke behoefte niet. Per saldo heeft zo'n partij er dus niets aan. Als, nota bene, informatiegebruiker moet zij eigen/andere voorzieningen treffen. Dat is van de weeromstuit een andere interoperabiliteitsopgave (zoals die traditioneel bekend is).

Mijn idee is dat we dankzij zo'n criterium de concrete vragen vlot kunnen classificeren. Dat geldt dan ook voor vlotte keuze van de passende oplossingsmethode. Indien de methode werkt, of juist niet, voor een representatief 'geval' van een bepaalde klasse, zijn conclusies voor die gehele klasse redelijk(er).

Intermezzo

Op 19 februari 2009 schreef Paul aan mij:

Vanmiddag heb ik Martijn Houtman op bezoek gehad in Enschede. De hele middag hebben we gesproken over Metapattern, van de betekenis van de modellen tot de manier waarop het is geïmplementeerd en de waarde die dat voor de basisregistraties kan hebben. Voor mij uiterst leerzaam en een waardevolle investering in het licht van mijn opdracht. Ik vind het moeilijk om de inhoudelijke conclusies en hoofdlijnen nu te verwoorden, maar dat gaat me later zeker lukken.

25 februari 2009, 10:46 (a)

Ik blijf het verwarrend vinden om 'iets' een stelsel te noemen, indien karakteristieke samenhang geen uitgangspunt vormt.

[...]

Een ernstige belemmering lijkt mij wel, dat het normatieve modelleersjabloon zeer beperkte structuurmogelijkheden biedt.

[...]

Nota bene, die opzet moet principieel op stelselmatigheid georiënteerd zijn (zoals wij illustreren met Interoperabiliteitscatalogus informatietypen), dwz specifieke samenhang van elementen/verzamelingen uit verschillende (basis)registraties èn overige informatiesystemen helpen documenteren.

[...]

Mijn idee is dat in dit stadium het gesprek [...] moet gaan [...] **over wàt de Stelselcatalogus moet bieden en, ècht wezenlijk, over wàt nu eigenlijk als het stelsel geldt.**

[...]

Het relevante stelsel is, kortom, véél ruimer dan de zgn basisregistraties. Voor dat realistische bereik moet interoperabiliteit geborgd zijn en daarbij helpt een passende catalogus zeker resp.

is ronduit onmisbaar. Passend betekent hier formeel ook zgn passende variëteit. Dat houdt in dat gevarieerde structuren van allerlei (basis)registraties/informatiesystemen allemaal opgenomen moeten zijn, opdat de catalogus vooral precies en concreet samenhang aanwijst. Dat zijn de praktische sporen voor interoperabiliteit.

25 februari 2009, 11:23

Natuurlijk ben ik het graag eens met 'inzetten op meer paarden.' En m.i. komt de scheiding van belangen in het project er o.a. op neer dat jij vooral vragen moet aanwijzen, waarna ik maar moet kijken hoever ik er mee kom ...

Dus, wat mij betreft doe jij de "selectie van twee samengestelde vragen [...]." Dan kijk ik wel verder. Echt spectaculair materiaal voor contextuele verbijzondering verwacht ik er trouwens niet van. Maar goed, dat zit er überhaupt niet in zolang we min of meer (moeten) uitgaan van het gangbare referentiekader.

25 februari 2009, 16:53

Spectaculair materiaal? Wanneer het een vraag betreft naar — informatie over — objecten die we geheid van geheel elkaar onderscheiden blijven beschouwen, voldoen methoden voor, zeg maar, (vermeend) contextloze modellering prima.

Laat ik eens nader kijken naar de 'casus' die bovenaan p. 3 in *Ontwikkelen vraagkant koplopers en grote uitvoerders* geschetst staat. Jijzelf noemde die casus eerder als kandidaat. Ik vind het meteen merkwaardig dat de gemeentelijke medewerkster Jansen inlogt bij MijnOverheid.nl. In welke hoedanigheid doet zij dat? Het betreft blijkbaar de aanvraag van een invalidenparkeerplaats voor 'burger' De Vries. Is De Vries zó gehandicapt dat Jansen namens hem inlogt? Kan hij overigens wèl autorijden? Zo ja, dan kan ik me nog iets bij het gebruik van MijnOverheid.nl voorstellen. Anders moet het zoiets als UwOverheid.nl zijn. Maar goed, blijkbaar zoekt Jansen naar bevestiging van diverse verschijningsvormen van het bestaan van De Vries. Is hij persoon-als-ingezetene van de gemeente in kwestie? Is hij persoon-als-gecertificeerd-autochauffeur? Is hij persoon-als-eigenaar-van-automobiel? Welk precies? Het is mij een raadsel waarom De Vries in verband met die vergunning tevens zijn gangen moet laten nagaan als persoon-als-inkomenstrekker. Qua modelleermethode doet het er trouwens niet toe. Relevant lijkt me dan weer wèl persoon-als-invalid, want daar gaat de hele vergunning toch om?! Deze toets ontbreekt echter in de casusbeschrijving. Mede daarom meen ik dat de casus door de auteur(s) van het rapport uit de duim gezogen is.

Voor het principe doet het er nog niet toe. Stel dat De Vries in al dergelijke hoedanigheden aan de voorwaarden voor een vergunning voldoet. Welke zgn openbare ruimte komt in aanmerking voor 'zijn' parkeerplaats? Ik geloof nooit dat de aanwijzing volautomatisch gebeurt. Daar moet namens de gemeente toch even een verkeerskundige oid. naar kijken. En vervolgens voert de gemeente registratie van de middelen in de zgn buitenruimte. Wordt de parkeerplaats (extra) gemarkeerd met een wit kruis in een rechthoek op het straatoppervlak. Is dat geschilderd? Met witte (straat)steentjes. Ja, ook dat bord.

Voorzover ik de populatiedekking van BRA begrijp, is daarin geen plaats voor parkeerplaatsen. Wellicht als standplaats in BGR?

Nou ja, in elk geval is het resultaat voor De Vries m.i. niet dat hij als resultaat van deze procedure een invalidekaart ontvangt. Die had hij vermoedelijk al (en is voor deze aanvraag zelfs overbodig omdat Jansen tòch in één of ander register controleert of De Vries die 'status' inderdaad toegekend is). En zo nee, dus (nog) geen kaart, dan geldt daarvoor een andere

procedure. Het is natuurlijk denkbaar om de samenstelling sterk òp te voeren. Dan zou De Vries inderdaad met één enkele aanvraag van alles en nog wat kunnen regelen waarop hij recht heeft omdat hij (blijkbaar) invalide werd. Die variëteit lijkt mij echter onbegrijpbaar voor een enkele aanvraag enzovoort.

Okee, Paul, jij je zin! ;-) Daar zit inderdaad al aardig wat variëteit aan vast, dus nodige contextuele verbijzonderingen voor eenduidigheid.

Wanneer jij deze casus uitgewerkt wilt hebben, stel ik voor dat ik gauw ergens mijn licht opsteek hoe zo'n aanvraag daadwerkelijk in elkaar zit. Dat kan ik bijvoorbeeld in Den Haag proberen. Het gaat er maar om dat onze uitwerking realistisch genoeg is (wat m.i. dus ontbreekt aan hoe de casus in dat rapport vermeld staat).

25 februari 2009, 17:18

[V]anuit het project kunnen/moeten we wèl een poging wagen om de oriëntatie [...] met de Stelselcatalogus ècht stelselmatig te krijgen. Dat is tenminste een principiële en (daarom) eindelijk praktische verbetering voor interoperabiliteit.

[...]

Voorlopig houd ik het echter erop dat we voor betekenisordering naar een verdere standaard moeten, te weten voor beheersing van stelselmatige contextuele verbijzondering.

26 februari 2009, 14:36 (a)

Ik reageer hier ook meteen op je bericht over RSBG (referentiemodel stelsel van gemeentelijke basisregistraties). [...] Daar staat dus gewoon dat de gemeenten de zgn basisregistraties zoals GBA, BRA en BGR (en nota bene ook NHR) anders opzetten dat zoals ze 'voorgescreven' zijn. Dat heeft daar gevolgen voor zowel interne structuur (van het informatiemodel), als selectie van maatschappelijke objecten die voor registratie in aanmerking komen (populatie dekking). Je kunt je dan trouwens nog eens afvragen wat zo'n catalogus met stelsel in een beperkte betekenis überhaupt voor nut heeft ...

Zoals ik na een korte blik kan overzien, lijkt mij die opzet voor de gemeenten zinvol ... voor gemeenten. Volgens dezelfde logica van karakteristieke behoeften/belangen heeft bijvoorbeeld Suwinet van alles en nog hermodelleerd. Zo gaat dat overal maar door.

Stelselmatig is de opzet echter pas wanneer allerlei van zulke behoeften/belangen (lees ook: reële verschillen) samenhangend kunnen functioneren. Daarvoor moet het relevante verkeersstelsel, juist zo ruim mogelijk beschouwd, als referentiekader dienen, dus niet langer steeds weer opnieuw een aparte sector oid.

Als ik het mag zeggen, dat zie ikzelf als de wezenlijke toegevoegde waarde door ons project, te weten allereerst de aanbeveling om het stelselbegrip op verkeersschaal te positioneren en dan de onvermijdelijke gevolgtrekking daaruit dat voorzieningen voor informatieverkeer kwalitatief anders zijn, met op hun beurt de noodzaak voor een kwalitatief andere aanpak.

Daarin speelt stelselmatige semantiek een sleutelrol. Hoe realistisch RSBG voor een gemeente ook kan zijn (en zeker een enorme verbetering vergeleken met de gepropageerde aparte basisregistraties), karakteristiek stelselmatig zijn dergelijke voorzieningen beslist niet.

17 maart 2009, 21:20

Dank jullie wel voor het resultaat van jullie "vingeroefening." Als eerste reactie, dus voor de vuist weg, heb ik dat contextuele verbijzonderingen in jullie vertaling volgens ER¹⁹ niet langer voor de hand liggend zichtbaar zijn; zij vormen toch wel de crux van Metapatroon. Daar valt trouwens wellicht iets aan te doen door de lijnen van een (extra) markering te voorzien.

Verder hebben jullie blijkbaar relaties gemaakt van wat nota bene óók (contextueel verbijzonderde) objecten zijn. Als ik het goed heb, heten ze volgens ER weak entities.²⁰ Volgens Metapatroon zijn dat veeleer strong entities. In jullie voorstel herken ik echter niet dat relaties zelfs maar weak entities zijn. Of zit ik daar mis?

Mede wat aanpasbaarheid betreft ben ik nogal ongelukkig met het onderscheid dat jullie invoerden met als criterium of een "dikgelijnd blokje" al dan niet aan de nullijn hangt. Dat criterium kan en zal geheid op maatschappelijke verkeersschaal immers wijzigen. Overigens hangt zo'n "dikgelijnd blokje" hoogstens aan één kant aan de nullijn. Voor de betekenis ervan moet je altijd beide kanten beschouwen. Dat is inherent aan een relatie, ... die vervolgens als contextueel verbijzonderd object/entiteit kan dienen als een van de 'kanten' voor verdere relaties ... die ook weer ... enzovoort. Die methodische herhaling is niet gebaat bij het onderscheid dat jullie uitproberen.

Ik kan me voorstellen dat je de nullijn kunt vervangen door andere merktekens. Maar compacter dan met die ene nullijn (lees ook: nulobject) kan je natuurlijk nooit de uitgangsbasis voor willekeurige contextuele verbijzonderingen aangeven. Dat is dus een afweging. In hoeverre blijf je omslachtig doen, omdat je wilt vasthouden aan een bepaalde notatie? Ik zie elders ook geen voordelen van de ER-notatie en met de klassediagrammen van UML kom je volgens mij dezelfde beperkingen tegen. Maar goed, hoewel ik dat allemaal ooit probeerde, zag ik wellicht over het hoofd hoe contextuele verbijzondering er wel degelijk prima mee valt te modelleren. Jullie hernotatie bezorgt me nog geen aha-erlebnis. Neem ajb aan dat ik niet zomaar aan een andere notatie de voorkeur geef. Bijvoorbeeld zonder zo'n nullijn raak je m.i. een krachtig visueel oriëntatiemiddel kwijt.

Naar mijn overtuiging is Metapatroon nu eenmaal kwalitatief anders dan voorgaande methoden voor informatiemodellering. Dat vergt een bijbehorend kwalitatief (wat) andere notatie en dus is dat wennen. Dat kost inderdaad moeite en dus tijd.

Wat voor mij toch nog verrassend is van jullie vingeroefening, is hoe overzichtelijk enz. ik mijn notatie eigenlijk vind vergeleken met ER. Voor die ervaring ben ik jullie uiteraard erg dankbaar! ;-)

Mijn suggestie luidt dat jullie niet een model van mijn hand proberen om te zetten, maar vooral (ook) een zelfgekozen opgave met Metapatroon uitwerken.

Doe dat dan ajb met jullie ER-aanzet. Als het goed is, ontdek je op die manier uit de eerste hand wat je precies contextueel verbijzonderd wilt uitdrukken. En kijk dan hoe het eventueel lukt met hoe ik een model à la Metapatroon schets.

¹⁹ ER: Entity-Relationship.

²⁰ Dat had ik reeds vermeld in mijn boek *Metapattern: context and time in information models* (Addison-Wesley, 2001).

Intermezzo

Op 17 maart 2009 schreef Martijn Houtman van Information Dynamics aan Paul:

Hierbij een paar opmerkingen ter verduidelijking.

In het algemeen kan je de richting van de pijltjes niet weglaten in het model. Dit kan problemen opleveren voor relaties tussen twee elementen van hetzelfde type indien beide elementen een verschillende rol hebben.

Een hiërarchische structuur H voor een dataverzameling D en oorsprong o is per definitie een verzameling die aan de volgende eigenschappen voldoet:

$$H = \{(e, d) \mid e = o \text{ of } e \text{ element } H; d \text{ element } D\}$$

Ik vermoed dat er vanwege de recursiviteit van deze definitie wat problemen zijn om dit netjes in ERD vast te leggen.

In het voorbeeld is de oorsprong o de nullijn. Jullie zijn ervan uitgegaan dat je de nullijn mag weglaten en je gaat ervan uit dat er dan sprake is van een (oorsprong)entiteit. In dat geval is H een verzameling die voldoet aan

$$H = \{h \mid h \text{ is oorsprong-entiteit van } H\} \text{ verenigd met } \{(e, d) \mid e \text{ element } H; d \text{ element } D\}$$

Echt simpeler wordt het niet van deze "vereenvoudiging", want voor de gevallen zonder oorsprong op de nullijn moet je op de eerste definitie terugvallen.

De nullijn lijkt misschien overbodig, maar wanneer je met tijd gaat werken blijken entiteiten niet voor de eeuwigheid te bestaan. In dat geval is de nullijn handig met de betekenis dat iets bestaat, zodat je daar via mutaties controle op hebt. Je hebt daarbij natuurlijk wel een tegenhanger voor de nullijn nodig met de betekenis van niet-bestaan.

18 maart 2009, 12:48

Ik heb al vaker gesteld dat je via dergelijke notaties niet verder komt. Voor mij is dat zelfs volstrekt logisch, gelet op kwalitatief andere aannames. Dat neemt niet weg dat het een serieuze poging waard is zolang je die aannames niet ... aanneemt, zeker omdat jullie als het ware de opdracht voor methodische contraexpertise hebben. Mijn vooringenomenheid moet de toets van redelijk tegenwicht kunnen doorstaan. Ook in jullie vingeroefening herken ik echter nog niets waaruit blijkt dat ik me vergis, integendeel. Voor Martijn [Houtman] geldt hetzelfde, als ik zijn opmerkingen goed begrijp. Dus, over redelijk gesproken, hoelang wil je ermee doorgaan totdat je je aannames wijzigt? Mijn idee is dat je op die manier, dus met voorkeur voor een "gangbare notatie," juist in het oude modelleerparadigma gevangen blijft. Zoals je onlangs mondeling het bestaansrecht van een methode voor contextuele verbijzondering verklaarde, vind ik nadrukkelijk wèl de-spijker-op-zijn-kop! Voor kortsluiting herhaal ik mijn suggestie dat je van een reële modelleeropgave uitgaat ipv de notatiewijze. Daarvoor zijn die casussen bedoeld, toch?

Intermezzo

Op 20 maart 2009 schreef Martijn Houtman van Information Dynamics aan Paul:

Hierbij verwijzingen naar wikipedia:

- Een overzicht van verschillende notaties voor entity relationship modellen
http://en.wikipedia.org/wiki/Entity-relationship_model

— De associatieve relatie als entiteit
http://en.wikipedia.org/wiki/Associative_entity .

Ik heb niet gezien dat Chen speciale aandacht had voor associatieve relaties, maar het past wel in zijn schema. In de originele paper van Chen <http://csc.lsu.edu/news/erd.pdf> is een relatie gedefinieerd als een product van minimaal twee entiteiten. De associatieve relatie is een product van drie entiteiten, waarbij de relatie zelf als entiteit meespeelt. In de notatie van Chen moet de relatie-entiteit met blokje worden aangeven.

Deze kan over de ruit van de relatie gezet worden, zoals in Crow's foot notatie voor de associatieve relatie in http://en.wikipedia.org/wiki/Associative_entity gedaan is.

De associatieve relatie is een speciaal geval van een "weak entity relation". In Chens voorbeelden is er sprake van subtype entities en niet van associative relations. Subtype entities gaan uit van een andere entiteit en niet de entiteit van de relatie zelf. Zie ook http://en.wikipedia.org/wiki/Weak_entity . Chen geeft zo iets weer met twee blokjes inelkaar.

25 maart 2009, 10:58

Maar heb je hiermee niet een heel praktisch onderwerp aangekaart voor ... Forum Standaardisatie? Of zelfs algemener, een oriëntatie? Aan losse standaards heb je dus nog niet zoveel, wanneer hun feitelijke werking door hun configuratie bepaald is. Vergt werkzame standaardisatie dan niet, zoals Van Kooten en De Bie ooit bij Keek op de Week al duidelijk stelden, een aanpak volgens "en/en"? Ik bedoel dus als bouwsteen en configuratie?

30 maart 2009, 10:13

Hier merk ik alvast op dat ik je commentaar op Metapatroon vooral analytisch vind. Er staat ook ergens letterlijk "uiteenrafelen." De synthetische richting mis ik nog en die verklaart m.i. pas waarom contextuele verbijzondering nodig is. Dat volgt uit reële variëteit. Wat zijn de problemen, respectievelijk de kansen?

In diezelfde richting plaats ik verder mijn opmerking dat gegeven en proces, als het spreekwoordelijk al twee kanten zijn, in elk geval één medaille vormen. Ik beschouw dienst in de context van dienstgerichtheid als een verschijningsvorm van proces. Maar ook zo'n proces vergt modellering en 'gedwongen' door variëteit ontkomen we niet aan contextuele verbijzondering, indien we althans gevarieerde diensten met een infrastructuur willen faciliteren.

Zo werkt dat door op alle aspecten, dus inclusief autorisatie. Op stelselschaal is daarvoor weer een contextuele verbijzonderingslag nodig als het ware óver die van informatie en diensten/processen héén. Zeg ook maar dat de variëteit van autorisatie nogeens een volle orde groter is. Wanneer voor informatie en diensten/processen gangbare modelleermethoden ontoereikend zijn en zelfs averechts uitpakken, schieten ze voor autorisatie dus zelfs extra tekort.

2 mei 2009, 13:57

Zoals aangekondigd stuur ik je enkele opmerkingen over versie 0.2 van je hoofdstuk *Analyse Metapattern*.²¹ Je tekst zoals-ie-staat vind ik toepasselijk en duidelijk. Dus wellicht moeten we deze opmerkingen bewaren voor onze eventuele discussie. Dat is ook de reden dat ik graag afschrift stuur aan Peter. Kijk ajb maar:

1. De veronderstelling “dat de situatie waarin informatie wordt geïnterpreteerd een hoofdrol speelt in de betekenis van die informatie” is allang gemeengoed in andere disciplines zoals algemene taalkunde, kennisleer, cognitieve en sociale psychologie. Het verband tussen **sociale** psychologie en **interoperabiliteit** kàn zelfs niet anders dan hecht zijn, als ze allebei qua semantiek al niet op precies hetzelfde neerkomen.

2. “In Metapattern zijn het de begrippen zelf die als context voor elkaar optreden” valt te beschouwen als (verdere) formalisering van het taalkundig structuralisme. Daarin geldt waarde als synoniem van betekenis.

In hoofdstuk 5 van *Semiosis & Sign Exchange* verklaar ik het als volgt:

What is different about [...] Metapattern is that connections are possible from any node of one tree to any node of any other tree. It allows for increased variety and confirms De Saussure’s fundamental remark that (1916, p 107) “[t]he mechanism of a language turns entirely on identities and differences.” Then, to continue with De Saussure (p 115), “what we find, instead of ideas given in advance, are values emanating from a linguistic system.”

De Saussure introduces the concept of value to emphasize the essence of both the arbitrary relationship between sign and meaning and the relational nature of meaning, i.e., that meaning is not so much independent but, rather, interdependent. Ultimately, meanings are systemic properties. A systematic model is therefore required for approximating the anatomy of meaning. For, as De Saussure remarks (p 118), “[i]n a linguistic state[...] everything depends on relations. [...] (p 80) [A] language is a system of pure values, determined by nothing else apart from the temporary state of its constituent elements. [...] (p 81) Nowhere else [but in language] do we find comparable precision of values, or such a large number and diversity of terms involved, or such a strict mutual dependence between them.

De verwijzingen naar De Saussure betreffen zijn boek *Course in General Linguistics* (vertaald uit het Frans) dat in 1916 postuum (!) verscheen. Opnieuw, Metapattern staat allesbehalve lòs van tradities, maar bouwt er juist op voort met omvattender synthese. En dat is dus reuze handig als de reikwijdte van informatieverkeer er praktisch om vraagt. ;-)

In dit verband is het ook nuttig om te weten dat wat de Fransen doorgaans structuralisme (zijn gaan) noemen, door Engelsen/Amerikanen systems approach genoemd wordt.

3. In het verlengde hiervan geldt dat Metapatroon juist zo rijk mogelijk de structuur — want die taalopvatting volgens onderlinge betrekkelijkheid heet niet voor niets structuralisme — van betekenissen wil helpen documenteren. Vanwege die focus blijven andere aspecten arm (kaal) bedeed.

Ik ben geneigd om cardinaliteit óók tot semantiek te rekenen. Zoals je kunt zien in *Stelselmatige semantiek door Suwinet*

(http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_suwinet.pdf) staan daar in de éérste vijf figuren dergelijke onderlinge getalsmatige exemplaarverhoudingen vermeld. Vanaf “figuur 6 [...] zijn de getalsmatige aanduidingen bij de relaties weggelaten.” Dat gebeurde dus niet omdat Metapatroon er principieel geen ruimte voor biedt. Ik zie het meer een kwestie als van ‘alles op z’n tijd.’ Want volgens mij is het ook weer zo, dat cardinaliteit nog niet telt voor wat allemaal mógelijke relaties enz. zijn. Je kunt zulke “getalsmatige aanduidingen” m.i. prima tijdens zoiets als een vervolgslog toevoegen.

4. In volgorde van historische opkomst bestaan naar mijn idee de volgende (soorten) methoden voor “conceptuele modellen:” lijst, hiërarchie, netwerk, relationeel en objectgericht.

²¹ Het betreft het ‘verslag’ van Pauls evaluatie van Metapatroon. Dat verslag is met de titel *Contextuele verbijzondering: inspiratie door Metapattern* gepubliceerd als bijlage C in [Semantiek op stelselschaal](#) (Bureau Forum Standaardisatie, pp. 34-53, juni 2009)

Wat semantiek betreft, kan je Metapattern opvatten als synthese.

Ben je het me eens dat UML wat de zgn klassendiagrammen betreft zo'n beetje tussen relationeel en objectgericht ligt? Overigens meen ik dat van (mede)vermelding van UML in het eindrapport een geruststellende werking kan uitgaan.

5. De vergelijking waarmee je vertaling tussen Metapattern en ERD²² toelicht, kan volgens mij zuiverder. Het gaat in beide gevallen om een methode om een foto te maken. Dus, één landschap, twee foto's. Het is dan de vraag hoe getrouw de ene foto van de andere valt af te leiden.

6. Over "meerwaardige relaties" hebben we eerder gecorrespondeerd. Ik zocht het even op:

Wat meervoudigheid betreft besef ik dat ik in mijn eerdere reactie nog meeging met een aanname ... die door Metapatroon eigenlijk omgekeerd wordt. De verklaring gaat terug tot ontologie. De aanduidingen entity relationship, object orientation e.d. zeggen het al. Daarmee is de wereld gedacht als verzameling losse elementen, waartussen vervolgens samenhang 'ontstaat.' Volgens zo'n wereldbeeld stuit je natuurlijk al vroeg op beperkingen met binaire relaties. Klopt, meervoudige relaties heb je dan domweg als basisvoorziening nodig.

Met Metapatroon kan je het precies omgekeerd aanpakken (wat in afzondering overigens ook nog prima kan lukken met die andere methoden). De samenhang is dan geen resultante, maar juist uitgangspunt.

Herhaal, punt. In een informatiemodel zie je dat als een context. Nota bene, de meervoudigheid zit als het ware verdicht in dat ene knooppunt. Volgens Metapatroon kan je zo'n knooppunt vervolgens relaties laten aangaan met willekeurige andere knooppunten. Dat aantal is onbeperkt, lees dus ook: meervoudig.

En elke relatie biedt op haar beurt aanknopingspunt voor het verbijzonderde gedrag van zo'n ander knooppunt in, het woord zegt het al, ... relatie tot het knooppunt dat blijkbaar als context geldt.

Indien het verbijzonderingsaccent in hun omgekeerde verhouding moet tellen, is daarvoor een andere relatie tussen de knooppunten in kwestie nodig. Zie hierover ook mijn opmerkingen hierboven.

Wat ik als wezenlijk verschil zie met modelleermethoden zoals EAR en UML is de mogelijkheid van expliciete en meervoudige contextualisering in één, dus principieel open informatiemodel.

Als principieel punt dat "Metapattern [...] eenvoudig is uit te breiden met meerwaardige relaties zonder haar principes geweld aan te doen" ben ik het vanzelfsprekend graag met je eens. ;-) Ik werp echter op dat op de praktische behoefte eraan (zoals jij die bedoelt) weer zoveel minder is dankzij diezelfde principes. Als ik inhaak op jouw voorbeeld van de "parkeervergunning," kan je immers ook beginnen met die vergunning en pas vandaaruit relaties leggen met een persoon (als "vergunninghouder"), "voertuig," respectievelijk ruimtelijk object (als "parkeerplaats"). Aangezien context en, nota bene, tijd variabel zijn, lukt het op die manier om eventueel de vergunning als zodanig intact te laten, terwijl intussen betrokken voertuig, ruimtelijk object en/of zelfs de vergunninghouder kunnen wijzigen. Omgekeerd is het zo, dat er steeds een hele nieuwe vergunning moet komen, wanneer één of meer van haar constituerende delen wijzigt. Daar ben je vanaf, zodra die vergunning als het ware haar eigen bestaan gegund krijgt.

7. Nogmaals, het is volgens mij niet algemeen gesteld zo dat "Metapatroon een minimum aan structuur veronderstelt." Wel is de focus scherp afgesteld voor stelselmatige betekenisordering. Het is de bedoeling ermee om maximale scherpte te verkrijgen voor praktische semantiek. Bijgevolg raken andere aspecten juist onzichtbaar. Daarom vergt werkende informatievoorziening altijd — resultaten volgens — complementaire methoden, opdat relevante viewpoints of hoe aspecten ook maar heten allemaal zo samenhangend mogelijk meetellen. Zie voor een illustratie met passende bescheidenheid, *An alliance of metamodels: Metapattern meets RM-ODP* (2000, www.wisse.cc/html/alliance_metamodels.htm). Voor RM-ODP²³ kan jij tegenwoordig nog wel iets anders invullen, denk ik zo.

Volgens je aanhef van par. 4.3.4 mik ik, zoals ik je vermelding van "andere (relationele) modellen" althans begrijp, op "vereniging en verzoening" met methoden die allemaal [...], zeg

²² ERD: Entity-relationship Diagram.

²³ RM-ODP: Reference Model of Open Distributed Processing.

maar even, het information viewpoint betreffen. Als ik dat horizontale verenigbaarheid noem, bestaat dus tevens een verticale dimensie ofwel, hoe komen werkende voorzieningen door de viewpoints héén tot stand?

8. In par. 4.3.3 roep je vragen op onder noemers zoals “algemeenheid,” “belang” en “basisgegevens.” Wat mij betreft hangt dat er allemaal maar vanaf. Indien je contextuele verbijzondering leest als dito aandachtsvernaauwing, dan zie je wat voor dat ene (knoop)punt kennelijk als belangrijk geldt. Dan blijkt ook bijvoorbeeld de aanduiding algemeen betrekkelijk. Stel dat leerling/student als een (afgeleide) verschijningsvorm geldt van persoon(sidentiteit). Dankzij hun relatie kan je dus (ook) voor dat leerling-/studentschap identiteitsinformatie ontlene aan dat andere knooppunt, te weten persoon(sidentiteit). In die zin van hergebruik, daar ontstaan door de afleiding annex contextuele verbijzondering, zou je het ene als algemener dan het andere kunnen beschouwen. Allebei die punten zijn belangrijk, want onmisbaar als constituerende elementen voor structuur.

Jouw associatie van “basis” met “bovendrijven” à la Metapattern vind ik zowel beeldend, als treffend. Daarmee verduidelijk je, schitterend, dat “basis” niet zozeer een onwrikbare aanname vertegenwoordigt, maar veeleer resultante vormt van onderhoud van dynamisch evenwicht (en dus veranderlijk is; kan en zonodig moet veranderen).

9. Hierboven suggereerde ik een strakker gebruik van de landschap/foto-vergelijking (Korzybski: the map is not the territory). Daarin is tevens het onderscheid ertussen wezenlijk! Eigenlijk verdient ook de wet zo'n betrekkelijke positionering. Dus, de wet is géén maatschappelijk verkeer.

Valse substitutie leidt tot aanbodarrogantie. Maar het bestaansrecht van (een) wet is nu eenmaal dat maatschappelijke gedragingen voorkomen die afwijken van de gestelde regels. De wet is praktisch gezien helemaal niet bedoeld om die afwijkingen totaal uit te bannen. Dat lukt immers niet. Wat de wet wèl opent, is op haar beurt de geregelde omgang met afwijkingen. En, ja, dat vooruitzicht is voor vele mensen dan weer genoeg om zich naar de gestelde regels te voegen.

Zo kan je ook zeggen dat een kaart (mede) invloed heeft op het ‘gebruik’ van het landschap.

11 mei 2009, 12:28 (a)

... en dan toch nog even over landschap/foto. Gelet op wat je/jullie terecht benadrukt/-ken als "onderscheid [...] tussen het geregistreerde en de registratie daarvan" herhaal ik dat ERD, Metapattern enz. allemaal methoden zijn voor modellering voor "de registratie daarvan," dus voor foto's. En "het geregistreerde" correspondeert met het landschap. Volgens mij wordt aldus ook duidelijker wat je daar bedoelt als je het hebt over 'vertaling' vanaf de ene naar een andere foto-opmaak (kleurfilter, verschil in resolutie ...; als je bijvoorbeeld eerst blauw uitfiltert, tover je dat in omgekeerde richting niet – getrouw – terug).

Nu ik toch bezig ben, Paul, vind je dat par. 5.3.3 een gelegenheid biedt om de zgn semantische kern (die [de medewerker van de opdrachtgever] in de Inleiding m.i. terecht ten tonele voert) van enig commentaar te voorzien?

Verder heb ik de afgelopen week, geïnspireerd door een boekje van de Duitse filosoof Odo Marquard, nog wat nader gedacht over de verhouding tussen vernieuwing en continuïteit. Die afweging lees ik ook — wishful thinking? ;-) — tussen de regels van hoofdstuk 5. (Opnieuw) in termen van foto vs. landschap, juist dankzij een ietwat vernieuwde fotografische methode blijft de bestaande landschapsvariëteit nog zoveel mogelijk behouden. Of medisch beschouwd, een nieuwe behandelmethode bedoelt juist de 'oude' gezondheidstoestand te bevorderen. Daarom vind ikzelf ook een uitgesproken voordeel van Metapattern dat voorzieningen nog zo min mogelijk hoeven te veranderen. Dat kan je over de geplande

basisregistraties niet bepaald zeggen; door feitelijke ontkenning van reële variëteit moet zowat alles op de schop ... waartegen terechte weerstand bestaat resp. opkomt ... enzovoort ... Die kostbare stagnatie maken we nu alweer een tijdje mee.

12 mei 2009, 14:35 (a)

Wat de ondertitel betreft,²⁴ wat vind je van:

"onderzoek naar stelselmatige betekenissenmodellering voor interoperabiliteit van basisregistraties, en verder"

Mijn idee is dat vermelding van Metapattern daar, dus zonder enige voorbereiding, zelfs kan afschrikken. In de Inleiding staat m.i. voldoende toegelicht waarom enz. die methode benut werd voor het onderzoek.

15 mei 2009, 11:56

Metapattern kent kwalitatief andere aannames. Dat maakt directe vergelijking met eerdere methoden voor informatiemodellering dus problematisch. Wie Metapattern binnen dergelijke referentiekaders probeert te begrijpen, raakt in de knoop. Dat is logisch, want Metapattern bedoelt nu juist die kaders te verruimen.

Zoals bij iedere paradigmawissel is het, zeg maar, aankomstparadigma op zichzelf niet moeilijk, maar dat is wel het loslaten van het vertrekparadigma. Sterker nog, per saldo is Metapattern juist veel eenvoudiger omdat het passende variëteit biedt voor reële opgaven van informatiemodellering.

[...]

Om de "onderbouwning [...] van toegevoegde waarde" te (h)erkennen, moet Metapattern volgens de gewijzigde aannames worden beoordeeld. Dus niet langer door de aannames van methoden die tekort schieten. Zie ook [hierboven].

[...]

De verklaring dat het "besturingsmodel [de overheid] ten grondslag [ligt] aan het stelsel" verdient volgens mij wederom extra oplettendheid. Welk (soort) model wordt ermee bedoeld? Achter "het stelsel van basisregistraties" is dat m.i. een normatief model, dus als aanbod. Vanuit de vraag benaderd telt echter een beschrijvend model. Nogmaals, die blijken thans sterk te verschillen. En omdat de praktijk sterker is dan de leer ...

[...]

Uitgaande van Metapattern, wat nota bene in de opdracht voor het onderzoek/project besloten ligt, illustreert deze casus de mogelijkheid van geleidelijke, aldus optimaal beheersbare ontwikkeling van semantische interoperabiliteit. Ja, wie redeneert vanuit het vaste aanbod door "het stelsel van basisregistraties," kan de indruk krijgen "dat de casus misbruikt wordt om tot deze conclusie te komen." Daarover dreigt de tegenstelling welles-nietes. Opnieuw, terug naar de afwijkende aannames ...

[...]

Om te begrijpen dat verblijf slechts één van vele contexten is, lukt pas nadat je overschakelde naar het referentiekader dat meervoud van contextuele verbijzonderingen faciliteert.

[...]

Indien de geplande opzet van "het stelsel van basisregistraties" resulteerde in "bewuste keuzes [in] het verleden" mag dat natuurlijk niet neerkomen op "voldongen feiten." Het onderzoek

²⁴ De ondertitel van *Semantiek op stelselschaal* (BFS, juni 2009) is geworden: issues en oplossingsrichtingen.

wijst geargumenteed aan dat het anders moet. Wat is erop tegen om opnieuw, nu beter geïnformeerd, een “bewuste keuze” te maken?

[...]

Er bestaat een verschil tussen bekendheid van een probleem en vervolgens ook naar dat inzicht daadwerkelijk handelen. Ook het probleem van tekortschietende populatiedekking van een informatieverzameling verdwijnt niet vanzelf (tenzij de reële variëteit geweld aangedaan wordt; een dictator probeert dat weleens met genocide).

[...]

Met het onderzoek gaat het uiteraard niet om “protesteren,” maar om eventuele suggesties voor verbeteringen. Welnu, er blijkt aanleiding voor dergelijke opbouwende suggesties. Wie niet van de eenmaal ingeslagen koers blijkt te willen afwijken, ondanks gereede aanwijzingen dat de bestemming zodoende onhaalbaar is, zit inderdaad niet op dit onderzoek te wachten.

[...]

“[W]et- en regelgeving of gerechtsuitspraken” zijn voor stelselmatige semantiek eveneens evenzovele verschijnselen, naar reële behoeften meervoudig contextueel verbijzonderd. Als zodanig moet ook zij passen in het referentiekader.

Volgens de aannames voor “het stelsel van basisregistraties” lijken zij echter een absolute status ervóór te genieten. Dat betekent echter onherroepelijk ontkenning van reële variëteit. Kortom, zulke aanname zijn contraproductief (zoals steeds duidelijker blijkt).

[...]

Die “conclusie, wat moeten we ermee?” Dat moet toch duidelijk zijn. “Het stelsel van basisregistraties” moet kwalitatief anders worden opgezet. Dat lukt, nota bene, met de minste aanpassingen dankzij de mogelijkheid tot contextuele verbijzondering. In die zin borgt Metapattern optimale continuïteit. Dus, met extra nadruk, weliswaar heeft de methode nieuwe trekjes, maar juist daardoor kan nog zoveel mogelijk van wat prima werkt behouden blijven.

[...]

Het rapport kan ook onmogelijk uitputtende uitleg van Metapattern bieden. Daarvoor is andere literatuur beschikbaar. Wat de lezer hopelijk wèl oppakt, is de noodzaak tot en de kans met kwalitatief gewijzigde aanpak van semantische interoperabiliteit. Voor details kan z/hij dan eventueel elders terecht.

[...]

Voor vreemdeling in een informatiemodel kan je ook de vergelijking met leeftijd trekken. Dus, neem leeftijd juist niet expliciet op, wel geboortedatum. De leeftijd valt tov een peildatum altijd te berekenen. Aardig vergelijkbaar, vind ik althans, is vreemdeling (extra) betrekkelijk. Die status volgt voor enig moment uit de verhouding tussen waar-je-verblijft en waar-je-hoort. Zo is een Rotterdammer in Amsterdam (ook) een vreemdeling.

[...]

De toelichting op hiërarchie-notatie vind ik inderdaad niet duidelijk. Ondermeer in Stelselmatige semantiek door Suwinet deed ik een poging; zie p. 16.

[...]

De aanname van “wetgeving” komt nogeens langs ... ja, volgens het onderzoek “gaat ergens iets niet goed” ... in- ipv afhaken vergt paradigmawissel ... de vraag moet luiden of dergelijke “complexiteit” neerkomt op reële variëteit; zo ja, dan moet je het ooit gaan “snap[pen], zodat “je” het wèl kunt “toepassen” ...

19 mei 2009, 20:32

Ik merkte al eerder op dat je er prima cardinaliteiten bij kan vermelden. Dat lijkt mij dus geen verschil met bijv. ERD. Het is meer een vuistregel, dat voorlopige "weglaten," en zoals je/jullie de ratio van uitstel van weergave van structuurdetails (ipv hoofdlijnen) beargumenteert/-teren vind ik juist erg sterk.

Volgens mij is het kernpunt daar de zin "Alles wordt een associatie." Dat benadruk je extra door het even niet over cardinaliteit te hebben. Aan het einde van die alinea zou je er een aparte zin aan kunnen wijden, indien je het relevant acht.

Verder beperkt contextuele verbijzondering natuurlijk niet de zeggingskracht. Integendeel, althans wat precisie van betekenissen betreft. Daar is het ook allemaal om te doen. In de sectietitel breng(en) je/jullie volgens mij een kenmerk van de notatiewijze tot uitdrukking. Oriënteer je je op het doel van notatie, dan wordt het meer 'Precieze betekenisordering door rigoureuze verwante van relationele modellen' oid.

Er staat nog steeds de m.i. misleidende analogie foto-landschap. Zoals ik eerder schreef is die analogie ook niet consistent gelet op wat je/jullie zelf eerder vermeldt/-den over wezenlijk onderscheid tussen werkelijkheid en registratie. Ik herhaal, volgens dat onderscheid moet je niet slechts Metapatroon als foto beschouwen, maar ERD óók. Zo kan de lezer de indruk krijgen dat je/jullie doet/-n voorkomen alsof ERD ècht is en Metapatroon er hoogstens een afbeelding van kan zijn. Dat klopt natuurlijk niet, zoals het netzomin omgekeerd geldt, dus met Metapatroon als werkelijkheid/landschap en ERD als foto.

20 mei 2009, 8:34

Er staat nog steeds "projectie." Door je toelichting "een informatieverliezende afbeelding binnen hetzelfde domein" begrijp ik nu dat we langs elkaar heen praatten. Volgens jouw insteek klopt "projectie" m.i. wèl, zie ik nu. Maar naar mijn idee verspring je daar van perspectief en dat verwacht in elk geval mij. Want je bespreekt in hoofdlijn een modelleermethode en daarom ga je eerder in, prima, op de verhouding tussen werkelijkheid en afbeelding/registratie. Vervolgens hanteer je datzelfde beeld van die verhouding echter voor ... de onderlinge verhouding tussen twee modelleermethoden, dus allebei 'aan de kant' van registratie. Nou ja, gewoon laten staan. Ik neem aan dat het onze doelgroep niet opvalt. ;-)

Inmiddels is *De klacht van de Keten* weer beschikbaar:

http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/klacht_keten.pdf

Ik denk dat ik [de medewerker van Bureau Forum Standaardisatie] een plezier ga doen en jouw/jullie hoofdstuk 5 verbouw — nota bene zonder enige tekstuele wijziging — tot een concept voor [een] bijlage [...]. Als je dat een goed idee vindt, zou je mij dan ook de bestanden met illustratie van jullie 'transformaties' kunnen sturen? Dat komt dan allemaal in diezelfde bijlage (en heb je meteen je complete artikel ...).

20 mei 2009, 18:19

De situationele gedragingen zijn afwijkend in de zin dat ze niet tot elkaar herleidbaar (hoeven te) zijn. Als dat zo is, kom je voor beheersing van variëteit niet onder dienovereenkomstig contextueel verbijzonderde eigenschappen uit.

Naarmate de horizon ruimer is, groeit de kans dat alom, herhaal alom "gedeelde aspecten" ontbreken. Wanneer dat de praktische uitkomst is danwel kan zijn, kan je er dus netzogoed, nee, zelfs beter een beginsel van maken. Wat overblijft is een betekenisloze

identiteit(stelling), bijvoorbeeld een toegekend GUID.²⁵ Verder is simpelweg alles contextueel nader bepaald.

Van een ruimtelijk object is ondermeer geometrische plaatsbepaling ook al betrekkelijk. Want welke meetsystematiek is daarvoor gehanteerd?

Nogmaals, je kunt voor elk geval opnieuw de beginselen ter discussie stellen. Maar dat doen modelleers met bijvoorbeeld relationele modellering evenmin. Vanaf enige mate van vertrouwen 'geloof' je het wel.

Zo vraag ik me tijdens toepassing van Metapatroon niet langer af of er universeel geldige aspecten zijn. Ik ga er 'gewoon' vanuit dat ze er niet zijn. Op die manier zit ik nooit, herhaal, nooit fout, maar juist vrijwel altijd goed. Zoals jijzelf ook benadrukt, tellen als criteria voor 'goed' nadrukkelijk flexibiliteit, onderhoudbaarheid e.d. mee!

20 mei 2009, 20:54

Ik bedoel betekenisloos in de zin dat er juist op dat verenigingspunt voor contextuele verbijzonderingen (meervoud!) geen suggestie bestaat van correspondentie van die — volgens Metapatroon — nulidentiteit en 'iets' in de werkelijkheid dat erdoor dus 'afgebeeld' is. Vergelijkbaar geldt m.i. nul als, zeg maar, kunstgetal ofwel kunstgreep tot getal. Die ene kunstgreep borgt verband tussen verschillen.

Aanvullend poneer ik als eis voor optimale betekenisordering, zeg ook maar weer een kunstgreep, maar secundair, dat contextuele verbijzonderingen van een en hetzelfde object/verschijnsel disjunct zijn. Dus, zolang twee of meer contextuele verbijzonderingen van hetzelfde object nog dezelfde eigenschap bevatten, moet er aan het model nog verder worden gesleuteld om die redundantie te verwijderen. Dat vergt (dus) nog extra context(en), net zolang totdat er een plaats voor alles en alles op z'n plaats is. Per saldo kan het nooit eenvoudiger.

Door veranderde omstandigheden kunnen betekenisgaten en/of -duplicaten ontstaan en dat vergt dus onderhoud voor herstel van optimale betekenisordering.

Wat je suggestie voor verheldering betreft, het lijkt mij er zo al duister genoeg staan ... ;-) Als ik het als een compliment aan jou mag verwoorden, met je opmerkingen over strijdigheid raak je m.i. precies de relevante ontologische problematiek (die we onze lezers dus nog maar even moeten besparen). Mijn idee is dat conceptuele strijdigheid (meestal?) een zgn schijnprobleem vormt. Blijkbaar is voor betekenisordering de contextuele verbijzondering dan nog niet genoeg doorgezet. Wat je aan strijdigheid binnen één en dezelfde context opheft, krijg je navenant terugh als onverenigbaarheid van de verschillende contextuele verbijzonderingen. Zo beschouwd zijn strijdigheid en onverenigbaarheid niet met elkaar ... strijdig, maar hangen ze juist als het ware als communicerende vaten met elkaar samen.

De theorieën van licht-als-deeltje en licht-als-golf "kunnen dus naast elkaar bestaan," stel jij. Sterker nog, opdat strijdigheid vermeden blijft en slechts onverenigbaarheid heerst, moeten ze dat zelfs, te weten "naast elkaar bestaan." Kortom, Metapatroon is eigenlijk gewoon een trucje voor erkenning van dergelijke co-existentie van verschillende gedragingen onder de aanname van hetzelfde overkoepelende verschijnsel. Het effect is reëler zicht op interdependentie en dat helpt altijd behoorlijk.

²⁵ GUID: Globally Unique Identifier.

26 mei 2009, 8:43 (a)

Hoe dan ook, zo zie je maar weer hoe betekenis afhangt van context. Blijkbaar bestaat er een betekenis van incommensurabiliteit in de quantum mechanica, terwijl ik het accent probeer te leggen op incommensurabiliteit wanneer je 'iets' in de ene context wilt vergelijken met 'iets' in een andere context. Voor een natuurkundige leek zoals ik ben kwam zo het idee op om lichttheorieën met elkaar te laten contrasteren. Ja, dat is 'natuurlijk' een karikatuur voor wie ècht deskundig is. Maar helemáál mis zit ik m.i. ook weer niet.

26 mei 2009, 20:39

In elk geval dan de aanbevelingen. Ik deed al mijn best om [in een concepttekst voor de aanbevelingen] de nadruk te leggen op wat ik van [jou] begreep dat [j]ij 'm zag: contextuele verbijzondering. Nu dreigt m.i. enige verwarring. Of je dat nu met Metapatroon doet of met een andere methode, ik beschouw contextuele verbijzondering als de crux ervan ... en daarom geef ik er ook de waardering van 'methode' aan.

Paul, jij ziet dat qua positionering/etikettering anders, als ik je commentaar tenminste goed begrijp. Contextuele verbijzondering vind jij evenmin een principe, maar een taalelement. Aangezien jij de opdracht hebt om dergelijke aanbevelingen op te stellen, zou ik daarom zeggen ... jij mag het zeggen. Geen discussie, klaar.

28 mei 2009, 16:44

Ja, zo zie ik het ook. Wat Niam²⁶ enz. 'doet,' vormt een deelverzameling van een taal met ruimere uitdrukkingsmogelijkheden. Indien die ruimere mogelijkheden nodig zijn voor passende variëteit, heb je met Niam enz. dus een probleem. [...] Dat staat zelfs vast, indien je die benadering op grotere schaal probeert toe te passen. Maar juist van vreemdelingenzaken lijkt mij op zichzelf beschouwd de variëteit al aanzienlijk.

31 mei 2009, 11:49

[Ik] hoop [...] dat je aanneemt dat[, zoals jij stelt,] "gevaar van contextgevoeligheid" nog wijst op een restje ontkenning ;-) van werkelijkheid. Dat is immers helemaal geen gevaar, al is het maar omdat betekenis nu eenmaal contextueel bepaald is. Het is dus slechts de vraag hoe je dat regelt. Met een kleinschalig systeempje kan dat (meestal) impliciet, maar vanaf een beetje schaal kom je voor variëteitbeheersing niet om expliciete contextuele verbijzondering heen. Dan is het vervolgens de praktische vraag hoe je dat optimaal doet ...

[... T]erecht (!), voer je "minstens twee perspectieven" op. In 'Informatieverkeer in publiek domein' is dat (verder) veralgemeeniseerd als (verkeers)deelnemer, resp. (inter)actor. Een overheidsorganisatie is dus ook 'maar gewoon' zo'n deelnemer aan informatieverkeer. Voorts is de ene overheidsorganisatie de andere niet en qua variëteit geldt stellig nog sterker dat de ene burger/bedrijf de andere niet is. Vervolgens vormt de situatie in kwestie een differentiatiefactor. Voilà, talloze perspectieven ... wat onherroepelijk leidt tot heuse infrastructuur.

²⁶ Niam: Natural Language Information Analysis Method. Oospronkelijk 'stond' de N voor de bedenker, Sjir Nijssen.

14 juni 2009, 14:39 (a)

Voor inzicht in het nu eenmaal complexe communicatievraagstuk zou je kunnen denken aan de die negen stippen, in een plat vlak gerangschikt volgens een vierkant. Dus vier stippen vormen de hoekpunten. Op de vier zijden van het vierkant 'ligt' steeds in het midden ook een stip. De negende en laatste stip 'ligt' precies in het midden van het vierkant. De opdracht luidt om in dat platte vlak (vouwen mag dus niet) met vier lijnen alle stippen te raken, terwijl het potlood oid contact blijft houden met het vlak.

Zoals je ongetwijfeld weet, lukt het pas zodra je (jezelf) toestaat dat het potlood buiten het vierkant treedt. Je moet er maar opkomen. Of dat lastig is? Ja, zolang je de noodzaak tot verruiming niet ziet, is dat nog zachtjes uitgedrukt.

Maar je moet die beoordeling natuurlijk wel in verband met de opdracht zien. Want is het minder lastig, zolang je niet verder kijkt dan het vierkant zèlf? Nee, dat kan je toch ... lastig beweren.

Wat is nu eigenlijk lastiger? Vasthouden aan een benadering die elke oplossing onbereikbaar houdt? Of dan toch maar van benadering wisselen, waardoor een praktische oplossing wèl haalbaar is?

Dit zijn retorische vragen, maar natuurlijk pas voor wie die ruimere schaal aanneemt.

Je zou toch verwachten dat juist de mensen die jij daar "op de gang" e.d. treft, volgens die ruimere schaal kunnen redeneren en daarnaar ook consequent handelen. Dat valt dus nogal tegen. Zij moeten hoognodig een àndere, ruimer bemeten benadering leren. Maar als je daarover begint, gebeurt het helaas vaak dat zij dat als verwijt opvatten. Zo is het helemaal niet bedoeld, maar het effect is weleens gauw extra weerstand (ipv nieuw draagvlak).

Naar mijn idee vormt de onafhankelijke beoordeling door Novay de troefkaart voor geslaagde communicatie. BFS beschikte over sterke aanwijzingen dat meer-van-hetzelfde niet werkt voor (semantische) interoperabiliteit. Ja, dat is ingewikkeld. Dáárom huurde BFS de vereiste gespecialiseerde contra-expertise in. In bijlage c (en deels tevens in bijlage e) doet Novay zo eenvoudig mogelijk (!) verslag. Die bijlagen zijn 'slechts' bedoeld voor wie nader geïnteresseerd is. Hoe dan ook, de conclusies en aanbevelingen op basis van gespecialiseerde contra-expertise luiden ...

De mensen die wie dan ook waar dan ook treft, zijn vanzelfsprekend van harte welkom om nadere details van semantische interoperabiliteit te begrijpen. Een voorwaarde voor koerswijziging is dat inzicht echter niet. Daarvoor is ruime(re) visie nodig.

Helaas kan je het niet als argument opvoeren, maar zoals het nu (niet) werkt begrijpen ze evenmin. Sterker nog, begrepen ze dat maar!! Dan zouden ze erkennen dat meer-van-hetzelfde onvermijdelijk faalt.

We moeten (f)opmerkingen²⁷ in de zin van "wel heel moeilijk/ lastig te doorgronden" m.i. vooral niet te letterlijk opvatten. Anders gebeurt er nog altijd niets opbouwends.

Veranderkundig vind ik ons project prima in elkaar gestoken, dus nota bene inclusief onafhankelijke beoordeling van modelleerbenadering volgens contextuele verbijzondering.

Als ik het tussendoor nogmaals mag opmerken, daarvoor ben ik BFS zeer erkentelijk. En daarbij past, dus bij die veranderkundige opzet, dat Paul/Novay dat eigen oordeel nu zo duidelijk mogelijk aan FS presenteert. Dat biedt de beste kans op overtuiging. Dan is het maar even lastig, ... terwijl meer-van-hetzelfde niet eens lastig is, maar feitelijk onmogelijk.

²⁷ Bedoeld als verwijzing naar [Fopvatting](#) (2008).

18 juni 2009, 7:53 (o)

Dank je wel voor je zorgzame bericht, ... want ik was inderdaad zeer benieuwd. Vooruit, benieuwd is zachtjes uitgedrukt. Ik besef terdege dat ik mocht samenwerken, dus nogmaals mijn dank voor die gelegenheid. Ook dat is zachtjes uitgedrukt.

Over meegroeien gesproken, daarin is ook Paul prima geslaagd. Prachtig dat 'we' dit resultaat bereikten,²⁸ met wat mij betreft vooral lof voor jullie-van-bfs voor de visie tot en met praktische uitvoering.

1 juli 2009, 19:25

In dit verband herinner ik je graag aan wat je als een opbrengst rapporteerde van ERD-naar-Metapattern vertaling. Wat als resultaat direct aan de zgn horizon bleek te hangen, was weleens verrassend als 'basis' ... Tja, op (reële) stelselschaal zit 't nu eenmaal anders in elkaar. [...]

Het blijft [daar] m.i. misgaan, omdat er weliswaar wat aan de zgn semantische kern gerommeld wordt, maar als zodanig blijft hij gehandhaafd. Die kern zou dan zoiets als een contextvrije zone moeten bieden. Tja, daar hoort dan de veronderstelling bij dat UML geschikt is als methode voor conceptuele modellering. Pas zodra je samenhangend overzicht over variëteit zoekt, kan het echter dagen dat zoiets als semantische kern niet, herhaal niet apart bestaat, maar integraal onderdeel vormt van stelselmatige semantiek ... en dus niet, herhaal niet ontkomt aan contextuele verbijzondering.

Die veronderstelling van betekenis die contextloos is, werkt contraproductief. Zo bevordert die aanname de waan dat — bijvoorbeeld — UML zonder meer bruikbaar is. En omdat in [dat] overzichtschema slechts objectklassen verschijnen, ontbreekt zicht op verschillen in verschijningsvormen (die nota bene pas dankzij contextuele verbijzondering eenduidig van elkaar vallen te onderscheiden). Op die manier wekt UML de valse schijn van variëteitbeheersing. Die informatiemodellen zijn echter domweg niet diep genoeg uitgewerkt. Daarvoor wijst de (vermeende) semantische kern op een dwaalspoor.

3 juli 2009, 10:19

Tja, dan toch over GBA gesproken, graag maak ik gebruik van deze gelegenheid je ter nadere oriëntatie op mijn stokpaard ;-) allereerst naar een kort tekstje te verwijzen. Lees ajb mijn column op Digitaal Bestuur met de titel *Naar bestuur volgens infrastructurele schaal* (2007); zie http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/bestuur_infrastructurele_schaal.htm Daarin verwijs ik vervolgens naar 'Diagnose van een spilziek overheid' (2003!!); zie

http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/diagnose_spilzieke_overheid.htm

Ik las beide teksten zelf ook weer eens na en helaas kan ik op de actualiteit nog niets afdingen.

12 juli 2009, 18:07

Onwillekeurig blijven we met de aanduiding 'systeem' in een te kleinschalig referentiekader. In het Nederlands hebben we voor de verruimende schaal de term 'stelsel.' In het Engels

²⁸ Als "resultaat doel ik op het rapport [Semantiek op stelselschaal: issues en oplossingsrichtingen](#) (Bureau Forum Standaardisatie, 19 juni 2009) dat daags erna verscheen.

belemmert tevens 'system of systems' toch de noodzakelijke benadering door-de-schalen-
heen. Tja, hoe vertaal je informatieverkeer?

[...]

Volgens mij is S[ervice] o[riented] a[rchitecture] de naam voor functionele modulariteit à la
Internet. De modulaire insteek vind ik er niet nieuw aan.

[...]

Zoals [interactie vanuit onderling zoveel mogelijk onafhankelijke opzet], inderdaad, algemeen
voor succesvolle modulariteit geldt.

[...]

Ik zie het zo, dat (ook) Soa werkt volgens aannames voor semantiek. Die zijn tot dusver
echter grotendeels impliciet gebleven. Dat komt omdat betekenis niet als problematisch
ervaren wordt/werd. Besef van dat vraagstuk komt ook moeilijk op door feitelijk kleinschalig
te beginnen en vervolgens met dezelfde aannames aan het extrapoleren te slaan. Zo daagt het
niet dat mislukking weleens aan die aannames kan liggen (die pas op wat ruimere schaal vals
zijn ..., te weten voorbij het oorspronkelijke 'systeem;' vgl. de warmgekookte kikker).

[...]

Hmmm. Dat willen sommige mensen [...] graag m[et Soa], maar lukt dus op een beetje schaal
niet, althans niet netjes, beheersbaar e.d. vanwege ontkenning van reële semantische variëteit.
Dat ontwerp klopt dus voorspelbaar niet, dwz voorspelbaar vanuit het treffende
referentiekader. Zie voor een kort commentaar bijv. mijn DB-column *Veel onsjes méér*
(http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/veel_onsjes_meer.htm).

[...]

Het gaat m.i. niet om een parallel [tussen semantiek en Soa]. Daarentegen functioneert (ook)
Soa onlosmakelijk in een semantisch kader. Tot dusver werd daarvoor een gebrekkig kader
gehanteerd, overwegend impliciet dus.

Dat omvattende kader moet daarom worden opgekrikt. Pas dan komt het ook goed met Soa.

[...]

Bedoel je Metapatroon met dat niet-nieuwe paradigma? Of heb je iets anders op het oog?
Overigens heb ik met Metapatroon van meet af aan zowel data, als proces nadrukkelijk tot nb
samenhangende onderwerpen van nodige en voldoende semantische variëteit gemaakt. Ik zie
qua conceptuele verbijzondering geen verschil. Dus Soa loopt wat mij betreft ook gewoon
mee.

[...]

Wil je Metapatroon of Soa aldus in nieuw licht plaatsen? Voor mij, zoals gezegd, werpt Soa
geen nieuw licht op Metapatroon, maar andersom gebeurt dat m.i. wel en is inderdaad
hoognodig.

[...]

Of, zoals jij het stelt, de (betekenisvolle) term de bouwsteen van dit paradigma is? Hmmm, ik
geef de voorkeur aan gedrag. Onder die noemer komen data en proces ook productief samen.
Want data blijkt niets anders dan proces zonder beweging. Een stabiele eigenschap is als het
ware een uiterste geval van een dienst. Oeps, ik druk me hier wel erg slordig uit, maar ik haast
me gemakshalve dóór ...

[...]

Mijn idee is dus om te tonen dat/hoe Soa past in die overkoepelende benadering met passende
semantische variëteit[, te weten contextuele verbijzondering ... e]n daarvoor gaan we uit van
die overkoepelende benadering, resp. passen die aannames ook op Soa toe.

14 juli 2009, 0:13

Mijn indruk is dat hij a. zich blijkbaar aan de stalorders [...] moet houden, maar b. ook zèlf toch vasthoudt aan enkele aannames die ongeschikt zijn voor ruimere schaal en dus betekenisvariëteit. Zo blijven we helaas langs elkaar heen praten/schrijven. Nou ja, je hebt gezien hoe de Nuppers²⁹ ons rapport in een piepklein gaatje proberen te duwen. Allereerst beschouwen ze iets als het stelsel dat er slechts een miniem onderdeel van uitmaakt, of je dat nu gewichtig basisregistraties noemt of niet. En vervolgens verwarren ze dat stelselstukje ook nog eens met de catalogus ervoor. Met informatievoorziening als integraal onderdeel van uitvoering van publieke taken heeft dat bijna helemaal niets meer te maken ...

28 juli 2009, 9:37

Bijgevoegd stuur je een poging tot aanzet. Ik besteedde veel tijd aan het verzinnen van aanloopje voor de (schaal)sprong die we met onze boodschap toch willen helpen maken. Deze beeldspraak zegt het al, daarvoor moeten we m.i. allereerst enkele stappen terug. Daarvandaan kunnen we de lezers pas zo begrijpelijk mogelijk in onze richting meevoeren. Nu is het natuurlijk de vraag of ‘onze richting’ wel bestaat. :-) Dat vind ik nu net de lol van deze schrijfoefeningen, te weten om te ontdekken of we inderdaad redelijk op dezelfde lijn zitten. Daar hoort voor optimaal effect dus bij, dat jij in dit geval op mijn poging-tot-aanzet je openhartige commentaar geeft. Daarvan leer ik dan weer iets, enzovoort.

[...]

Neem als aanzet vooral het begin van bijgevoegde tekst het meest serieus. Wat erop volgt bedoelde ik vooralsnog als ruwe schets om alvast enig idee te krijgen of we dankzij zo’n historische benadering inderdaad ons semantische accent productief kwijt kunnen op enkele hoofdthema’s en welke thema’s dat eigenlijk zijn.³⁰

18 augustus 2009, 18:16

Overigens maak ik van de gelegenheid van deze correspondentie graag gebruik om je een suggestie te doen. Daarvoor hanteer ik de aanname dat Novay toch weer even op zoek is/moet naar positionering. Indien die aanname vals is, laat me dat ajb meteen weten. Maar vooralsnog dus, in alle ònbescheidenheid ;-)) geef ik mijzelf dan maar waardering voor ontwikkeling van informatiekundige visie op maatschappelijke schaal (zie: civiele informatiekunde). Nu kom ik daar, zeg maar, persoonlijk natuurlijk niet of nauwelijks verder mee. Maar stel eens dat Novay zich er sterk voor maakt. Jullie krijgen er zeker geld voor los, om te beginnen bij EZ. Mocht je het hier op kortere termijn eens willen hebben, laat me dat even weten. Ik zou het prachtig vinden als dat werk opbouwend opgepakt wordt terwijl ik het nog kan meemaken.

25 augustus 2009, 16:34 (a)

In het Suwinet-rapport valt de uitwerking volgens inkomensbegrippen wat tegen. Een jaar eerder had ik echter redelijk gedetailleerd P-Direkt onderzocht. Met mijn schetsontwerpen gebeurde daar overigens niets. Enfin, vervolgens nam ik er natuurlijk graag nogal wat van

²⁹ NUP: Nationaal UitvoeringsProgramma Dienstverlening en e-Overheid.

³⁰ Paul toonde geen enkele interesse voor mijn ‘poging tot aanzet’ zodat ik de tekst ongewijzigd publiceerde als ‘artikel’ met mijzelf vermeld als enige auteur; zie [Informatiediensten in relativiteitsperspectief](#).

over in het zgn oefenschema. Aldaar, zie allereerst — voor de kijker — rechtsboven. Bijna helemaal aan de rechterkant staat daar het knooppunt "vergoeding/loon." Daarin komen aan de onderkant behoorlijk wat lijnen/relaties uit. Zo kan de loon(opbouw) bijvoorbeeld gelden voor een specifieke "functionaris," maar ook dezelfde zijn voor een maatschappelijke sector (zoals in het geval van een CAO).³¹

Helemáál aan de rechterkant verschijnt de basis voor toetsing. Daar komt één lijn uit vanaf "inkomenstoets," die op zijn beurt via-via uitkomt bij een "inkomens-; vermogenstoetser." De Nederlandse Belastingdienst toetst, maar er kunnen dus ook allerlei andere instellingen zijn met zulke toetsingsbevoegdheid, die daarvoor eventueel een karakteristieke loonopbouw (lees ook: inkomensbegrip) hanteren.

Het woord zegt het al, het is 'maar' een oefenschema ... Het idee van gerichte, beheersbare begrippendifferentiatie kunnen we er echter ook voor inkomensbegrippen al behoorlijk concreet mee illustreren.

2 september 2009, 9:45 (a)

Precies wat jij voorstelt, indien ik je althans goed begrijp, probeer ik zo goed en zo kwaad als het lukt geordend als vrijwillige solo-actie beschikbaar te stellen, resp. netjes bij te houden. Zo staat op mijn website ondermeer (met links die het doen).

Onderzoek- annex ontwerpreeks Metapatroon Stelselmatige semantiek:

8. [Semantiek op stelselschaal: issues en oplossingsrichtingen](#)

Met M. Abrahamse en P. Oude Luttighuis, Bureau Forum Standaardisatie, 19 juni 2009.

7. [Willen de èchte basisregistraties...?](#)

Maart 2009.

6. [Interoperabiliteitscatalogus informatietypen](#)

In opdracht van Bureau Forum Standaardisatie, 6 januari 2009.

5. [Oefenschema: basisregistraties enz.](#)

In opdracht van Bureau Forum Standaardisatie, 29 juli 2008; afdruk op A0-formaat aanbevolen. Engelstalige editie:

[Open system of systems' semantics practice pattern: beyond central registers etc.](#)

4. [Uitvoeringsorganisatie](#)

23 juni 2008.

3. [Basisregistratie Adressen en Gebouwen \(BAG\) en Basisregister Ondernemingen en Rechtspersonen \(BOR\)](#)

2 juni 2008.

2. [Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens \(GBA\)](#)

6 mei 2008.

1. [Suwinet](#)

In opdracht van Bureau Forum Standaardisatie, 21 april 2008.

Zo kon ik onlangs [iemand] na een gesprek gemakkelijk verwijzen naar *Willen de echte basisregistraties ...?* Het rapport *Semantiek op stelselschaal* bracht ik eerder onder zijn aandacht ... en een exemplaar van het *Oefenschema: basisregistraties enz.* hangt alweer een jaar aan de muur op zijn werkkamer. Dus, ja, reuze handig, zo'n beheerd 'archief,' zelfs op deze primitieve manier.

Ik vind het inderdaad prachtig, nogmaals, zodra een heuse community zich erom bekommert.

³¹ cao: Collectieve ArbeidsOvereenkomst.

Zeker in het begin kan (vrijwillig moet?) ik voor mijzelf overigens een nauwere betrokkenheid dan als louter lid voorstellen. De stelselmatige kwaliteit vergt deskundige aandacht en zoveel deskundigen terzake, herstel, terstelsel kennen we helaas nog niet. Zie daarvoor ook je vorige bericht over "Capaciteit modelleren à la Metapattern." Hmm, herstellen, interessant woord, eigenlijk.

2 september 2009, 16:26

Jij vroeg eerder vandaag, "Pieter, welke editor gebruik jij?"

Zolang het aantal knooppunten in een model beperkt blijft, pakweg maximaal tot zo'n vijftien (ik sla er maar even een slag naar), teken ik (nog) met PowerPoint. Die figuren krijgen dan een plaats in de lopende tekst die ik met Word schrijf/opmaak. Hoe dat samenloopt, weet ik zo langzamerhand en uit gemak ga ik (dus) maar mee door. Wie weet kan het véél eenvoudiger ... ;-)

De eerste versie van het oefenschema maakte ik eveneens met PowerPoint. Op die schaal werkte dat echter zó moeizaam, dat ik gauw overschakelde op Visio. Daarmee lukte het prima, ook omdat ik enkele Metapatroon'vormen' voorkookte. Lastig is en blijft het, overigens met welke programmatuur dan ook, om op een 'vel' te tekenen, schrijven dat vele malen groter is dan het beeldscherm. Voor wat er allemaal op het oefenschema moest passen, kwam ik daar nu eenmaal niet onderuit.

Visio kwam domweg praktisch in aanmerking, omdat ik daarvoor al een gebruikslicentie had, maar vooral omdat de maximale grootte van een tekenvel inderdaad groot genoeg was om dat oefenschema mee te behappen. Nogmaals, daarop ging het met PowerPoint mis. Overigens kunnen vormen met Visio ook, zeg maar, wat subtieler getekend worden dan met PowerPoint, zodat er ook nog eens méér op hetzelfde oppervlakte passen. Verder maakt Visio het met een grid gemakkelijker om een groot model er toch regelmatig, ordelijk te laten uitzien. Het generen van een pdf-bestand is evenmin een probleem. Nou ja, dat soort overwegingen hanteerde ik. Visio is ook meer èchte tekenprogrammatuur, terwijl PowerPoint geschikt(er) is om beeldschermpresentaties mee te maken.

Als er open source programmatuur bestaat dat eveneens dergelijke mogelijkheden biedt, moeten we natuurlijk daarmee dóór. Ik heb me er echter nog nooit in verdiept. Weet jij meer?

2 september 2009, 19:42

Ik krijg de indruk dat je Eclipse-kenner moet zijn om te weten of er een kant-en-klaar tekenprogramma tussen zit en, zo ja, of dat eventueel geschikt is. Zo'n kenner ben ik evenmin, stellig zelfs nog (veel) minder dan jij ...

3 september 2009, 9:55

Je komt er langs die weg domweg niet; ik kan er niets anders van maken. Daarvoor zijn kwalitatief àndere uitgangspunten nodig, zodat de vraagstukken als het ware al van vèr buiten de informatiekunde in enge zin als stelselmatig in ruimste zin gelden. Zoals je zegt, mindset. Onze opgave is het om de nodige zet daarvoor te geven; ik vind dat we nu aardig opschieten.

16 september 2009, 13:31

Ter informatie[:]

[...]

Ik wil toch even kwijt dat ik inderdaad elke stelselmatigheid aan het ontwerp vind ontbreken. Daarom versterkt zo'n systeem, als het er ooit komt, eerder de fragmentatie dan dat het er een oplossing voor helpt bieden.

[...]

De blinde vlek is inderdaad informatiekundig, met nadruk wederom semantisch.

[...]

De verwarring wordt voorts bevorderd, omdat Nederland (impliciet) als referentiekader geldt voor betekenis inclusief verhoudingen. Wanneer verhoudingen volgens een ander land/rechtsstelsel nu eenmaal anders liggen, zouden ze dus volgens de Nederlandse norm niet geregistreerd kunnen worden. Dat klopt niet, wanneer ook dergelijke 'afwijkende' verhoudingen wel degelijk relevant zijn voor één of meer Nederlandse publieke taken.

[...]

Een verwante bron van ontkenning is de opvatting dat registratie [...] per definitie bestaanserkenning door Nederland inhoudt.

[...]

[D]at is principieel te kort door de bocht. Allereerst moet je 'domweg' (kunnen) registreren wat elders blijktbaar bestaat[. ...] Vervolgens moet je pas daaraan de eventuele verhouding met resp. beoordeling door een Nederlands bestuursorgaan koppelen. De aanvankelijke registratie heeft nog helemaal niets met al dan niet erkenning te maken. Die is pas aan de orde bij de relatie met Nederland.

De inrichtingsfout valt m.i. ertoe te herleiden dat voor een basisregistratie geacht wordt een wettelijke grondslag te gelden. Er mag daarom, blijktbaar nog alom zo geredeneerd, alleen maar geregistreerd staan wat volgens de wet ... mag. De fout is dat die grondslag niet van toepassing verklaard mag zijn op het gehele register, maar per registratie expliciet vermeld moet staan, zeg ook maar per geval, ... indien van toepassing; zie ook mijn opmerkingen hierboven.

[...]

Voorzien van passende contextuele verbijzondering moeten de bijbehorende informatiebehoeften allemaal in het ene stelselmatige informatiemodel tot uitdrukking komen, klaar.

18 september 2009, 9:48 (a)

Volgens mij is scope hoe dan ook iets dat onlosmakelijk (pas) meeontwikkelt, wanneer je stelselmatig aan de slag gaat. Daarover moeten we ons dus vooraf geen zorgen maken. Bijvoorbeeld van het werkgeversbegrip wortelt de reële betekenisvariëteit in dito gevarieerde informatiebehoeften. Je moet, kortom, vooral die behoeften steeds ver genoeg verkennen om te snappen, oh ja, dat vergt dus (ook) een contextuele verbijzondering. Daar zit eigenlijk kop noch staart aan. Want tijdens verkenning stuit je onherroepelijk op andere begrippen die ... enzovoort. In een informatiemodel is de horizon daarom de truc om die principiële openheid redelijk te beheersen. Daarvoor trek je letterlijk die dikke streep. Zo doe je alsof je niet oneindig hoeft voort te borduren. Maar als het moet, omdat betekenisvorming nu eenmaal een open proces is, kan je ook die zgn horizon wijzigen (door wat er onder hangt te veranderen).

Zo kan elk begrip een vruchtbaar vertrekpunt bieden, dus (zeker) ook werkgever. Daarvoor

moeten we uiteraard aanknopen bij de gangbare definities. Als er meerdere zijn, weet je al bijna zeker dat er een algemenere betekenis bijmoet om daartussen te schakelen. Zeg maar, hoe krijg je een tramstel van lijn 3 op het traject van lijn 12? Daarvoor heb je minstens ergens een wissel (algemenere rails) nodig of anders moet je ermee naar de remise (horizon). Stelselmatigheid kom je tevens op het spoor door juist even afstand te nemen van die gangbare definities. Want gelet op de beperkte, precies, scope van het informatiesysteem waarvoor steeds zo'n definitie blijkbaar passend is, weet je feitelijk al zeker dat zij ongeschikt is voor een plekje dicht tegen de horizon aan. In plaats daarvan kan je in eerste aanleg los van enige zgn toepassing een vraag stellen zoals: Werkgever? Wat is dat dan?

Er bestaat dus 'iets' dat werk heeft, maar dat wil laten doen. Dat 'iets' zou het wellicht ook zelf kunnen doen, maar dan geeft het niets. Dat 'iets' is dus algemener dan werkgever.

Mijn voorstel (zie o.a. het oefenschema) luidt om dat organisatie te noemen. Pas vervolgens (en voorlopig geschetst) geldt werkgever als verbijzondering van organisatie.

Maar aan wie geeft de organisatie werk? Nota bene, pas door dat geven is de organisatie tevens werkgever. Antwoord: Aan de werknemer, uiteraard! Okee, maar dat is dan weer een persoon die pas werknemer is doordat, het woord zegt het al, z/hij werk neemt. Daar hebben we dus een andere verbijzondering te pakken. Die is stelselmatig noodzakelijk voor verbijzondering van werknemer. Tegelijk geldt het omgekeerde.

Voor zover ik de polisadministratie begrijp, is daarin de registratie van de relatie van werknemer met werkgever toegespitst op, opnieuw zegt het woord het eigenlijk al, het verzekeringsaspect. Dat hoeft echter niet te stroken met de, ik zeg het maar even dubbelop, operationele werkverdeling door de werkgever over de betrokken werknemers. Stel dat iemand als werknemer bij dezelfde werkgever twee functies verricht (allebei in deeltijd). Die zouden in de polisadministratie weleens verdicht geregistreerd kunnen zijn. Maar voor andere taken door UWV, werkbemiddeling bijvoorbeeld, kan het juist wezenlijk zijn welke functies precies de ex-werknemer verrichtte. Dat kwamen we eerder al tegen in het onderzoek Suwinet.

Als mijn vermoeden klopt dat de polisadministratie vanuit de bijbehorende specifieke informatiebehoefte aggregeert, vind ik binnen dat bereik de aanduiding van werkgever zelfs gauw verwarrend zodra we ons om de stelselschaal moeten bekommeren. Zoals werkgever een eventuele verbijzondering van organisatie is (want niet alle organisaties zijn werkgever), zou polisplichtige een verbijzondering van werkgever (niet alle werkgevers zijn noodzakelijkerwijs polisplichtig) kunnen zijn.

Tot zover even over scope. ;-)

18 september 2009, 10:20 (a)

[Plaats] bovenaan een vierde blokje [...] met daarin de omschrijving 'stelselmatig informatiemodel e-overheid' oid. Want dat lijkt me toch het 'ding' waarvoor [...] er beheer moet komen. Zo ja, dan verdient het een expliciete plaats in juist de methode voor verdere ontwikkeling/onderhoud.

Zo'n resultaat als het nog altijd nogal aparte "Metapatroon loonaangifteketen" moet vervolgens expliciet worden verzoend met (lees: opgenomen in) het stelselmatige informatiemodel. Dat komt neer, voor zover overigens nodig (klopt, er hoeft steeds minder "van scratch"), ;-), op de volgende versie ervan. Dat zou je in de figuur kunnen aangeven met een pijl die onder uit het blokje "Metapatroon loonaangifteketen" vertrekt en boven in het (toegevoegde) blokje 'stelselmatig informatiemodel e-overheid' aankomt.

Het "huidig model loonaangifteketen" valt dan in eerste aanleg met "Metapatroon

loonaangifteketen" te vergelijken en zonedig nogeens extra met het aldus aangepaste 'stelselmatig informatiemodel e-overheid.'

22 september 2009, 15:23

Ik pieker over wat je bedoelt met "reconciliation of services." Daarvoor verwijst je naar het "proefschrift van Pokraev," maar in *Model-driven semantic integration of service-oriented applications* (2009) herken ik eerder het tegendeel van wat ik versta onder contextuele verbijzondering. Zo meent Pokraev platweg dat (p. 21) "*Semantic interoperability* is concerned with ensuring that a symbol has the same *meaning*, (i.e., refers to the same thing in the real world) for all systems that use this symbol in their languages." Verder ging ik na of hij ergens in zijn tekst de term reconciliation gebruikt; het resultaat is echter nihil.

Volgens mij moeten wij vroeg uitleggen dat er (minstens) twee dienstbegrippen bestaan, het atomaire en het structurele. Tot dusver blijft alles nog uitgaan van het atomaire dienstbegrip. Omdat het impliciet gebeurt, valt er onmogelijk aan te ontsnappen.

Karakteristiek voor atomaire diensten is, dat hun samenhang pas op basis van hun wezenlijke apartheid geadresseerd wordt. Zeg maar, achteraf. Dat gaat dus mis.

Daarentegen vormt juist de samenhang waarin hij functioneert al vooraf de crux voor de, het woord zegt het al, structureel gedimensioneerde dienst. Wat ogenschijnlijk één en dezelfde dienst is, functioneert aldus aangepast aan de samenhang in kwestie. Qua daadwerkelijk functioneren, kortom gedrag, zijn er daarom netzoveel van die structurele diensten als er verschillende samenhangen (lees ook: contexten) relevant zijn.

Rara, hoe houd je structurele diensten uit elkaar? Dat lukt door toevoeging van contextuele verbijzondering.

De noodzakelijke eigenschappen die een atomaire dienst toegedicht zijn, veranderen uiteraard met de contextuele verbijzondering méé. De maatvoering voor gedragspecificatie is daarom "open-ended." Die kan naar behoefte verfijnd of juist verbreed, toegevoegd, veranderd e.d. worden. Dat biedt flexibiliteit, beheersbaarheid enzovoort, wat we inderdaad pèr vertrouwde diensteigenschap mooi kunnen toelichten. Wat de opbouw van het artikel betreft, moeten we al éérder zo'n beetje toegelicht hebben wat die contextuele verbijzondering inhoudt.³²

Uitgaande van het onderscheid tussen atomair en structureel zouden wij na figuur 1 als uitbreiding ervan figuur 2 kunnen opnemen. Dat is dan een 3x3-matrix. Wat thans doorgaat voor web services zijn dan atomic (web) services en op die manier geldt semantics vooralsnog eigenlijk als atomic semantics. Waar we naartoe willen is structural services (process) with structural semantics (data). Die combinatie is zgn reflexief respectievelijk geïntegreerd, want de adequate beschrijving van structural services vergt structural semantics.

Ik merk nog op dat het structurele dienstbegrip het atomaire omvat (als eenvoudigste geval). Hiermee wil ik eveneens zeggen, dat het onmogelijk is om het structurele begrip louter op basis van het atomaire te verklaren. Dat is het communicatiedilemma voor elke paradigmawissel.

³² Zie ook de voetnoot bij mijn bericht van 28 juli 2009. Op mijn "poging tot aanzet" wilde Paul blijkbaar dus niet voortborduren. Daarentegen had hij mij op 21 september 2009 onder de noemer van "een eerste poging" een korte tekst gestuurd waarover hijzelf opmerkte: "Veel te laat en nog veel te krakkemikkig, maar toch maar even een aanzet met je gedeeld." Daarop reageer ik met dit bericht.

22 september 2009, 19:20

Dank je wel voor je uitgebreide reactie. Daardoor meen ik nu een verschil in oriëntatie te herkennen. Verbeter me ajb subiet, indien je de indruk krijgt dat ik de jouwe verkeerd schets! En vergeet voor ons artikel wat ik je hier op mijn beurt antwoord. Daarvoor volgen we het door jou ingezette spoor. Maar wat onderlinge discussie kan natuurlijk nooit kwaad ... ;-)
Zoals ik je nadere toelichting lees, vertrek jij voor de verdere benadering vanuit bestaande diensten (die ik dus atomair noem ;-). Dan laat je formele bewerkingen los op het informatiemodel volgens welke de diensten geacht worden te functioneren. Daardoor krijg je expliciet wat meestal impliciet bleef. En daarmee kan je de daadwerkelijke “verzoeningsstap [als] mensenwerk” uitvoeren. Dat is inderdaad bijna onherroepelijk mensenwerk, zolang die diensten niet of nauwelijks berekend zijn op de concrete samenhang waarin ze nu blijkbaar aan de slag moeten. Dat is dus verzoening als postcoördinatie. Ja, ik geloof dat ik dat accent nu alweer iets beter begrijp. Of?

Mijn idee is eigenlijk dat we dergelijke pogingen tot verzoening zelfs maar beter helemaal kunnen vergeten. Dat wordt toch niets. Daarom, over impliciet gesproken, ga ik uit van hoe je diensten beter kunt opzetten. Doe dat ajb meteen structureel, beweer ik: precoördinatie. Ofwel, houd rekening met (verwachte) samenhang.

Dat is vergelijkbaar met het verschil tussen gestandaardiseerde bakstenen en zomaar een lading stenen uit een rivierbedding. Met bakstenen metsel je vlotter een muurtje (als je tenminste zo’n muurtje wenst).

Met voorbereidende (semantische) bewerkingen van bestaande diensten, althans daarvoor geldige informatiemodellen, heb je inderdaad nog niets stelselmatig. Ook voor onze oefening met betekenissenvariëteit van het werkgeversbegrip hebben we daarom aan die aanpak, verwacht ik zo, nog niet genoeg. Wat thans onverenigbare betekenissen zijn, vergt geheid minstens één extra betekenis als scharnier ertussen. Voor hùn relevante diensten draagt dat scharnier nauwelijks betekenis, maar juist dankzij zijn leegte werkt het als zodanig; dat kan je ook een brug ertussen noemen. Klopt, in zo’n “een grotere/hogere context” is betekenis navenant algemener (totdat een enkel kunstmatig nummertje als scharnier overblijft, verder niets; voilà, kruispunt).

Een contextueel verbijzonderde betekenis valt slechts vanuit “een overkoepelend semantisch kader” te bepalen, terwijl zo’n betekenis op haar beurt dat kader mede vormt ... enzovoort
Naar mijn idee voed je een dienst ook niet met een context, want als het goed is stáát elke dienst één-éénduidig in een specifieke context.

Voorzover ik jou begrijp, heb je het over diensten waarvoor dat nog niet of onvoldoende expliciet geldt. Dankzij het voorbereidende werk dat jij voorstelt, kan je in elk geval eenvoudiger herkennen dat het een rommeltje is.

Na een heuse ontwerpslag heb je pas betekenissen die stelselmatig netjes geordend zijn. Daarmee verzoen je niet zozeer, maar spring je eventueel. Voor zo’n sprong moet je weten wáár je wilt uitkomen (en hoe je zonodig terugkomt). Dankzij contextuele verbijzondering kan je met (veel) grotere precisie mikken. Sterker nog, als precisie tekortschiet, moet je blijkbaar (verder) met contextuele verbijzondering ... wat dan methodisch ook gewoon kàn. Waarom ik in dit verband overigens graag dienst en proces juist op één hoop gooi, is om daardoor een recursief begrip te hebben. De ene dienst/proces roept eventueel andere diensten/processen aan, enzovoort. Een dienst met het vermogen om gericht mee te springen noem ik dus structureel.

Voor een atomaire dienst luidt de retoriek dat hij herbruikbaar is. Maar als dat inderdaad stelselmatig lukt, is hij kennelijk voldoende gepreciseerd (lees ook: gecontextualiseerd).

23 september 2009, 14:42

Wat mij betreft maak je zelfs perfect "sense"! Tegen het einde van je bericht geef je m.i. zelfs expliciet bijna compleet uitdrukking aan de verzoenings- annex sprongmethode: "Het mooie aan contextuele verbijzondering is dat het (op modelniveau) ook postcoördinatie vergemakkelijkt, doordat het zo principieel kale semantische geraamtes opspant." Strikt lineair beschouwd vormen pre- en postcoördinatie elkaars tegenstelling. Stelselmatig volgens consequente contextuele verbijzondering wordt die oppositie echter opgeheven! Sterker nog, precies zoals jij stelt, de extra pùntige precisie dankzij precoördinatie biedt extra mogelijkheden voor ordelijke verzamelingen volgens postcoördinatie.

Als iemand de beperkingen van precoördinatie beseft ... Daarom is er per model de horizon voor ordelijke inclusief veranderlijke betrekkelijkheid.

De horizon vormt de grens voor "principiële precoördinatie." Maar niet alleen dáárvor. Dus óók voor netzo betrekkelijk-principiële postcoördinatie, want stelselmatig zijn pre- en postcoördinatie elkaars bondgenoten.

Voor de ontwerper bepaalt de horizon het kader waarbinnen hij een "wensdroom" moet zien te vervullen. Dat is er (voor hem, als ontwerper) pas realistisch aan.

Wat jij "totaliteit" noemt, ben ik geneigd als asymptoot te positioneren, principieel onbereikbaar, dus. Je kunt 'm stelselmatig wel postcoördinatief verrassend veel dichter benaderen dan lineair (lees ook: slechts atomair gefaciliteerd) dankzij bewust dáárop ingerichte precoördinatie. En mocht je onverhoopt wat puntjes missen, dan voeg je ze gericht in, "maar dan wel onderbouwd door de analyse die tot dan toe in het verzoeningsproces is gedaan."

Acceptatie dat "er [...] niet zoiets [is] als een definitief model" werkt inderdaad bevrijdend. Metapatroon, althans mijn idee erover, bedoelt de (model)ontwerper daarvoor praktisch gereedschap te bieden.

Op reële stelselschaal mogen dus bijvoorbeeld ook definitief en tijdelijk geen onderlinge tegenstelling uitmaken. Dankzij veranderlijkheid is elke contextuele verbijzondering gekenmerkt door zoiets als definitieve tijdelijkheid (en andersom ...).

Ja, ook werkt bevrijdend om het federatieve karakter van – het beheer inclusief zgn governance van – voorzieningen te aanvaarden. Er zijn en blijven, kortom, altijd meerdere horizonten enzovoort. Opnieuw blijkt contextuele verbijzondering productief voor afstemming. Omdat binnen één en dezelfde horizon variëteit valt te faciliteren (wat immers de crux is van contextuele verbijzondering), maakt het strikt informatiekundig gezien dus niets uit onder welke specifieke horizon een bepaalde verbijzondering gepositioneerd is. Mocht daarover getouwtrek ontstaan, dan kan er voor dergelijke voorzieningen een extra, zeg maar neutrale horizon toegevoegd worden. Van daaruit, stel ik zo verder voor, zijn bijbehorende kerndiensten beschikbaar. Dergelijke verdeling over horizonten valt vergaand te plooiën volgens maatschappelijke (bestuurs)verhoudingen. Opnieuw blijkt een tegenstelling te vervallen door stelselmatige benadering.

Dat we nog veel interessant werk voor de boeg hebben, maak je aan het einde van je bericht duidelijk. ;-) Hoewel wij "daarvan nog geen beeld" hebben, mee eens, althans zeker niet uitgewerkt, schiet het al behoorlijk op om daarvoor in de productieve, want stelselmatige richting te kijken.

Mijn slotopmerking luidt dat we dankzij deze correspondentie scherper krijgen wat we allemaal beter nog maar niet in ons a.s. artikel kunnen aanroeren. ;-)³³

³³ Dat gezamenlijke artikel is er (dus) nooit gekomen. Ik meen dat Paul (pas) veel later mijn opvatting, waarvoor ik hem ook had verwezen naar [Metapatroon voor variëteitsborging in modelgedreven ontwikkeling](#) (november 2005), is gaan delen; zie bijvoorbeeld [Beware of the plagiarist!](#) (februari 2013).

21 oktober 2009, 13:30 (a)

Zoals gisteren afgesproken (met toegift voor Paul ;-):

De modelleermethode staat o.a. beschreven in mijn boek *Metapattern; context and time in information models* (Addison-Wesley, 2001). Het eerste tekstgedeelte uit dat boek bewerkte ik tot het artikel *The pattern of Metapattern: ontological formalization of context and time for open interconnection* (Univ. Amsterdam, reeks PrimaVera, nr 2004-01, 2004; <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2004-01.pdf>). Sindsdien wijzigde ik overigens de (visuele) notatie iets, maar principieel veranderde er niets.

De lezer wordt methodisch wat extra bij de hand genomen in *Stelselmatige semantiek door Suwinet* (in opdracht van Bureau Forum Standaardisatie, 2008;

http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/stelselsemantiek_suwinet.pdf); zie daar Deel II (vanaf p. 10) waarin ook de gewijzigde notatie verschijnt.³⁴

Bijlage C in *Semantiek op stelselschaal: issues en oplossingsrichtingen* (Bureau Forum Standaardisatie, 2009;

http://www.forumstandaardisatie.nl/fileadmin/OVOS/Semantiek_op_stelselschaal.rapport_definitief.pdf) ken je stellig al.

Hoe Metapatroon verschilt van ER-modellering vind je principieel toegelicht in *The ontological atom of behavior: toward a logic for information modeling beyond the classics* (Univ. Amsterdam, reeks PrimaVera, nr 2002-05, 2002;

<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2002-05.pdf>) met daarin een bespreking van/kritiek op het boek *Data and Reality* door William Kent.

Mocht je de smaak van (filosofische) grondslagen te pakken gekregen hebben, zie bijvoorbeeld *Ontology for interdependency: steps to an ecology of information management* (Univ. Amsterdam, reeks PrimaVera, nr 2007-05, 2007;

<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-05.pdf>).

Onlangs polste Paul naar de verhouding met normaalvormen à la relationeel model. Zie daarvoor de 'moeder' van teksten over contextuele verbijzondering, geschreven jaren voordat ik Metapatroon als etiket verzong, *Multicontextueel paradigma voor objectgerichtheid; naar de vijfde objectvorm voor flexibiliteit van informatievoorziening* (1991-1994;

http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/multicontextueel_paradigma_voor_objectgerichtheid.htm).

29 oktober 2009, 8:49 (a)

Overigens zie ik dat, zeg maar, overkoepelende model niet zozeer als ermee beginnen, maar dóórgaan. Vooral dankzij de studie/hermodellering van Suwinet beschikken we over het zgn oefenschema met nogal wat relevante aanknopingspunten. Ik herhaal alvast mijn 'ontwerpgevoel' dat we bij werkgever e.d. op de verkeerde plaats zoeken naar de sleutel. Die ligt volgens mij (zie oefenschema) vanàf functionaris naar organisatorische functie. Die laatstgenoemde staat daar nb reeds ingedeeld naar (arbeids)sector.

De groeperingen die de Belastingdienst als het ware als uitgangspunt(en) probeert te hanteren, moeten we daarentegen allereerst maar eens als resultante positioneren, dwz constitueren door samenstellende delen. Niet van groot naar klein, maar precies omgekeerd. Dat roept de vraag op naar wat die delen dan (kunnen) zijn. Het antwoord kàn eigenlijk nergens anders liggen dan in de 'hoek' die ik hierboven met organisatorische functie aanduidde. Zo komt tenminste ook de zgn polisadministratie naadloos in beeld ...

³⁴ De — gedeeltelijk — gewijzigde notatie geldt sinds 2002; zie [Metapattern, development of notation](#) voor een overzicht.

29 oktober 2009, 14:11

Wellicht ten overvloede wijs ik op verraderlijke karakter van traditionele domeinbeperking. ;-) Ik bedoelde juist geen, zoals jij het verwoordt, "uitwerking van de randen."

Wat volgens traditie rand, zeg ook maar periferie, van een bepaald domein (geworden) is, zou op stelselschaal weleens een centrale positionering verdienen. Daarmee loop je inderdaad het risico van een breuk voor herkenbaarheid door wie 'zijn' domein (lees ook: specifieke taak) als het middelpunt van de wereld beschouwt. Maar als je zo'n sprong niet waagt, zit je geheid vast aan het risico dat het nooit fatsoenlijk gaat werken.

Wat we m.i. moeten (aan)tonen, zijn relevante betekenissen zoals zij ze optimaal kunnen benutten voor hun taken. Omdat ze verscheidene taken uitvoeren, is tevens samenhang gevraagd tussen de bijbehorende, noodzakelijkerwijs gedifferentieerde betekenissen. Die ontbreekt, wat dus een probleem vormt ... dat ze gelukkig al redelijk beseffen.

Vooraf voor eenduidige samenhang op ruime schaal is weleens een aanloop nodig, die afschrikt door de lengte. Maar korter kan eenvoudig niet, met alle voordelen van stelselmatig resultaat van dien. De "modelflarden" die jij optekende vergen een fundament, opdat ze elk voor zich en onderling tot hun recht komen. Dat fundament is daarom geen kwestie van "wat verder gaan."

Het moet toch robuust?! Laten we de complexiteit/variëteit niet onderschatten. Anders was het probleem daar niet zo hardnekkig.

29 oktober 2009, 14:57

[S]la ajb toch het oefenschema eens open. Wat ik in een eerder bericht suggereerde moeten we m.i. zien te verbinden met wat ter tafel kwam als 'echte dienstbetrekking.' Als dat lukt, zitten we ook meteen met de polisadministratie goed.

30 oktober 2009, 21:24

Bijgevoegd stuur ik jullie een schetsmodel waarmee we m.i. een aardig eind komen. Zoals altijd, als iets vastzit, moet er minstens één scharnier bij.

Om als zodanig te functioneren, valt zo'n scharnier per definitie buiten de vertrouwde 'delen' (zoals de bekende muur en deur). Gelet op wat we allang kennen, gebeurt er dus een verrassende toevoeging. Die staat in het bijgevoegde model met nr 4 aangegeven en is de verschijningsvorm van organisatie die inkomsten verstrekt aan (natuurlijke) personen. Wat is dat nu weer? Nogmaals, een scharnier. Dat leidt eenduidig naar 'inkomstenverhouding,' voilà, dan zijn we er keurig uit ...

Wat afgelopen woensdag de 'echte dienstbetrekking' heette, staat in het model bij nr 6 (arbeidsverhouding). Ik nam ook de voor inhoudingen belangrijkste relevante, zeg maar, niet-echte dienstbetrekking op; zie de zes tussen haakjes (uitkeringsverhouding). Oh ja, het hele model blijft kloppen voor allerlei inhoudingen door ergens aan het begin de differentiatie naar soort inhouding te monteren. Vergelijkbaar lukt het om tevens de internationale schaal te faciliteren. Beide verbijzonderingen liet ik echter achterwege om (in dit stadium) de herkenbaarheid zo groot mogelijk te houden.

Ik propte alles inclusief (enige) toelichting op één A4; geprojecteerd met een beamer geeft dat hopelijk overzicht.

Het lijkt me dat we op deze manier trouwens behoorlijk gevorderd zijn langs het UWV-spoor

en dus al verder met het 'verzoening'smodel. Maar goed, laten we allereerst tijdens a.s. workshops de UWV-bijzonderheden verkennen.

4 november 2009, 17:47

De voorstudie voor UWV viel dus eigenlijk mee. Het schema is weliswaar ingewikkelder dan dat voor de Belastingdienst, maar door een extra stapje buiten het aldaar vertrouwde kader te zetten zit er m.i. ook hier een productieve lijn in. Als (die) leidraad vertrok ik vanuit overeenkomst als algemeen begrip. Dat kan je dan (tenminste) op allerlei manieren verbijzonderen, waarbij (dus) steeds de betrokkenheid van partijen karakteristiek kunnen worden gekwalificeerd. Op die manier ontstaat overzicht over wat Paul (als ik je goed begreep) "verzekeringsrollen" noemt.

Wat ik wel een vondst vind, al zeg ik het zelf, is zoiets als de pseudo-polis. Want dat is inderdaad geen polis in de zin van een verzekering 'over' een arbeidsrechtelijke betrekking, maar meer de daaruit eventueel resulterende inkomstenverhouding (die 'ze' ook in die ene 'bak' willen administreren en die heette blijkbaar nu eenmaal al 'polisadministratie'). Die pseudo-polis laat ook een wat andere samenhang vermoeden, volgens mij minder uitgewerkt omdat dat allemaal al vanuit/via de oorspronkelijke echte polis bekend/relevant is.

Wat ik nog niet (duidelijk) opnam, is dat een uitkeringsbetrekking eveneens 'iets moet' met premiegroep voor functierisico. Dat lukt stellig wel met wat extra relaties.

De term inkomstenverhouding liet ik zelfs helemaal weg; die is m.i. niet nodig voor het UWV-perspectief. Zeg ook maar dat die verwarrend werkt.

Over de verzoening van beide voorstudies maakte ik me evenmin druk. Of, beter gezegd, ik deed er nog geen extra moeite voor.

Als onderdeel van het schema nam ik wederom een leeswijzer op met stapsgewijze aanwijzingen.

6 november 2009, 9:12

De verzoening verloopt volgens mij ook anders dan hoe jij dat suggereert. Het is niet zo dat beide voorstudies vergelijkbaar met bijv. evenzovele kaartlagen zijn, die je als het ware afgedrukt op doorzichtig papier over elkaar schuift, presto, de samenhang. Daarvoor moeten we stellig weer een list verzinnen, zoals we eigenlijk voor beide voorstudies ook deden.

Weliswaar lukte dat vlot, maar eventjes wat tijd vergt het meestal wel.

Metapatroon betreft verbijzondering naar context en tijd. Als er dus een benadering is die veel "recht doet aan de discussie die we hebben gehad over overgangen en over de levenscyclus van organisaties" is het juist Metapatroon. Je hebt echter helemaal gelijk, dat daarvan niets in het schema tot uitdrukking komt.

Indien een gebeurtenis verder geen betekenis draagt dan het begin (of het einde) van de levenscyclus van een knooppunt, veronderstelt Metapatroon dus per knooppunt specifiek tijdsbeheer: geldigheidsdatum en registratiedatum. Dankzij die combinatie ben je er. Daarvoor is m.i. geen aanvullende "sleutel" nodig. Met een (oud!) prototype kunnen we het zonodig eenvoudig demonstreren; dat toont spectaculair (metaquette.knitbits.com); je moet wel weten wat je daar moet doen ;-).

Dat neemt allemaal niet weg, uiteraard, dat gebeurtenis vaak méér betekenis heeft. Ja, dan moet er dus een knooppunt enz. voor komen. Maar voor de informatiebehoefte die in workshops 1 en 2 aan de orde kwamen, zie ik daarvoor dus geen aanleiding.

Stel dat we verder gaan, ja, dan verdienen gebeurtenissen als oprichting en faillissement hun

expliciete plaats. Maar let vooral weer op noodzakelijke verbijzonderingen. Een onderneming kan failliet gaan, maar hoe zit dat bij een stichting, een overheidsinstelling? Ik noem maar wat. Kortom, nadere voorstudies. ;-)

11 november 2009, 11:15

Mijn indruk van je voorstellen is, dat je ze (te) dichtbij de modelleermethode houdt. Zo stel je in je uitleg van “de tweede variant” dat er in dat geval “dus gewerkt [zal] moeten worden aan het inbedden van Metapatroon in een methode en aan de beschikbaarheid van professioneel instrumentarium om Metapatroon-modellen te ontwikkelen, te beheren en te gebruiken.” Nu vind ik Metapatroon juist een methode. Maar goed, als ik het even een gereedschap noem, dan bedoel jij volgens mij dat Metapatroon als gereedschap een ordelijke plaats moet krijgen ten opzichte van andere gereedschappen, zeg dus maar netjes in een gevulde gereedschapskist. Ja, prima.

Je hebt echter niets aan zo’n prachtige kist zonder vakkunde. Sterker nog, de echte vakvrouw of –man heeft de gebruiksorde voor de afzonderlijke gereedschappen in haar/zijn hoofd; de inrichting van die kist is secundair.

Daarom bepleit ik allang inbedding van Metapatroon, maar in een (vak)discipline. Die discipline noem ik civiele informatiekunde. Stelselmatige semantiek vormt daarvan inderdaad een wezenlijk aspect. Stel dat ik een curriculum mag ontwerpen voor civiele informatiekunde, dan hoort contextueel verbijzonderd modelleren er beslist prominent bij. En dat helpt niet alleen om relevante modellen te maken. Nòg belangrijker, want principiëler moet de civiel informatiekundige leren het stelselmatig perspectief te hanteren. Zeg ook maar van buiten naar binnen ontwerpen. Voor bijna iedereen die zich i-, it- of ict-er noemt, blijkt dat vooralsnog contra-intuïtief. Kijk maar wat er tijdens workshop 3, afgelopen maandag, gebeurde. Bij de meeste deelnemers was het gevoel, dat de methode nader toegespitst zou moeten worden gebruikt. Slechts één deelnemer herkende, dat je er juist de ruimte mee moet opzoeken, ... opdat je reële toespitsing bereikt.

Het is dus niet zozeer een probleem “dat Metapatroon op dit moment feitelijk slechts door één persoon wordt beoefend.” Het èchte probleem vind ik, dat de discipline van civiele informatiekunde feitelijk niet bestaat en dus geen beroepsbeoefenaren kent. Je kunt zo’n gereedschap pas zinvol gebruiken vanuit consequent stelselmatig perspectief.

Hoe ik die onderlinge verhoudingen productief zie, illustreert o.a. mijn opstel *Civil information management, a short introduction: an information discipline for society and the metaphor of traffic* (<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-21.pdf>). Daarin schets ik de (vak)discipline, met in dat ruimer verband ‘slechts’ een voetnoot (nr. 4, p. 5) gewijd aan contextuele verbijzondering. Nota bene, Metapatroon vermeld ik (zelfs) dáár niet; mijn boek erover staat ook weer ‘slechts’ in de literatuurlijst opgenomen.

We moeten a.s. vakmensen opleiden tot dat stelselmatig perspectief. Daarom begon ik alweer enige tijd geleden bij [onze opdrachtgever] over een leerstoel voor interoperabiliteit ... Welke methoden, technieken, noem maar op daarbij van pas komen, wordt studenten enz. dan als het ware vanzelf begrijpelijk. Zolang we veranderingen echter tot het ‘niveau’ van gereedschap beperken, blijft professionele variëteitbeheersing van informatieverkeer op maatschappelijk schaal illusoir. We ontkomen niet aan actualisering van maatschappijvisie.

De verhoudingen voor zinvolle interventies door Forum Standaardisatie liggen m.i. als volgt. Het doel waarop Forum mikt is interoperabiliteit. Daarvoor is civiele informatiekunde, ik blijf het maar even zo noemen, één van de middelen. Als je dat ene middel vervolgens weer als doel opvat, verschijnt (pas) een modelleermethode met passende variëteit als een middel. Als etiket voor de klasse van geschikte modelleermethoden geldt, zoals bevestigd door *Semantiek*

op stelselschaal, contextuele verbijzondering. Metapatroon is een exemplaar in die klasse en voorzover mij bekend (nog) het enige.

De nieuwigheid van Metapatroon zorgt gauw voor verwarring over bedoelde verhoudingen. (Pas) wanneer zoets als civiele informatiekunde een gevestigde discipline is, kan je zo'n methode(klasse) als contextuele verbijzondering er simpelweg 'onder' rangschikken. In dit stadium werkt het echter andersom. Het exemplaar Metapatroon (bestaat al) zetten we in om de klasse volgens contextuele verbijzondering (bestaat nog niet) aanvaard te krijgen en zo door naar constitutie van civiele informatiekunde (bestaat nog niet).

In de wetenschapsfilosofie (Kuhn) staat dat bekend als het verschil tussen normale en revolutionaire wetenschap. De reële schaal waarop door digitale communicatietechnologie interoperabiliteit aan de orde is, ... is nu eenmaal nieuw. Op zoek naar bruikbare middelen probeert bijna iedereen ze te positioneren in een verhouding die prima werkt voor redelijk continue omstandigheden. Juist die, zeg maar, normale ordening frustreert noodzakelijke aanpassingen/veranderingen tijdens (meer) zgn revolutionaire omstandigheden.

In jouw termen stel ik daarom een derde "ambitievariant" voor. Zeker voor de denktank die Forum Standaardisatie is, ligt het zelfs voor de hand om onder de noemer van interoperabiliteit het bereik ermee verruimd te propageren. De nog onbekende, dus nieuwe schaal waarop interoperabiliteit geborgd moet zijn, vergt een dienovereenkomstig nieuwe aanpak ... Dat is een institutioneel spoor, waarlangs Forum dus invloed uitoefent om navenante opleidingen te laten geven (eerst: opzetten) en anderszins beroepsbeoefenaren het stelselmatige perspectief te laten leren.

Met toevoeging van geschetste derde "ambitievariant" luidt mijn aanbeveling dat (Bureau) Forum Standaardisatie kiest voor de eerste en de derde. Zoals jijzelf de tweede kenschetst met o.a. vermelding van "de markt," vind ik dat (B)FS dat spoor weliswaar kan stimuleren, maar vooral moet overlaten aan de markt. In jouw beschrijving van de "tweede ambitievariant" zitten m.i. echter enige elementen die een plaats verdienen onder de noemers van de eerste en de derde. Wellicht ten overvloede vermeld ik, dat de aandacht van marktpartijen op één en drie gericht moet worden, zodat zijzelf langs twee gaan 'ondernemen.'

11 november 2009, 21:07

Ik voegde variant 3 toe, omdat mijn indruk van jouw aanvankelijke variant 2 te markterig was, waar (B)FS zich m.i. niet direct mee moet bemoeien. Zoals ik nu jouw herziening van variant 2 begrijp, prima. Wat vakdisciplines betreft, voorlopig houd ik het erop dat vergelijkbaar met het verschil tussen (gebouw)architect en stedenbouwkundige ook voor informatievoorziening kenmerkend verschil in expertise enz. nodig is. Wellicht zie jij naar die analogie het 'stadskarakter' nog niet zo scherp? Tussen (gebouw)architectuur en stedenbouwkunde bestaat uiteraard continuïteit, maar wel degelijk tevens discontinuïteit (precies zoals je verschillen in samenhang dankzij contextuele verbijzondering kunt uitdrukken). Zolang je de noodzakelijke discontinuïteit niet accentueert, kom je er louter volgens continuïteit domweg niet. Maar goed, daarover verschillen we van mening, niet over het doel.

Ik zou dolgraag zien dat de "omdenkslag" volgens "evolutionaire tactiek" haalbaar is. Een nieuw paradigma vergt echter nieuwe generaties. Dat inzicht in obstakels voor een "omdenkslag" is dan weer niet nieuw. Volgende generaties vakmensen moet je dan wel goed opleiden; het probleem blijft wie de opleiders opleidt.

Als je ontdekt dat contextuele verbijzondering op z'n Metapatroons eigenlijk allang bestaat, hoor ik het graag. Met herhaalde speculaties erover schieten we echter niets op. Als je dat werkelijk meent, toon het dus ajb gewoon aan.

Variante 3 gaat over civiele informatiekunde als aanvullende discipline; zie mijn publicaties over positionering ervan. Die aanvulling vind ik hoogstnodig en daar lijkt jij het toch wel mee eens.

Intermezzo

Een aandachtige lezer had in *Semantiek op stelselschaal* een fout aangewezen. Op zijn melding reageerde ik prompt op 16 november 2009 als volgt:

Bedankt voor je bericht. Ik stel het erg op prijs — vind het dus gewoon leuk! — dat je contact opneemt. Ja, dat schemaatje klopt niet. Overigens moet je je ajb niet te veel zorgen maken om de pijlrichting. Wanneer de 'oorspronkelijke' knooppunten door hun relatie iets als het ware gelijkwaardig constitueren, weet ik het ook niet zo gauw (lees ook: als er maar 'iets' staat). Ter verschoning merk ik op dat de gewraakte figuur a. niet van mijn hand is ... ;-) Het onderzoek dat resulteerde in het rapport dat je las, was ondermeer bedoeld om iemand anders een, zeg maar, onafhankelijk, gezaghebbend oordeel over Metapatroon te laten vellen. Voor die insteek ben ik Bureau Forum Standaardisatie zéér erkentelijk, zachtjes uitgedrukt. Dat onderzoek is verricht door een medewerker van Novay (tot voor kort: Telematica Instituut; binnenkort: TNO). Bijlage C is als het ware zijn beoordelingsverslag.

... èn b. dat er m.i. nog iets ernstigers mee mis is. Mijn idee is dat vreemdeling niet als vastgelegde betekenis thuishoort in een model, dus evenmin in daarmee ingerichte informatievoorziening. Vergelijk het met leeftijd. Die leid je af van geboortedatum en peildatum. Zo is vreemdeling ook een variabele uitkomst, in dat geval van de vergelijking van iemands verblijfplaats met het territorium dat correspondeert met haar/zijn nationaliteit. Op die manier blijkt vreemdeling meteen een flexibeler begrip. Bijvoorbeeld een gemeente 'doet' weliswaar niet aan nationaliteit, maar kent een bestuursgebied. Stel dat je in Den Haag woont (verblijfplaats) en een woning van een Delftse woningcorporatie wilt huren. Indien die corporatie het beleid mag voeren van Delftenaren-éérst, dan ben je daar dus 'vreemdeling.' Als je dat een beetje handig kunt, modelleren op stelselschaal, bereik je compactere modellen: minder wordt dan gauw (veel) méér.

Ik kreeg dat schemaatje echter niet gewijzigd ... Zo lastig is het dus om te laten inzien dat vast veronderstelde categorieën dat op ruime schaal beschouwd vaak, meestal zelfs, helemaal niet zijn. Met in het algemeen de positieve beoordeling van contextuele verbijzondering en acceptatie van het rapport door Forum Standaardisatie ben ik natuurlijk erg gelukkig, zowel persoonlijk als maatschappelijk gezien vanwege de daardoor alweer grotere kans dat hardnekkige problemen met informatieverkeer wat dichterbij (minder ver?) een reële oplossing komen. Dan dring ik in dit stadium niet te lang aan, of zo'n plaatje precies klopt. Maar dat jij er bij mij op aandringt, vind ik juist wèl prima, nogmaals bedankt voor je serieuze aandacht!

Nav. die voorbeelden van relativiteit van leeftijd en vreemdeling'heid' schiet me te binnen dat hetzelfde geldt voor overtreding, misdaad e.d. Dat is een uitkomst door gedrag op bepaalde wet- en regelgeving te projecteren. Wie volgens het ene rechtsstelsel strafbaar is, kan volgens een ander een pluim verdienen. Ga ik te ver? Voor informatievoorziening is variëteit nooit weg.

Aarzel ajb niet ook verder contact op te nemen. Wanneer je samen eens een proefmodel wil doorlopen, prima. Ken je het zgn oefenschema? Het lijkt me voorts/vooral, dat contact met Bureau Forum Standaardisatie nuttig kan zijn, voor jullie wederzijds. Als je dat wenst, bemiddel ik dat graag.

Op 17 november 2009 schreef ik een vervolgb Bericht:

Ik ben het er grondig mee eens, dat een fout in inleidende uitleg de lezer gauw op het verkeerde been zet waarvan z/hij dan vrijwel onmogelijk kan herstellen. Soms blijkt de inleider nog niet zo deskundig, maar beseft dat helaas niet ...

Het aardige van contextuele verbijzondering vind ikzelf o.a. dat je qua semantiek ook helemaal niet iedereen hoeft te begrijpen. Zeg ook maar dat je onmogelijk, daar heb je het weer, overal deskundig in kunt zijn (als het je al allemaal zou interesseren). Een verbijzondering correspondeert met aandachtsgebied. Als iedereen zijn eigen aandachtsgebieden uitdiept, maar wel zorgt voor schakelpunten, zijn we alweer een stuk verder met interoperabiliteit.

[...]

Jan van Til ken ik sinds enkele jaren. Hij schreef zijn commentaar op CCTS³⁵ als vervolg op mijn kritiek erop (zie *How so-called core components are missing the point*; http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/core_components_missing_point.htm). Ervan afgezien dat het volgens mij weer zo'n zgn standaardisatieproces is, waar vertegenwoordigers van slechts enkele grote ict-leveranciers feitelijk oorlogje spelen omdat ze elk hun initiatief tot 'standaard' willen laten verklaren, zet CCTS een werkbaar contextbegrip precies op z'n kop. Dat is overigens begrijpelijk in het licht van de westerse traditie. Het platoonse idee is volste essentie, terwijl naar mijn idee je reële variëteit slechts zinnig kunt faciliteren met het leegste scharnier tussen allerlei contexten. Mocht je tijd hebben en voldoende doorzettingsvermogen, dan hoop ik je mijn analyse van CCTS bestudeert. Het gaat er praktisch niet om "waarvoor CC bedoeld" (want, vooruit, de goede bedoeling is boven twijfel verheven), maar of het op die manier ooit kan werken onder omstandigheden van reële variëteit. Metapatroon, als methode voor contextuele verbijzondering, stoelt als het ware op het ontkennende antwoord. Daarom moet het anders, flexibeler enz. Je moet uiteraard zelf bepalen of je CCTS "een goede richting" vindt. Maar ik vind het dus zelfs contraproductief. ;-)

En op 18 november 2009:

Wie schrijft "De gedachte dat gegevens contextloos zijn is bizar" heeft precies de gezondmakende gedachte voor stelselmatige informatievoorziening te pakken, gefeliciteerd! Ja, het kwaliteitsaspect is eveneens onderscheidend. Voor zover wij (ik bedoel in dit opzicht vooral Martijn Houtman) kunnen nagaan, bieden (o.a.) RDF³⁶ en OWL in hun huidige opzet geen adequate voorzieningen voor contextuele verbijzondering à la Metapatroon. Als jij daar wèl in slaagt, over "eeuwige roem en onsterfelijkheid" gesproken, ;-) verneem ik dat graag. Voorlopig houd ik het er op grond van ons intensieve onderzoek echter op, dat het anders moet.

Ik stel het op prijs als je me op de hoogte houdt. Met Metapatroonvragen ben je uiteraard welkom.

³⁵ CCTS: Core Component Technical Specification.

³⁶ RDF: Resource description Framework.

Intermezzo

Een collega van Paul had in het kader van een opdracht³⁷ een tekst geschreven. Op 16 november 2009 gaf ik daarover tegenover onze opdrachtgever blijk van enige bezorgdheid:

Ik heb [zijn] tekst bekeken. Hier en daar klopt het m.i. niet. Ervan afgezien dat Metapatroon de naam van een methode is en daarom — in die context — slechts enkelvoud kent, beschrijft hij die methode precies verkeerd om met een zin als "Met contextuele verbijzondering is het mogelijk gebleken de verschillende typen verhoudingen los te weken van hun context." Nee, niet losweken, maar vastnagelen aan steeds een context die zo'n type eenduidig betekenisvol maakt. Zoveel relevante typen? Dus netzoveel ervoor voorwaardelijke contexten!

Laat Paul [zijn collega] soms een beetje zwemmen? Ik vind wel dat het [verhaal] moet kloppen.

Ik kom er op deze korte termijn niet aan toe om er iets aan te doen. Ik zag dat je voor dat gedeelte [...] inderdaad opdracht gaf aan Paul/[zijn collega].

17 november 2009, 8:25 (a)

Over wat [Pauls collega] ons gisteren stuurde heb ik nogal wat opmerkingen. Als we daarover allereerst corresponderen om overeenstemming te bereiken, komt er m.i. van [dat] hoofdstuk [...] niets, althans geen tijdige concepttekst. Ik vind het bij nader inzien voor [de collega] ook te hoog gegrepen, ;-) als hij bevindingen moet opstellen zonder degelijke beheersing van en ervaring met modelleren volgens contextuele verbijzondering. Dat lukt niet zomaar. H[ij] en ik hebben elkaar voorafgaand één keer gesproken en hij miste één van de drie workshops. Het is niet anders.

Overigens behandel ik de meeste punten die hij opwerpt, met toelichting in bijlage B. Daarop hoeven we volgens het beproefde rapportagerecept van *Semantiek op stelselschaal* dus in [dat] hoofdstuk [...] niet of nauwelijks in te gaan.

19 november 2009, 0:57 (a)

Dankzij samenvoeging is het diagram overigens nog verbeterd. Hoera voor stelselmatigheid. ;-)

Intermezzo

Op 26 november 2009 gaf ik desgevraagd commentaar op een concepttekst van Peter:³⁸

Verder moet je m.i. oppassen met een zinsnede als "dat iedere formele registratie een nieuwe identiteit oplevert". Stelselmatig beschouwd betreft elk knooppunt een formele, authentieke registratie. Identificatie van zo'n knooppunt vergt, precies, ... een unieke identiteit ervan/-voor. Tegelijk moet een selectie van knooppunten van samenhang voorzien (kunnen) zijn. Dat lukt via een extra knooppunt met ... noodzakelijkerwijs op zijn beurt ook een unieke identiteit.

³⁷ De opdracht in kwestie zou resulteren in het rapport [Praktijkmodellering van het begrip werkgever](#) (Bureau Forum Standaardisatie, 30 november 2009).

³⁸ Ik heb deze correspondentie opgenomen, omdat Peter tevens Paul om commentaar verzocht en wij zodoende elkaars berichten ontvingen.

Je zou de laatstbedoelde identiteit naar zijn werkingssfeer de samenhangidentiteit (Metapatroon: nulidentiteit van object) kunnen noemen, terwijl die andere allemaal verschilidentiteiten (Metapatroon: identiteit per objectdeel) zijn.

Juist de behandeling van persoonsidentiteit vergt extra aandacht. In de eerste plaats geldt die identiteit als (maatschappelijk) object. Die objectidentiteit vergt voor registratie dus een systematiek zoals hierboven met (informatie)nulidentiteit en (informatie)deelidentiteiten aangeduid. Daar komt voor een menselijk persoon bij, ten tweede dus, dat z/hij kàn beschikken over méérdere objectidentiteiten. Zeg maar in het ècht komen (object)persoonsidentiteiten samen in één (object)natuurlijk persoon. In het registratievlak kent natuurlijk persoon (uiteeraard) eveneens 'zijn' samenhangidentiteit. Er bestaat een zgn één-op-méér relatie van enerzijds samenhangidentiteit voor (object)natuurlijk persoon, anderzijds samenhangidentiteit voor (object)persoonsidentiteiten.

De meervoudigheid van objectidentiteiten kunnen we ook voor àndere maatschappelijke objecten veronderstellen. Stel dat we dat voor een auto doen. Dan moeten we objectief zoiets als natuurlijke auto onderscheiden van auto-identiteit. Voor een organisatie wordt dat objectief dus natuurlijke organisatie, respectievelijk organisatie-identiteit. Zodra dergelijk onderscheid reëel is, moet dat registratief gefaciliteerd zijn door ondermeer één-op-méér relatie van enerzijds samenhangidentiteit voor (object)natuurlijk x, anderzijds samenhangidentiteit voor (object)x-identiteiten.

[...]

Ik ben het met je eens dat je redenering in een contextueel semantisch diagram valt samen te vatten. Zoals ik je tekst tot dusver overzie, betreft het niet toevallig de drukst gerelateerde knooppunten uit het oefenschema. De vraag lijkt mij daarom vooral praktisch of jouw lezers zo'n diagram (al) kunnen verteren. Zeg het maar. Nogmaals, het diagram zèlf is geen probleem; dat schets ik graag voor je c.q. help ik je graag mee.

Op 21 december 2009:

Mijn idee voor je artikel is nu om het als het ware gaandeweg van illustraties te voorzien.³⁹ Ik deed een proefje met de eerste alinea (Personen) van je eerste paragraaf (Het verkrijgen van een identiteit). Zie de twee bijlagen. Als we zo'n verzameling conceptillustraties bijelkaar hebben (wat vlot genoeg moet lukken), heb je m.i. beter zicht op wat je ermee wil en kunt.

Op 22 december 2009:

Naar mijn 'gevoel' moet ik allereerst een vrij secure slag dóór je gehele tekst maken, gewoon van begin tot eind. Dat levert dan zulke deelmodelletjes op, zoals je er eentje van zag. Als je het goed vindt, voor de vlotte voortgang laat ik vooralsnog per plaatje een wandelroute 'zitten.' Met die plaatjes op een rij, kan jij m.i. beter zeggen wat je precies wil. Behoud je ze, omdat je meent dat de lezer op die manier gaandeweg begrip kan opbouwen? Of handhaaf je slechts het overzichtsmiddel (waaraan we dan beslist één of meer wandelroutes toevoegen)? Of ...?

³⁹ Peter had mij gevraagd om zijn tekst te illustreren, wat ik 'als vrijwilliger' zeer graag deed. Met dit bericht plus enkele berichten erna schets ik hem mijn aanpak. Inclusief mijn illustraties met Metapatroon is Peters tekst (veel) later gepubliceerd als het hoofdstuk [VN kiest voor Nederlandse i-pass](#) in de bundel Interoperabel Nederland (Forum Standaardisatie, 2011).

Op 28 december 2009:

Graag vlei ik mijzelf met de gedachte, dat die vette streep als horizon sterk bijdraagt aan jouw "metafysische associaties." ;-). Je kunt nu eenmaal niet verder dan je horizon kijken. Op die manier behoort steeds een horizon dus tegelijk tot het fundament voor de waarnemingsmogelijkheden. Ja, erg interessant! Zoals jijzelf meteen veronderstelde, passen stelselmatige modellen bij jouw tekst. Dat is inderdaad logisch. Want tussen, zeg maar, de voorzieningen die jij schetst, laat zich pas op stelselschaal productieve samenhang vestigen. Jouw 'waarneming' "dat een schijnbaar eenvoudige tekst zoveel begrippen meesleurt," heeft daarmee natuurlijk alles te maken. De stelselmatige ordening van begrippen/betekeningen is dus (ook) onderdeel van een vak. Als een civiel ingenieur iemand door de woestijn ziet fietsen, denkt z/hij meteen dat er blijkbaar een weg is enzovoort. Vergelijkbaar hebben we m.i. civiele informatiekunde oid. als vak nodig voor ontwerp t/m beheer van infrastructuur voor informatieverkeer op maatschappelijke schaal. Als professionele bagage moet een civiel informatiekundige zelfs met voorrang semantiek op stelselschaal kunnen modelleren. Nogmaals, jouw tekst gaat nota bene over kritieke, samenhangende componenten van zulke infrastructuur. Wat het semantische aspect betreft moeten juist die componenten verschijnen in stelselmatige informatiemodellen. Daar zijn we dus mee bezig ... Op naar je volgende paragraaf.

Op 7 januari 2010:

Bijgevoegd stuur ik je de eerste versie van het overzichtdiagram. Als je het wilt afdrukken, het formaat is (minstens) A3. Volgens mij hebben jullie een daarvoor geschikte printer om de hoek staan.

Ik heb nog geen wandelroute(s) opgenomen. Zullen we daar aan de hand van dit diagram even over praten? Wat mij gelet op jouw tekst logisch lijkt, is om de lijn die jij erin trekt als zo'n (hoofd)route te beschrijven. Hoever we daarmee komen, blijkt dan wel. Ik liet de route(s) ook even voor wat het is/ze zijn, omdat het naar mijn idee betrekkelijk weinig extra werk is. Ik ga allereerst je bewerkte tekst nauwkeurig bestuderen, zodat ik nog altijd grondig weet waar de illustraties dichtbij moeten blijven.

Overigens klopt de aanpak wel, dus in eerste aanleg deelmodellen en tenslotte het overzichtdiagram. Zo'n overzicht in één keer strak krijgen, lijkt me erg lastig. Want er 'gebeurde' er weer iets, zoals bijv. ook met de stelselslag voor het werkgeversbegrip. Het overzichtdiagram is niet consistent met de verzamelde deelmodellen. Dat komt, omdat je op stelselschaal veel minder klakkeloos kunt aannemen. In de lokale verwaarlozing zitten vaak de tegenstrijdigheden, waar je op ruimere schaal toch iets op moet vinden.

Op 8 januari 2010:

Wat wandelroute(s) betreft, wilde ik allereerst het overzichtschaakpakken. Maar gelet op [de begrips]drempel [van één van je proeflezers], overigens ook volkomen reëel, begin ik met figuur 2 en kijk hoe dat uitpakt. Wordt vervolgd.

4 december 2009, 9:28

Ik vind de kracht, want in dit stadium de toegevoegde waarde van Peters beknopte tekst zijn voorlichting over — noodzaak van — samenhang. Als de lezer dat begrip eraan overhoudt, van logische en dus praktische samenhang tussen identificatie enz., heeft Peter een wezenlijk

doel bereikt. Met andere teksten valt daarop voort te borduren. Sterker nog, dat moet dan ook gebeuren.

[...]

Je weet wellicht dat ik als expliciet ordeningsbeginsel propageer: persoonsinformatie is persoonlijk eigendom. Daarvoor diende ik namens stichting dotindividual onlangs een voorstel in bij de Staatscommissie Grondwet (mijn tekst naderhand tevens geplaatst als reactie op de website van de commissie). Die commissie werkt aan herziening van de Nederlandse grondwet, o.a. ter verduidelijking van "grondrechten in het digitale tijdperk." Tevens schreef ik een brief aan de ministers van Justitie en BZK⁴⁰ die eerder aan de voorzitter van de Tweede Kamer schreven (TK 31051, nr. 5): "Een belangrijke rol bij de bescherming van persoonsgegevens is weggelegd voor de burger zelf. Hij is immers de eigenaar van zijn eigen gegevens[.]" Dat eigendom krijgt echter nog niet serieuze vorm en inhoud. Naar mijn overtuiging moet dat nodig gebeuren voor evenwichtig informatieverkeer op maatschappelijke schaal.

[...]

Tja, wat is een identificatiemiddel? Wat je materieel meedraagt, vind ik allang overbodig. Iedereen met bevoegdheid tot identiteitscontrole beschikt tegenwoordig over hulpmiddelen voor instant communicatie. Daardoor kunnen identificatiemiddelen beperkt blijven tot wat je lichamenlijk bent (biometrie) en/of wat je geestelijk weet (wachtwoord e.d.). Wat de identiteitscontroleur (inderdaad, dat kan ook automatisch; zie jouw vierde punt; dat wordt steeds minder een detail) 'opneemt,' moet vergeleken worden met wat de ... registratie bevat. Oh ja, ook hierover zou nadere uitleg enz. m.i. afleiden van het voorlichtingsdoel met het artikel.

[...]

Autorisatie betreft niet louter zgn functies. Iemand kan bevoegd zijn de ene informatie wel, maar andere informatie niet volgens eenzelfde functie te behandelen. Functie en informatie zijn als schering en inslag voor inrichting van informatievoorziening. Autorisatie is als het ware een derde weefdimensie met zijn draad dóór knooppunten die volgens de eerdere twee dimensies opgespannen zijn.

Machtiging/mandatering vind ik gewoon een extra lusje in die derde-dimensie draad, dus in wezen behorend tot autorisatie.

Voor beoogde lezers van Peters artikel is dat echter allemaal te veel tegelijk.

4 december 2009, 23:59

Dank je wel dat je me deelgenoot maakt van jullie conclusies resp. aanhoudende meningsverschillen. ;-)

[...]

Kijk, zonder identiteitsmiddelen (in de betekenis van iets dat je materieel meedraagt), nogmaals, zonder zulke middelen weegt er aan die kant ook niets. Dan weegt als ware vanzelf de registratie het zwaarst. Maar ik heb zo het gevoel, haha, dat jij dit geen overtuigend argument vindt ...

Het klinkt intrigerend dat Peter en jij afwijkende betekenissen van transactie hanteren. Kan je daarover in luttele woorden — ik wil je niet nodeloos afleiden — iets schrijven? In het zgn schetsboek⁴¹ vermeldde ik de enkelvoudige informatiebeweging als, zeg maar, de kleinste

⁴⁰ BZK: Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

⁴¹ Een verwijzing naar de nota [Informatieverkeer in publiek domein: schetsboek over architectuur en ontwikkelpaden voor de elektronische overheid](#) (Ictu/programma Architectuur Elektronische Overheid, 2004).

maat voor informatieverkeer. Wat mij betreft is dat al een samenstellend deel van trans- of interactie.

6 december 2009, 16:03

En nu niet antwoorden dat het niet zo eenvoudig ligt om het paspoort e.d. af te schaffen. Dat besef ik wellicht beter dan wie dan ook. Ik probeer allereerst de reële verhoudingen (onder gewijzigde omstandigheden!) zo scherp, productief mogelijk te tekenen.

Met een (mogelijk) meervoud van persoonsidentiteiten herken je stellig eerder dat een bepaalde identiteit altijd een relatie betreft. [...] Jij hebt een identiteit in relatie tot de staat der Nederlanden, wellicht een identiteit in relatie tot de plaatselijke bibliotheek, enzovoort. Vaak wordt de ene van een andere afgeleid. Zo moet je je 'legitimeren' met je in-relatie-tot-soevereine-staat-identiteit als je een bankrekening opent. In zoverre is je in-relatie-tot-handelsbank-identiteit feitelijk dezelfde ...

Als jij meent met mijn bankpasje aanspraak op mijn identiteit te kunnen maken, kan ik allereerst naar mijn bank om dat recht te zetten dankzij hun registratie en eventueel verder naar de registratie van de staat waarvan ik de nationaliteit heb. Wanneer die laatste registratie mij niet kent, heb ik voor/met die persoonsidentiteit pas een ècht probleem.

Als jij schrijft "Dat is overigens precies zoals het werkt met elektronische authenticatie," lees ik daarin ook het samenspel van het authenticatiemiddel en de registratie ter verificatie ervan. Je kunt toch beter het eerstgenoemde middel kwijtraken (dan krijg je een nieuw middel uitgereikt), dan spoorloos uit die registratie verdwijnen?

7 december 2009, 10:31

Wat je eventuele partijdigheid betreft, heb ik juist als klacht ;-) dat je Metapatroon onvoldoende erkent als kwalitatief àndere modelleermethode. Even serieus, naar mijn smaak hang je nog steeds teveel op aan thans bekende talen/methoden. Met "aanvullende modelleerafspraken" zouden die prima bruikbaar zijn. Daar ben ik graag vóór. Maar besef je, dat "modelleerafspraken" feitelijk een ander woord voor modelleermethode is? Indien je bijvoorbeeld UML op die manier verMetapatroont, kom je toch uit op ... Metapatroon? Of blijf jij dat dan graag UML noemen? Ook goed, maar de crux zit 'm natuurlijk in die kwalitatieve wijziging. Die mag je, zeker wetenschappelijk, m.i. best wat scheutiger erkennen. Hoe je een methode ook noemt, professioneel gebruik borg je niet met een naam. Wie wellicht met het huidige UML (klassendiagrammen) aardig kleinschalig modelleert, staat vóór de leercurve om de "aanvullende modelleerafspraken" grootschalig te beheersen. Dus, vroeg of laat: opleiden, opleiden, opleiden ...

[...]

Als referentie over Metapatroon vind ik passend: P.E. Wisse, *Metapattern: context and time in information models* (Addison-Wesley, 2001).

Verder herken ik in je gehele tekst van alles en nog wat dat ik allang documenteerde, maar je kunt niet elke zin van literatuurverwijzingen voorzien. ;-)

7 december 2009, 13:53

In wat jij "Het gekke (of eigenlijk niet zo gekke [...])" noemt, vind ik nu precies de valse innovatieretoriek zitten.⁴² Symptomatisch was de reactie van Rem (what's in a name), nota bene hoogleraar en directeur van ICTRegie, klopt een orgaan ter bevordering van ict en ... innovatie. Als reactie op mijn pitch daar met Metapatroon kreeg ik via een medewerker te horen dat 'Rem' er niets mee kon want ... hij kende het niet.⁴³

Tijdens het lezen van jouw bericht bedacht ik me over Metapatroon dat het de methode zonder eigenschappen is ... Hoe vorder je met je literatuuraanwinst?⁴⁴

Die veranderingige afwegingen moeten we vooral Peter laten maken. En daarvoor raadpleegt hij jou. Ik vind het allemaal prima, mits ..., nou ja, kind en badwater. (Overigens begreep ik onlangs uit een tussenzin die hij uitsprak, dat hij je consortiumidee omarmt; dat loopt dus goed.)⁴⁵

Mijn indruk is dat je te optimistisch bent over "opent ook een wereld aan tooling die handig kan zijn."

[...]

Tijdens de workshops [...] vond ik het juist opmerkelijk dat het voor de modellers/ontwerpers helemaal niet "in het jasje van iets bekends" hoefde. De valkuil die we moeten proberen te vermijden is dat we bestuurders in detail willen laten beslissen over een professionele methode.

Voor ERD enz. zijn ze daar nooit lastig mee gevallen.

11 december 2009, 9:09

Ik blijf van mening dat het zinloos is om op dergelijke manieren Metapatroon/contextuele verbijzondering "makkelijker accepteerbaar" te maken. Wat je bereikt, is nodeloze omslachtigheid van modellen.

De acceptatie van de notatie is helemaal de crux niet. Dat is wèl zgn stelselmatigheid, die van de ontwerper/modelleur een kwalitatief andere benadering vergt. Daarvoor moet je niet op overeenkomst hameren (want dan verandert die benadering nooit), maar vroeg of laat wezenlijk(e) verschil(len) aankaarten. En daarvoor, nota bene, hèlpt juist een karakteristieke notatie.

Zoals jij de modellen nu hertekent, heb ik oorspronkelijk natuurlijk ook weleens gedaan. Ja, je kunt op die manier aanwijzen dat elke lijn op zijn beurt knooppunt kan zijn. Teken daarom de lijn maar dóór het knooppunt, voilà, de notatie à la Metapatroon. Wat is daar zo moeilijk aan om te accepteren? Nogmaals, wat bijna onmogelijk valt te accepteren voor de meeste mensen

⁴² Paul had mij o.a. geschreven (7 december 2009, 12:07):

"Ik realiseer me ook dat ik karig ben in mijn formulering van de erkenning van dat belang, althans waar ik het direct over Metapatroon heb. Het gekke (of eigenlijk niet zo gekke) is dat zolang het anoniem blijft en het over context, variëteit en een aanvullende stijl gaat, niemand protesteert, maar als Metapatroon met name genoemd wordt, er gesteigerd wordt. Het hele verhaal leest wat mij betreft als een erkenning van de principes van Metapatroon, maar dat mag niet zomaar gezegd worden.

Hoewel zelfs ik me niet helemaal de mond laat snoeren ;-), zie ik er waarde in om de principes voorop te plaatsen en erop te koersen dat die, in het jasje van iets bekends (UML, ERD of whatever) hun weg vinden naar de praktijk. Tenminste, natuurlijk, als dat jasje daarvoor ruim genoeg is. Metapatroon is dan de kleermaker die het jasje op de juiste maat snijdt. Dat ik daarmee Metapatroon-als-merk wat tekort doe, kan misschien worden bestreden door inderdaad te spreken van de Metapatroon-normaalvorm o.i.d."

⁴³ Zie [Klacht over ICTRegie](#) (november 2006).

⁴⁴ Paul had ooit verteld dat hij voor de zoveelste keer Voskuils romancyclus *Het Bureau* aan het lezen was. Ik had hem (daarom) enthousiast de roman *De Man zonder Eigenschappen* van Musil ter lezing aangeraden.

⁴⁵ (Vanaf) hier is met consortium bedoeld wat later Essence zou blijken te zijn.

is de betrekkelijkheid van het eigen standpunt. Daaraan, aan die inherente betrekkelijkheid, dus, moeten 'we' voor heuse samenleving geloven.

11 december 2009, 19:55

Ik ben uiteraard de àllerlaatste die jouw enthousiasme wil temperen!!

Maar een "eilandbenadering" is contextuele verbijzondering à la Metapatroon nu juist niet, integendeel. Dat komt door de stelselmatige voorziening voor samenhang van reële verschillen (die volgens gangbare methoden allemaal gescheiden verschillen blijven). Ja, daar is dus een nieuwe standaard voor nodig. Dat is toch niet zo gek? Als de wereld verandert, moeten standaarden weleens méé veranderen. Op mijn beurt vind ik het "een te gesloten tactiek" als je die dynamiek niet erkent. Besef ajb de strekking van een heuse paradigmawissel (waarbij de notatie niet meer of minder dan 'slechts' instrumenteel is). Noem het kruispunt gerust strategisch. Ofwel, wat is de visie op de informatiemaatschappij en de rol van de (Nederlandse) overheid erin? Dat is inderdaad lastig te agenderen, zoals Peter nu merkt met zijn concepttekst over samenhang voor identity management.

Overigens meen ik dat jij en ik niet moeten blijven discussiëren over eventuele aansluiting op "bestaande ontwikkelomgevingen en -processen." Neem ajb de proef op de som en leg jouw schema's naast die ik maakte allemaal voor aan wie volgens jou druk met UML bezig is aan de elektronische overheid. En aan wie dat niet met UML doet, maar wel met ..., ga zo maar door. Voorts adviseerde ik reeds om daarover nogeens met Martijn Houtman te spreken. Dat jij "de ophakking in (samenhangende) deelmodellen zeer verhelderend" vindt, lees ik met plezier maar kan ik moeilijk plaatsen gelet op (eerdere) onderzoeken. Zo hebben we de modellen toch zelfs opgebouwd? Of lees jij dat niet in bijv. *Stelselmatige semantiek door Suwinet* en nu bijlage B van ons Ketenbureau-rapport?⁴⁶ Dat ik ooit zo'n absurd overzicht maakte als het oefenschema, was een idee van Peter (waarvoor ik hem mijn erkentelijkheid blijf betuigen). Hetzelfde geldt voor bijlage A; terwijl ik even twijfelde over nut, drong [de medewerker van de opdrachtgever] aan (en zij heeft gelijk).

Op ruime schaal schiet echter ooit een aanschouwelijke notatie tekort voor overzicht. Vergelijk het met meetkunde; zodra je het niet meer kunt zien, moet je het dan maar beschrijven, vandaar de aanduiding beschrijvende meetkunde. Daarom ging ik op voorhand nooit verder dan zulke deelmodellen, erop vertrouwend dat samenhang op de beschrijvende manier geborgd blijft. Er gaat echter wel degelijk overtuigingskracht uit, zo blijkt, van zo'n uitgebreid schema.

Probeer het huidige oefenschema eens op jouw UML-manier over te tekenen. Dat lukt niet netjes, terwijl je op dezelfde oppervlakte maar een fractie van het model kwijt kunt. Je nadruk op het voordeel dat een deelmodel correspondeert met "een betekenisvol subdomein" lijkt mij op noodzakelijke stelselschaal veeleer een anti-patroon. Wat we immers steeds opnieuw herkennen, is dat de stelselmatige benadering grenzen van traditionele (sub)domeinen doorkruist. De mogelijkheid van "ophakking" kreeg jij geboden dankzij de gevestigde samenhang. Ja, je kunt uit het samenhangend model steeds een selectie tonen om te onderstrepen het ook met die specifieke informatievoorziening wel goed zit. Maar wat je aldus ophakt, is hopelijk slechts het model ter presentatie en dus niet het operationele informatiestelsel (waarvoor nota bene die samenhang wezenlijk is).

Wat jij blijkbaar als "een gouden kans" ziet, vind ik een valkuil. Graag vergis ik me. Intussen wil ik graag minstens een ander pad aanleggen, voor het geval het toch een kuil blijkt te zijn. ;-)

⁴⁶ Het betreft dus het rapport [Praktijkmodellering van het begrip werkgever](#) (Bureau Forum Standaardisatie, 30 november 2009).

13 december 2009, 16:43

Zodra je begrijpt in een ruimtetijd-wereld te leven, heb je voor zo realistisch mogelijke be- en voorschrijvingen een vierdimensionale methode annex notatie nodig. Dankzij zo'n methode inclusief notatie vermijd je zoveel mogelijk "eilandbenadering." Dan ben je dus, wat immers op hetzelfde neerkomt, zo min mogelijk "polariserend." Althans, wat betreft de primaire (leef)wereld. Voor verbeterde facilitering van dergelijke continuïteit is weleens een methodische sprong onvermijdelijk. Dat is m.i. nu aan de orde.

Zeg maar dat tot dusver gangbare modelleermethoden afgestemd zijn op tweedimensionale voorstellingen. Je kunt ze dan allereerst uitkleden tot punten en lijnen als de twee soorten afbeeldingsprimitieven. Daarna kleedt je modellen ermee aan volgens vierdimensionale axioma's. Indien jij meent, dat je dan nog altijd op tweedimensionale manier modelleert, begrijp ik je blijkbaar niet. Maar die vierdimensionale axioma's kan je toch onmogelijk "bestaande middelen" noemen?

Jij doet het voorkomen dat jij praktisch bent door "maximaal aansluiting te zoeken bij wat men wel begrijpt." Je zou je echter eens wat nader kunnen afvragen, waarom ik volhoud aandacht op het methodische verschil te vestigen. Eigenlijk geef ik hierboven wederom antwoord op zo'n vraag. Ik zie de noodzaak van aansluiting wellicht nog veel sterker dan jij, te weten voor wat ik kortweg de primaire (leef)wereld noemde. Om daarin aansluitingen (interoperabiliteit) te verbeteren, hebben we voor informatiemodellering nu eenmaal een kwalitatief opgekrikte methode nodig.

Ontwerpers/modelleurs gaan naar mijn idee geen initiatief nemen om zo'n nieuwe methode te hanteren. Metapatroon/contextuele verbijzondering is en blijft slechts een middel. Daarom verkies ik prioriteit te geven aan verheldering van welk doel je ermee (beter enz.) kunt bereiken. Zodra opdrachtgevers dat inzien, maken ontwerpers/modelleurs van de passende methode gauw geen enkel punt (meer).

Maar, nogmaals, ik ga je allesbehalve hinderen in je pogingen om verandering via, zeg toch maar even, secundaire aansluiting te bereiken. Zolang jij ontwerpers/modelleurs echter wijs probeert te maken dat Metapatroon eigenlijk gewoon UML oid. is, is er natuurlijk verder niemand die ooit zoiets als bijlage B van ons Ketenbureau-rapport kan opstellen. En hebben we daar aangetoond, hoe het werkgeversbegrip samenhangend verbijzonderd kan/moet zijn, of niet? Is continuïteit niet (eindelijk) prima gediend met erkenning van zulke reële betekenisverschillen? Wie interoperabiliteit al dan niet bewust belemmert, propageert feitelijk polarisatie.

Hoe Metapatroon zich verhoudt tot andere modelleermethoden heb ik allang gedocumenteerd. Opnieuw is die vergelijking volgens dimensies handig. De vier Metapatroondimensies dekken m.i. de dimensies zoals ze gelden voor plat bestand, hiërarchische informatie-ordening, ordening van informatie à la netwerk, klassieke entiteiten (en attributen) met relaties ertussen, objectgerichtheid en aspectgerichtheid. Consistente, verweven verbijzondering volgens context en tijd is echter méér dan ieder van die methoden. Daarom is Metapatroon principieel niet reduceerbaar tot ... noem maar op. Ik vermeldde hierboven al dat ze allemaal dezelfde afbeeldingsprimitieven delen, maar dat is iets anders. Met louter bakstenen en cement heb je nog geen methode voor hecht, passend verband. Jouw, zeg maar, hertalingen volgens ERD en UML bevestigen dat. Als je met alle geweld wilt volhouden, dat je zulke modellen daarom netzogoed met ERD enz. kunt maken, haal je naar mijn overtuiging vakmanschap en gereedschap door elkaar.

Ja, daartussen bestaat verband, maar overdrijf het ajb niet. In elk geval kom je zonder vakmanschap ook met het mooiste gereedschap nergens.

Wellicht bedoelde je het opnieuw "prikkelend, gemeen zelfs," ;-)) maar je suggestie dat ik andere modelleermethoden compleet "terzijde [...] schui[f]," klopt niet, integendeel. Want

door toepassing van Metapatroon kan je (dus) verenigen — verzoenen, zoals jij het wellicht wilt noemen — wat je steeds beperkt volgens die hele riedel van plat bestand tot en met aspectgerichtheid kunt bereiken. Waarom leg je niet de nadruk op die synthese? Over "aansluiting" gesproken, steun de noodzaak ervan voor facilitering van de primaire (leef)wereld of, wat herkenbaarder uitgedrukt, informatieverkeer op maatschappelijke schaal. De moeilijkheidsgraad van communicatie blijkt voorts, indien jij inderdaad meent dat ik erop hamer dat Metapatroon "iets totaal anders" is. Er is echter wel degelijk een kritiek verschil. Ik herhaal dat het karakteristieke verschil methodisch is, opdat informatieverkeer op maatschappelijke schaal juist met zo min mogelijk gewijzigde voorzieningen valt te faciliteren. Ik wil de primaire (leef)wereld dus niet, herhaal, niet "totaal anders." Want dat werkt niet.

Jij denkt, althans zo lees ik je berichten, dat ik dat niet snap. Overweeg ajb eens dat ik het misschien prima begrijp en de anti-polarisatienoodzaak zelfs zodanig ervaar, dat ik de inspanningen voor methodische discontinuïteit/paradigmawissel ervoor over heb.

Een paradigmawissel verandert in eerste aanleg de (verdere) werkelijkheid niet, maar de manier waarop we ernaar kijken. Daarna kan de manier veranderen waarop we er (bewuster) mee omgaan. Zgn professionals zijn in meerderheid notoir slechte paradigmawisselaars. Zij menen immers allang hèt ware paradigma te kennen.

Een succesvolle paradigmawissel gaat daarom vrijwel altijd om gevestigde professionals heen. Jij wil echter "bruggen slaan om contextuele verbijzondering bij de professionals te brengen." Volgens mij liggen er allang allerlei bruggen, maar willen juist 'professionals' er domweg niet overheen. Dat is slechts een dilemma voor zover je het op die manier blijft proberen. De aanpak door (Bureau) Forum Standaardisatie vind ik veelbelovender.

Wat bedoel je met "een ontwikkelomgeving [...] die van UML een database-implementatie k[a]n maken"? Zie je op die manier (ook) "aansluiting" op modelgedreven (computerprogrammatuur)ontwikkeling?

Voor borging van samenhang tussen deelmodellen ben je er niet "door te stellen dat als [in] twee [deelmodellen] symbolen met dezelfde naam voorkomen, het om dezelfde typen gaat." Volgens contextuele verbijzondering à la Metapatroon is type bepaald door ... de context in kwestie. Daarom is het geen punt om "dezelfde naam voor verschillende typen" te gebruiken. Sterker nog, daarmee weerspiegelt zgn formeel model het karakter van taal, te weten meervoudige contextualiteit van een(zelfde) term. Door jouw eis voor samenhang zou je, lijkt mij, zelfs geen expliciete contextuele verbijzondering nodig hebben. In de unieke naam voor een apart knooppunt komt kennelijk tegelijk die verbijzondering tot uitdrukking. Op die manier probeerde Leibniz ooit vanuit de (valse) aanname van gedragsprimitieven letterlijk te rekenen met samengestelde gedragingen. Voor eenduidigheid wees hij een priemgetal toe pèr gedragsprimitieve, presto. Dat werkt aardig voor formele logica, maar die is allesbehalve passend voor de variëteit van de primaire (leef)wereld inclusief informatieverkeer op maatschappelijke schaal.

Kortom, wat jij als "conventie" suggereert, vind ik geen verbetering. ;-) De m.i. enig sluitende manier die wezenlijk recht doet aan contextuele verbijzondering haakt in op de uniciteit van elk knooppunt. Dàt kan je met bijvoorbeeld een (verwijs)nummer tot uitdrukking brengen.

Wanneer beide knooppunten in verschillende deelmodellen hetzelfde (verwijs)nummer vermeld staat, gaat het kennelijk om één en hetzelfde knooppunt. Op die manier hoef je niet steeds de complete context te herhalen. Bijvoorbeeld in hoofdstuk 3 en bijlage B van ons Ketenbureau-rapport staan enkele figuren waarin dienovereenkomstige contexten niet (compleet) opgenomen zijn.

14 december 2009, 18:33

Als jijzelf er de vinger niet opkrijgt, ... wie ben ik? Voor een voorzet voel ik me echter uitgenodigd. Wanneer je "interpretatie" vooral associeert met analyse, "mis" je m.i. helemaal niets. Integendeel, je slaagde bijvoorbeeld met Semiotiek op stelselschaal/bijlage C in een verduidelijkende ontleding. In formele zin is er met UML-hertalingen evenmin iets "mis." Achter jouw rug om, keek Martijn Houtman dat werk na. Voor wie er verder belangstelling voor heeft, zie

[http://en.wikipedia.org/wiki/Reification_\(computer_science\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Reification_(computer_science)) voor enige uitleg van "an association class construct for defining reified relationship types" volgens UML. Martijn [Houtman]voegde er als commentaar aan toe dat "[mijn] notatie is een vereenvoudigde vorm hiervan, omdat je het stippelijntje extreem kort gemaakt hebt." Iets met die strekking schreef ik je eerder.

Overigens heeft Martijn nog verder gezocht naar voorbeelden waarin zo'n association class op zijn beurt dient als één van de, zeg maar, uiteinden van een andere association class; die kwam hij echter niet tegen ...

Wat je wellicht nog enigszins mist, als je mij een suggestie veroorlooft, betreft synthese.

UML, ERD, Metapatroon, noem maar op, het levert allemaal een tekeningetje op in het platte vlak. Maar dergelijke methodes zijn méér dan notatie. Wezenlijker eraan is de manier-van-kijken naar de werkelijkheid. De Metapatroon-manier is door-en-door contextueel. Daarop is de notatie afgestemd. Wellicht kan het beter ... Daarentegen heet de manier-van-kijken die UML, ERD e.d. optimaal faciliteert logisch atomair.

Dat gaat (meestal) goed voor modellering van (zeer) kleinschalig gedeelte van de werkelijkheid. Vanaf wat ruimere schaal blijkt logisch atomisme gauw tekort te schieten. Daar liep bijv. UML ook tegenaan. Ik was er niet bij en weet dus niet hoe het precies ging. Maar ik kan me voorstellen dat zo'n modelleerelement als association class ontstond als aanvullende voorziening, omdat logisch atomisme onmogelijk streng valt vol te houden zodra we de inherent interdependente werkelijkheid serieus willen faciliteren. Je ziet het echter aan de visuele weergave. Die association class hangt er letterlijk bij. Dat heeft m.i. niets met de notatie te maken, maar alles met handhaving van logisch atomisme als wereldbeschouwing. Dat blijft de regel met, vooruit, eventueel hier en daar een uitzondering.

Volgens Metapatroon is die eerdere uitzondering juist de regel. Als regel loont uiteraard een compactere notatie. Maar goed, als uitzondering kunnen ERD, UML e.d. er wel degelijk mee overweg. Je mist in strikt formeel opzicht, nogmaals, helemaal niets met je hertalingen volgens wat in ERD en UML uitzondering op logisch atomisme is. Daardoor verander je echter nog niets in de verhouding tussen regel en uitzondering, laat staan dat je de uitzondering tot regel verklaart. Het blijft domweg uitzondering en daardoor bestendig je m.i. de wereldbeschouwing die nu juist de belemmering vormt voor semantische interoperabiliteit op reële stelselschaal.

Samengevat, wat je wellicht mist is voorrang voor wereldbeschouwing. Die verandering is nogeens extra lastig, omdat de meeste zgn professionele ontwerpers/modelleurs zich vaak van geen wereldbeschouwing bewust zijn. Ter vergelijking, als jij iemand wil laten inzien dat de aarde om de zon draait, moet je niet de zon in een baan om de aarde blijven tekenen. Het heeft lang geduurd, voordat het heliocentrische wereldbeeld algemeen ingang vond. Het had echter nòg langer kunnen duren, wanneer Copernicus enz. een geocentrische notatie waren blijven voeren.

Volgens mij heb je analytisch uit Metapatroon gehaald wat er in zit. Tijd voor synthese ...

Waarom doen we niet een ... workshop? Jij bent de deelnemer, die ik begeleid bij het modelleren van een informatie-opgave die ingewikkeld genoeg is. Daarbij hoef ik jou analytisch niets te leren; omgekeerd kan ik stellig e.e.a. opsteken. Maar synthetisch,

ontwerpend dus, heb ik nog geen proeve van je bekwaamheid gezien.

Met voltooide analyse ben je er nog niet voor beheersing van synthese. Je moet dan buiten de methode in enge zin treden, dus al helemaal buiten de notatie die er onderdeel van is. Dit verklaart hopelijk ook mijn nadruk op opleiding. Strikt rationeel begrip van gereedschap, analytisch dus, nog lang niet genoeg. Je moet er praktisch mee leren omgaan, synthetische resultaten hebben gerealiseerd.

Je position paper vind ik mooi, zelfs krachtig in de zin van effectief, omdat je rustig uitlegt dat verschillen in betekenis, precies, regel zijn.⁴⁷

Je slaagt er voorts in de lezer niet af te schrikken, terwijl je toch al iets schrijft over "platen." Onder de noemers van invullen en aanvullen licht je een tipje van de sluier op, voldoende om vertrouwen te wekken, maar niet zoveel dat de lezer er bang van wordt. Je zou het gemakkelijk moeilijker kunnen maken door invullen te associëren met logisch atomisme, respectievelijk aanvullen met interdependentie/interactionisme. Zie je wel, dat je daar tijdig stopte met toelichting?!

Verder benadruk ik graag, dat je met je position paper niet koos voor modelleers/ontwerpers als doelgroep. Voor de relevante doelgroep van beslissers e.d. geef je een tegelijk gedegen en speelse analyse van problemen/kansen zoals zij ze (kunnen) ervaren. Als ik het mag zeggen, daarvoor "mis" je evenmin ook maar iets, prachtig. Je bent een krachtig pleitbezorger van relevant probleem- annex kansbesef.

Zo kunnen we allemaal verschillende dingen extra goed. Dat maakt samenwerken nodig en plezierig. Het siert je uiteraard dat je alles wilt beheersen. Als je dat wilt volhouden, bied ik je graag aan je met serieuze modellering te begeleiden (want dat kan ik dan weer wel aardig, als ik het mag zeggen).

Het antwoord op je omzettingvraag luidt omgekeerd aan wat je verwacht. Er gaat geen informatie verloren, maar er moet nogal wat bij. Dat verklaart meteen, waarom modelgedreven ontwikkeling toekomstmuziek is. Over allemaal verschillende dingen goed doen gesproken, Martijn Houtman kent de beperkingen van een Metapatroonmodel gedetailleerd. Een belangrijke aanvulling die hij moet doen, betreft de omgang met exemplaren. Om een model zo compact mogelijk te houden, beperk ik me daarin tot typen. Voor implementatie is dat te kort door de bocht (wat uiteraard voor elke 'typische' modelleermethode geldt; dat voordeel/nadeel treft dus niet louter Metapatroon).

15 december 2009, 10:15

De manier waarop jij een "controlevraag" stelt, komt op mij als een strikvraag over. Wil je dat ajb niet meer doen! Ik probeer open met je te corresponderen.

[...]

Ik wilde juist verduidelijken dat geen enkele taal "gewoon taal, en niet meer dan dat" is. Een taal is altijd omgangstaal, dus een methode voor omgang in/met werkelijkheid. Dat geldt dus ook voor UML. Als een woord uit de ene taal sterk lijkt op een woord uit een andere taal, is daardoor nog niet de wereldbeschouwing 'in' die andere taal opgeroepen.

Dit zgn vertaalprobleem, zo niet -dilemma staat vaak zelfs centraal in vergelijkende studies. Het manifesteert zich o.a. tijdens een paradigmawissel.

Inderdaad beschikt UML over zo'n 'woord' met nogal wat vormelijke gelijkenis, te weten association class. ERD heeft dat ook in de 'vorm' van weak entity. Wij verschillen van mening, of via zo'n vormelijke overeenkomst kan overkomen wat stelselmatig modelleren inhoudt.

⁴⁷ In opdracht schreef Paul de notitie [Met zoveel woorden, semantische interoperabiliteit op stelselschaal](#) (Forum Standaardisatie, 7 december 2009).

[...]

Voorlopig ben je qua modellering (lees ook: synthese) een afhoudende leerling. Dat blijf je dus missen. Daardoor kan je m.i. niet goed beoordelen, welke bagage nodig is om productief stelselmatig te kunnen modelleren. Zoals ik je aanzet zie, blijf je daardoor steken in de analyse.

Daardoor méén je slechts "hoger [te] mikken," maar tref je daarentegen lager, als je al iets raakt.

Op jouw "prikkelende hypothese" heb ik een praktische suggestie. Het is jouw hypothese, dus probeer jij 'm eens te toetsen. Waarom "leg" je die eigenlijk "bij [mij] neer"? Duikel "een doorgewinterde UML-gebruiker [op] die zich zodanig beperkt dat hij alleen associatieve relaties gebruikt." Volgens mij komt die combinatie niet voor. Ik zou althans niet weten waar ik haar/hem moet zoeken. Als jij zo iemand niet kunt vinden, stokt je hypothese al. Mocht je er wel in slagen, vooruit, dan kijk je of hij, zoals jij verwacht, "zich razendsnel contextuele verbijzondering eigen maakt."

Indien je een realistische verwachting wilt koesteren, moet je naar mijn idee dus allereerst zèlf gevorderd zijn met stelselmatig modelleren.

Ik geloof niet in openbaringen, dus er ook niet in dat "de benadering openbaart zich via de vorm." Iedereen moet er hard voor werken, met gedegen opleiding om je op weg te helpen. Ik respecteer uiteraard dat jij je niet wilt zetten aan actieve stelselmatige modellering volgens Metapatroon/contextuele verbijzondering.

Daardoor houd je echter je "toegang tot contextuele verbijzondering" beperkt tot je analyse.

Omdat jijzèlf geen serieuze modellen uitwerkte, snijdt je bewering dat "de rigoureuze beperking in de vorm [...] veel sneller [werkt] dan vanuit de filosofie" dus geen hout. En als je van iemand anders wist, dat het zo was gelopen, had je het wel verteld.

Wat ik juist merk, is dat jij je aan synthese niet waagt. Met je feitelijke gedrag beveel je je aanpak dus niet aan. "Hoger [...] mikken" klinkt aardig, maar mag je niet als afleiding gebruiken.

[...]

Als je zinvol en verantwoord over opschaling wilt adviseren, moet je er toch meer van weten. Volgens mij sla je een wezenlijke stap over: inzicht in stelselmatig modelleren als synthese.

[...]

Stel ajb je vragen op een normale, open manier. Omdat ik open wil antwoorden, kon ik simpel vermijden wat jij nu aangeeft als valse richting in jouw vraagstelling. Wat ik nota bene graag "mis," zijn valkuilen die we voor elkaar graven.

18 januari 2010, 22:13

Zoals aangekondigd, ter informatie (voor als het je interesseert)[:]

Overigens wordt het alsmaar lastiger om [daar] productief aan te wijzen wat een stelsel is. Volgens mij gaat het met die zgn afspraken gewoon om een vooralsnog algemeen ontwerp. Waarschijnlijk klinkt ontwerp in dit stadium te directief, vandaar "afspraken." Maar je moet er m.i. dus als een ontwerpvoorstel naar kijken, punt. Dat ontwerp vind ik overigens niet stelselmatig, nou ja, vooruit, minimaal stelselmatig ... waarbij ik dus onder stelsel de allerruimste noemer versta die relevant is voor de feitelijke inrichting van informatieverkeer. Wat het Afsprakenstelsel annex netwerk ontwerp probeert te dekken is in functioneel opzicht enkele aspecten (authenticatie ...) en qua populatie en bijbehorende verkeersbewegingen (informatieve inter-/transacties) feitelijk een (kleine) deelverzameling. Die beperkingen verklaren vermoedelijk de vooringenomenheid. Zo mis ik, dat authenticatie een wederkerige

behoefte kan zijn en dat voor serieuze inter-/transacties ook vrijwel zonder uitzondering is. Volgens Afsprakenstelsel moet een bedrijf zich eenzijdig identificeren, omdat een overheidsorganisatie voldoende zekerheid wenst over de interactiepartner. Maar hoe zit het omgekeerd? Nogmaals, zie hoofdstuk 6 van *Informatieverkeer in publiek domein* (Ictu, 2004). Hoe weet het bedrijf in kwestie dat het inderdaad contact heeft/krijgt met de correcte 'dienstverlener'? Wat [je medewerker] "afwijkend" noemt vergeleken met jouw verkenning naar samenhang, zou weleens met die beperking tot asymmetrische informatiebetrekkingen te maken kunnen hebben. Zo ja, vanuit een model (zoals in jouw tekst) met symmetrische mogelijkheden, laat zich dat als een bijzonder geval aanwijzen, klaar. Synthese kan aldus "lukken," wat jij echter nog betwijfelt.

Verder vind ik de opzet symptomatisch voor vernauwing tot wat oppervlakkig gezien een apart probleem lijkt. Daarvoor komt nog stevast een dienovereenkomstig aparte oplossing. Als die al werkt, blijven voordelen van heuse stelselmatigheid categorisch buiten bereik. In de analyse van het werkgeversbegrip zagen we al dat de organisatie bij wie informatie wordt uitgevraagd, allerlei externe organisatorische classificaties moet toepassen om aan rapportageplichten te voldoen. Dergelijke classificaties hebben vaak weinig tot niets met de eigen, interne organisatie te maken. Kortom, administratieve lastenverzwaring. Daarmee laat zich de manier waarop machtigingen tellen vergaand vergelijken. Daarvoor blijken volgens het Afsprakenstelsel louter maatgevend de diensten zoals overheidsorganisaties ze leveren (zie nr 6 in bijgevoegd diagram). Daaruit volgt dat de organisatie als het ware een extra functieclassificatie moet hanteren. Wat strikt beperkt tot zo'n apart aspect als authenticatie (en een beetje autorisatie) nog niet als lastenverzwaring herkenbaar is, raakt (pas) op reële stelselschaal wèl als zodanig zichtbaar.

Volgens mij is in zakelijk opzicht zo'n beetje alles in een moderne samenleving een "tweezijdige markt." Koop jij soms brood bij de boer die graan verbouwt? Als argument voor de gekozen opzet begrijp ik dat etiket in elk geval niet. Opvallend vind ik allereerst de afwezigheid van NHR als structureel element van het "netwerk." Daar hoort uiteraard ook GBA bij, als zo'n element, zelfs met voorrang, en bij voorkeur dan zoals bijlage G van het RNI-rapport BrP positioneert (dwz beperkt tot identificerende informatie over de individuele persoon, dus inclusief BSN en qua populatie juist uitgebreid/naadloos geïntegreerd met RNI). Zodra GBA/BrP en NHR prominent verschijnen binnen het netwerk voor eHerkenning voor bedrijven, toont het zgn marktverhaal uiteraard alweer anders.

Wat ook het voorstel voor eHerkenning meer in het algemeen illustreert, is de noodzaak van opdrachtgeverschap dat past bij interoperabiliteit. Zolang traditionele belangenvertegenwoordigers het monopolie over uitvoeringsmogelijkheden behouden, kunnen we praktisch fluiten naar samenhangende voorzieningen voor algemeen belang, infrastructuur dus. Mag ik 'opdrachtgeverschap voor interoperabiliteit' als punt voorstellen voor de Interoperabiliteitsagenda? ;-)

19 januari 2010, 21:28

Mag ik ook even? Een diagram met stelselmatige variëteit kan je vergelijken met een stadsplattegrond, waarop je (dus) allerlei wandelingen kunt uitzetten. Zoals ik Peters artikel begrijp en wat ik met enkele diagrammen zo getrouw mogelijk heb geprobeerd te illustreren, vertrekt het betoog vanuit de (natuurlijke) persoon. (Want) het verifiëren van een persoonsidentiteit is nu eenmaal de associatie die de meeste mensen met authenticatie hebben. Dat vertrekpunt lijkt mij voor zo'n verkennende, agenderende tekst daarom reuze praktisch. In figuur 7 staat bijgevolg ook "identificatiemiddel" vermeld. (Pas) in het overzichtdiagram maakte ik er "identificatie-/authenticatiemiddel" van. Mijn

verontschuldiging indien ik aldus bijdroeg aan verwarring. Wij zouden ook kunnen zeggen dat [de] opzet werkt; [jij] pakte de discussie meteen op.

Zoals ik [jouw] opmerkingen begrijp, over context gesproken, is daar inderdaad de "volgorde [...] precies andersom." [Jouw] insteek staat ook al op het zgn oefenschema. Wat niet? ;-) Kies daar direct onder de horizon het knooppunt "toegangs-;vertrekmiddel". Daaronder kunnen inderdaad paspoort tot en met bioscoopkaartje vallen. Of een deursleutel enzovoort. Dank je wel, Paul, voor het inzicht dat het slot de sleutel toetst.

Wat de gangbare associatie met persoonsidentificatie betreft, die acht ik zeker voor mandatering altijd wel naadloos toepasselijk. Wanneer ik iemand mijn bioscoopkaartje dóórgeef, zodat hij de film kan zien, ben ik geneigd om dat geen mandaat te noemen. Hij kijkt niet namens mij en de bioscoopexploitant zag van zijn kant al af van personalisering. Een, zeg maar, echt mandaat moet herleidbaar zijn tot de betrokken personen (al dan niet als vertegenwoordigers van organisaties).

Wat ik grondig hoop dat Peter met zijn artikel bereikt, is niet zozeer dat hij zulk gedetailleerd commentaar oproept, maar voldoende besef van belang van samenhang kweekt. Dat is de allerlastigste stap. Wij erkennen dat belang allang. Dus kunnen we ons onderling alweer verdere verkenningen veroorloven. Ik vrees echter dat de doelgroep voor [het] artikel [van Peter] onze discussie als welkome afleiding zou benutten. Zo van, "zie je nu wel!? Zij zijn er zèlf nog niet eens uit!"

Waren we maar zover dat we ruimte kregen voor "toets[ing] in praktijkimplementaties." Ik zie [het] artikel, nogmaals, als aanzet voor een hele vroege, noodzakelijke stap. Jammer dat het zo moet, maar dus onvermijdelijk. Het reële doel met het model in dit stadium is m.i. om enige sjoege van samenhang te bevorderen. Als dàt lukt, is het een prachtig resultaat. Een stelselmatig nog verbeterd model, daar komen we stellig uit zodra het zover is/mag zijn. Als veranderkundige verzoening geopperd, ;-)

20 januari 2010, 9:18

Voor het position paper *Met zoveel woorden* koos jij ervoor om csd's helemaal wèg te laten.⁴⁸ Dat vind ik daar een wijze, uitnodigende aanpak.

Ik zou echter niet weten, welke detaillering past tussen niets en bijvoorbeeld bijlage B van ons rapport over het werkgeversbegrip. Mocht jij wel degelijk een concrete voorstelling hebben, graag!! In afwachting daarvan, dus omdat ik het domweg niet beter weet, lijken mij ook voor Peters artikel ruwweg de alternatieven a. geen diagrammen of b. diagrammen zoals ze er nu staan. Niet alleen b. is "riskant," maar a. natuurlijk ook. Wat Peter via b. kan bereiken (en dan ligt de nadruk op kans ipv risico), is dat lezers dankzij de detaillering beseffen dat een operationeel toetsingskader voor samenhang reëel is. Daarvoor hoeven ze die details niet te begrijpen. Als ze het vertrouwen, kunnen ze (pas) ruimte gunnen.

Ik vind het zelfs een spannend experiment, dat voor Peter natuurlijk extra spannend is. Overigens is dat tegelijk ook raar, die spanning. Want wat willen Forumleden nog meer, dan dat het bureauhoofd een serieuze notitie schrijft over een thema dat prominent op hun eigen Interoperabiliteitsagenda vermeld staat?!

Jouw suggestie om "het model te laten toetsen door een [...] specialist" klinkt, alsof z/hij reeds overzicht over samenhang heeft. Als het een specialist op het gebied van authenticatie is, betwijfel ik zelfs of we er voor stelselmatige samenhang veel aan hebben. Vergis ik me? Ik houd het er vooralsnog op dat (juist) zulke specialisten ook veel over samenhang kunnen

⁴⁸ csd: contextueel semantisch diagram, een naam bedacht door de voorzitter van Forum Standardisatie voor Metapatroonmodellen.

opsteken uit Peters artikel. Het zou inderdaad ook aardig zijn, over "riskant" gesproken, om te kijken hoe ze reageren op de Metapatroondiagrammen.

20 januari 2010, 10:55

Zoals je nu "detaillering" aanwijst, raak je m.i. precies een punt dat Peter en ik bespraken, te weten de verhouding van de diagrammen tov de tekst. In het bericht dat ik jullie zojuist stuurde (voordat ik jouw bericht las waarop ik hierbij antwoord), maakte ik daarover nog een korte opmerking. Wat Peter tekstueel doet, laat doorgaans veel context impliciet. Dat kan voor leesbaarheid eigenlijk niet anders, zo stemden we af (als ik me dat goed herinner; wellicht ziet Peter dat anders). Maar zodra je er een stelselmatig redelijk houdbaar plaatje bij wilt tekenen, gaapt (dus) vaak een leegte tussen de expliciete aanknopingspunten in de tekst en de horizon. Dergelijke gaten zie je opgevuld in de diagrammen. Anders staat er op z'n stelselmatig onzin getekend. Ik merk erbij op, dat volgens objectgerichte typenhiërarchie zulke aanvullingen 'naar boven' geen details zouden heten, maar omgekeerd zoiets als veralgemeniseringen. Volgens Metapatroon gaat detaillering vanaf een bepaald knooppunt inderdaad twee richtingen op. Ik citeer uit bijlage B van het recente rapport over het werkgeversbegrip:

Wie van een modelleermethode slechts ondersteuning voor nadere specificatie verwacht, modelleert gewoon nog niet op (ruimere) stelselschaal. Dat is primair een kwestie van instelling. Contextuele verbijzondering mikt op specificatie in twee richtingen. Het idee is dat nadere specificatie pas op z'n plaats is, wanneer die 'plaats' duidelijk genoeg is bepaald. Er zijn daarom feitelijk twee verbijzonderingen/specificaties aan de orde. Prioriteit verdient zelfs de plaatsbepaling, zeg ook maar de verbijzondering van context. Dat gebeurt in de ene richting (in de visuele diagrammen: naar boven). (Pas) daarna kan betekenis volgens (die) context worden verbijzonderd (de andere richting: naar beneden). Slechts zulke dubbele verbijzondering door één methode borgt eenduidige betekenissen op stelselschaal.

Door de noodzakelijke detaillering 'naar boven,' ontstaat voor detaillering 'naar beneden' een configuratie van knooppunten die afwijkt van wat louter de tekst (die praktisch immers contextueel 'gebrekkig' moet blijven) biedt. Voor consistente diagrammen geldt daardoor, je hebt opnieuw helemaal gelijk, dat ook naar beneden "het model meer detail aanbrengt dan de tekst.

Tekst en diagrammen zijn, kortom, opzettelijk niet equivalent.

Nogmaals, de "scope" die jij vermeldde vind ik inderdaad ook "breder." Het risico dat we die zouden missen bestond echter niet, want het oefenschema (versie 1 ;-)) documenteert die scope reeds. Het is m.i. wel zo, dat dankzij Peters, zeg maar, vernauwing tot persoonsidentiteit daarbinnen alweer verdere verdieping resulteerde. Volgens mij betreft dat vooral mandatering. Het oefenschema bevat her en der aanzetten onder de noemer van delegatie. Daar ligt dus een verzoeningstaak om tot een stelselmatig verbeterd toetsingskader te komen. Zo gaat dat stellig door, want we zijn nog maar net begonnen; zo knap zijn we ook weer niet, dat we inclusief aanpassingen aan onvoorziene veranderingen in een slag klaar zijn.

20 januari 2010, 21:20

Maar wat mij betreft verdient allereerst de vergelijking van wereldbeelden (lees ook: ontologieën, maar dan ajb in filosofische betekenis) aandacht. Zeg maar logisch atomisme versus situationele interdependentie. Op wat inmiddels reële schaal van informatieverkeer is, schiet logisch atomisme tekort. Je zadelt jezelf dan ook met een nodeloze handicap op, indien je een bijbehorende modelleermethode blijft gebruiken. In termen van (knoop)punten en (verbindings)lijnen valt uiteraard altijd een vormelijke vertaling te bereiken, maar als

situationele interdependentie nu eenmaal de regel is op heuse stelselschaal, moet je niet te lang een op z'n gunstigst suboptimale methode meeslepen. Het argument van vlottere acceptatie dankzij aansluiting op bekende methoden gaat natuurlijk niet op, want who the ... gebruikt er nu helemaal Merode?!

De nadruk op strikt vormelijke vertaalbaarheid leidt m.i. de aandacht af van de keuze voor passend wereldbeeld. Voor wie dat snapt, is de keuze voor methode met optimaal passende variëteit echt geen punt meer.

Ik besef met deze reactie in herhaling te vervallen. Waarom?

Jouw methodische vergelijking zie ik als herhaling van wat je eerder met UML deed. Klopt dat? Naar mijn idee gaat het met zowel UML als Merode om objectgerichtheid, waarvan je de mogelijkheid van zgn associaties tussen object(typen) benut als equivalent van de contextueel geobjectiveerde relatie à la Metapatroon. Tegelijk moet je voor Metapatroon echter de objecten als het ware binnenstebuiten keren. Wie logisch atomisme als wereldbeeld handhaaft, blijft die praktische omkering principieel ontgaan inclusief noodzakelijke detaillering in twee richtingen.

Wat je hoogstens vaststelt is, dat de verzameling eigenschappen (lees ook: attributen) van een object volgens objectgerichtheid volgens Metapatroon verdeeld raakt over relevante contexten met een lege identiteitstelling als borg voor samenhang. Jouw eerdere vergelijking met ERD komt op hetzelfde neer; vervang object door entiteit. Maar ontwerpen is niet achteraf vaststellen, zeg ook maar analyseren (opnieuw: in filosofische betekenis). Voor een stelselmatig ontwerp moet je verzinnen welke contexten je aanneemt enzovoort. Die vallen niet uit de lucht. Dat stelselmatig verzinnen is dus echt een vak. De basale vertaalbaarheid in formele zin helpt daar niet bij. Er bestaat geen mechanisch recept om resultaat van lokaal denken naar stelselmatig informatiemodel te converteren. Daarom moeten we nieuwe ontwerpers opleiden. Zij moeten met voorrang het wereldbeeld leren dat relevant is voor stelselmatigheid van informatievoorziening. Een verwijt maak ik hier niet mee. Er treden nu eenmaal nieuwe omstandigheden op. Vroeg of laat moeten we echter wel inzien dat oude middelen/methoden niet langer voldoen. Blijkbaar verschillen jij en ik onverminderd van mening over de mate waarin de wereld voor informatieverkeer kwalitatief verandert en bijgevolg erover of je al dan niet de sprong naar een aangepaste methode moet maken. De vertaalbaarheid vanaf ERD, OO (objectoriëntatie) e.d. naar Metapatroon pakt inhoudelijk (lees ook: betekenisvol) pas stelselmatig uit, indien je om te beginnen al met ERD enz. gedisciplineerd contextuele verbijzonderingen opstelde, resp. uitwerkte. Maar waarom zou je dat eerst omslachtig doen met Merode of iets dergelijks, als het met Metapatroon meteen compact lukt? Met een geschikte methode is de kans op kwaliteit ook groter.

Verder vraag ik me af, of Merode zo zwaar in de vergelijking moet tellen. Ad Schrier en Ben Bekke hanteerden diverse aannames voor hun feitelijke informatiemodellen (dus vergaand lès van al dan niet Merode als methode), die afwijken van hoe bijvoorbeeld ik het daar zou doen. Zo nemen zij [voor Norim] wet- en regelgeving als modelkader annex impliciete context. Voorzover ik me herinner, herkennen zij daarin niet de reële variëteit die onlangs het RNI-onderzoek bevestigde.⁴⁹ Je zou dat allemaal 'wereldbeeld' kunnen noemen. Onder die noemer vind ik de verschillen/vergelijking dus wezenlijk. De methode die zij gebruiken past weliswaar redelijk bij hun wereldbeeld, maar per saldo mist het resultaat stelselmatigheid en faciliteert daardoor natuurlijk niet adequaat de veranderde werkelijkheid van opgeschaald informatieverkeer.

's Middags na onze bijeenkomst met Ad Schrier en Ben Bekke, dus op 7 oktober vorig jaar, stuurde ik jullie een bericht met als onderwerp: "Norim als taalmodel uitgedrukt (tegelijk maar even veralgemeniseerd) met Metapatroon." Ik stuurde ik een Metapatroonplaatje als

⁴⁹ Zie [Analyse van gerelateerde gegevens in het kader van RNI](#) (Bureau Forum Standaardisatie, 31 oktober 2009).

bijlage mee. Mijn toelichting luidde: "het statische gedeelte van het Norim-taalmodel gemodelleerd (en wat uitgebreid) volgens contextuele verbijzondering."

21 januari 2010, 10:46

Ik waag er hierbij nog wel een poging aan om te benadrukken dat ik allesbehalve "vertrouw [...] op een solitaire weg." Neem a.j.b. van mij aan hoeveel moeite ik deed en doe, waar ik allemaal nul op het request kreeg. Als er iemand is, die inziet dat Metapatroon als het ware uit het niets moet komen, ben ikzelf dat. Paradigmawissel, het is niet anders. Daarom ben ik wèl des te erkentelijker voor de gelegenheid te mogen meewerken aan "de projecten die we hebben gedaan." Verder heb ik nogal wat besef ontwikkeld van samenwerking die het bij nader inzien niet is. Ik weet dat samenwerking móét. Daarom probeer ik zo gauw mogelijk te ontdekken, of ergens 'muziek' in zit. Wees eerlijk, het enige orkest waarin ik tot dusver mocht meespelen is Bureau FS. Je hebt gelijk, dat ik me in relatie tot andere partijen solitair opstel. Maar hopelijk besef je op jouw beurt dat ik dat liefst anders, omgekeerd doe. Maar zolang juist zo'n andere partij zich feitelijk solitair opstelt (door überhaupt geen wèrkelijke interesse te tonen, laat staan in evenwichtige verhoudingen samenwerking na te streven), haak ik maar weer af.

Laten we dus maar afwachten, of Ad Schrier en Ben Bekke opbouwend iets van samenwerking wil weten. Dat vergt naar mijn idee, dat ook [z]ij [hu]n positionering relative[ren]. Die kans achten jij en ik blijkbaar allebei klein, zo niet totaal afwezig. Des te mooier is het dat jij desondanks een poging doet. Maar ben jij "solitair," indien [zij] het categorisch niet begrijp[en]? Nee, dus.

Zullen we binnenkort eens in gesprek een boom over noodzakelijke bruggen opzetten? Waar, bijvoorbeeld, kan ik in jouw recente consortiumvoorstel een brug herkennen die aansluit op mijn positie?

21 januari 2010, 22:00

Zelf zit ik, zachtjes uitgedrukt, niet zo goed in implementatie-aspecten en (dus) hoe dergelijke aspecten Merode als omvattend bedoelde methode mede constitueren. Ik heb de indruk dat dergelijke overwegingen enkele passages 'kleuren.' Daarvan blijft mijn begrip dus gebrekkig. Maar juist daardoor meen ik extra scherp het dilemma te herkennen dat meteen al Ad Schriers vraag naar definities oproept. Zo'n vraag is immers typisch voor een aanhanger van logisch atomisme. In ontologische zin staat daarin een atoom per ... definitie apart, wat natuurlijk de voorwaarde vormt om er een aparte ... definitie van te verstrekken. Volgens wat ik in een eerder bericht als situationele interdependentie bestempelde, gaat die vlieger echter niet op. Daarvoor lukt het slechts om wat-iets-betekent relationeel te duiden, zeg ook maar structuralistisch. De gehele structuur, het systeem, het stelsel doet dus stevast mee. Dat is precies hoe bijvoorbeeld Charles S. Peirce de elementen van de zgn semiotische triade positioneerde; hun samenhang is onlosmakelijk. Kortom, ik zou niet weten hoe ik definities van relatie, informatietype e.d. kan geven zònder schets van samenhang waarin ze als elementen verschijnen. Wel beschouwd is dat met logisch atomisme ook onmogelijk. Daar valt het echter bijna niemand meer op, omdat 'het logisch atomaire systeemdenken' ons met de paplepel ingegoten is. Daardoor ontgaat het ons als bewuste context. Of moet ik feitelijk hoofdcontext, dus horizon, zeggen?

(Ook) verdere opmerkingen door Ad wekken op mij de indruk dat hij jouw vergelijking van Metapatroon met Merode blijft proberen te duiden vanuit wat hijzelf kent als referentiekader

(lees dus ook: wereldbeeld), maar waarvan hij zich niet bewust is. Want volgens mij geef jij uitleg, hoe contextuele verbijzondering als kwalitatief karakteristiek (modelleer)construct (voor betekenissenvariëteit op stelselschaal) met modelleerelementen à la Merode valt, in jouw termen, na te bouwen. Daarentegen interpreteert Ad dat m.i. louter kwantitatief volgens een Merode-perspectief (dat overigens niet alleen voor die methode geldt; het ontgaat mij waarin Merode beslissend verschilt van andere methoden die als OO geafficheerd zijn). Maar goed, wil dat zeggen dat jij je niet helder uitdrukte? Nee, volgens mij niet. Ik snap het wèl degelijk, dus wat valt er aan duidelijkheid nog te wensen? ;-)

De voorwaarde om je een voorstelling te maken van een ander paradigma annex geloof blijkt, zachtjes uitgedrukt, lastig op te brengen. Daarom moeten we ons ook haasten om kinderen tijdig de waarheid over Sinterklaas te vertellen; anders blijven ze er maar in geloven.

Iets verderop legt hij jou o.a. uit wat generalisatie/specialisatie is. Dat wist jij dus al. Aan wat jij over Metapatroon oppert, te weten dat dergelijke overerving via typenhiërarchie radicaal afwezig is, gaat hij voorbij. Bij wie in het objectgerichte paradigma zit, erin blijft zitten, kan dat ook onmogelijk doordringen. Is de hele clou, vooruit, het belangrijkste voordeel van objectgerichtheid niet om via overerving beheersing over informatievoorziening te verbeteren? Dat dogma (want die status krijgt het van lieverlee) pakken we gelovigen niet zomaar af.

Jouw suggestie om tevens Merode's gebeurtenistypen in een en hetzelfde (Metapatroon)model op te nemen vindt volgens dat geloof evenmin genade. Daardoor, stelt Ad, "verliezen ze hun specifieke betekenis." Wat hij mist, is dat je die netzogoed borgt, maar anders. Letterlijk schrijf jij dat ze "hun betekenis danken aan een, ook expliciet te maken, Merode-context." Dat vind ik dus wederom overduidelijk. Maar wie nota bene context niet de status van "first class citizen" verleent, leest er dus domweg overheen. Mag ik een stukje uit eigen werk (*Metapattern: context and time in information models*, Addison-Wesley, 2001) citeren?

Considering *context*—not object—as the first principle is the very paradigm shift of Metapattern. As a consequence, an object can only exist *within* one or more contexts. The type which determines behavior is no longer for an object-as-such but for an object-in-context. Actually, context *is* type.

3 februari 2010, 12:32

Als aanknopingspunt neem ik hier even wat jij reconciliation noemt. In filosofische zin hoort er m.i. een problematiseringsslag vóór. Wat jij beschrijft, en daarover hebben we het vaker gehad, betreft au fond gedetermineerde bewerkingen voor explicitering van locale precisie. Ook al klopt mijn interpretatie van je bedoeling niet, laat ajb maar even ... ;-)

Je blijft als het ware binnen de modeldimensie. Met die filosofische aanvullingen bedoel ik de veronderstelling van de werkelijkheid waarvan het model een ... model is. Die overgang gebeurt 'vanuit' allerlei motieven. Tot dusver leidt, nogal gesimplificeerd, ik weet het, elk motief tot een apart, bijbehorend model. Maar omdat verschillende motieven ook weer niet helemaal niets met elkaar te maken hebben, vertonen de aldus resulterende modellen vaak vergaande overlappingsen. Wat jij zo prachtig, krachtig toelicht is Metapatroon als methode voor ontrafeling. Daardoor zijn modelgedeeltes die ooit vanuit het ene motief ontstonden met grotere kans herbruikbaar vanuit een ander motief. Maar een absolute waarborg bestaat nu eenmaal niet. Wat jij opwerpt als reconciliation, vind ik zoiets als een asymptoot. Door contextuele verbijzondering kan je weliswaar véél dichterbij de buurt komen, maar (aan)raken moet een illusie blijven. Want als je dat zou kunnen, dekt het model de werkelijkheid. Dat is de omgekeerde wereld. Ja, ik besef dat menigeen lijdt aan die illusie, respectievelijk hun medemensen eronder laten lijden, maar ikzelf geef voorrang aan andere illusies ... ;-)

Eigenlijk betekent elk nieuw motief weer dat je modelmatig op weg moet naar de asymptoot. Naarmate je met contextuele verbijzondering een aardig voorraadjie opbouwt, kan je 'm vlotter

dichtbij benaderen. Ik zou dat echter — mag het even, voor de discussie? — geen reconciliation willen noemen. Zouden we het zelfs moeten omdraaien? Is elke apart geïdentificeerde contextuele verbijzondering niet veeleer — resultaat van, ik geef het maar een verwante naam — deconciliation?

Zolang we slechts — vooruit, ook een beetje overdreven — complete modellen hebben voor afstemming, leidt het geringste verschil ertussen tot het volgende, zoveelste model enzovoort. Er is feitelijk géén hergebruik. Wat met contextuele verbijzondering lukt, is een kwalitatieve verandering van de verhouding tussen pre- en postcoördinatie. Met elk contextueel verbijzonderd (knoop)punt vestig je een geprecoördineerd 'element' dat aldus beschikbaar is voor uiteenlopende postcoördinatiebewegingen (lees ook: vanuit allerlei motieven).

Uiteraard kan het voorkomen, dat voor een via postcoördinatie te vervullen informatiebehoefte nog niet de optimale geprecoördineerde elementen, zeg maar, klaar staan. Dat is met bijvoorbeeld een bibliotheekcatalogus niet anders. Vóór 1994 was er nog (bijna) nergens een 'ingang' op Internet. Die moet er dus bijkomen.

Wat mij inspireert aan waarop jij met *Agile Semantics* mikt, zo begrijp ik je althans tot dusver, is de kortsluiting met diensten à la Soa. Waarover wij het zondermeer eens zijn (?;-), is de noodzaak van/kans voor integratie van statische en dynamische benaderingen. Hoe jij dat vanuit 'dienst' ziet, herken ik echter nog niet goed. Daarvan ga ik dus een hoop opsteken. Voorlopig is mijn eigen idee over (informatie)diensten, dat (aan)vragers ervan volgens een spectrum ingedeeld kunnen worden. Aan het ene uiterste (A) bevinden zich dan aanvragers die (nog) silogewijs (inter)opereren. Zo van, geef mij nu maar alle (ruwe) informatie. Die houd ik allemaal op eigen voorraad en ga ermee aan de slag wanneer mij dat schikt. Het andere uiterste (Z) wordt gekenmerkt, nogmaals, volgens mijn huidige idee, door aanvragers die informatieverwerking juist zoveel mogelijk uitbesteden. Zij willen slechts geïnformeerd zijn over wat precies relevant is voor een specifieke informatiebehoefte (inclusief specifiek tijdstip).

Van A tot en met Z zijn het allemaal informatiediensten, maar wat er in verschillende gevallen praktisch voor interoperabiliteit nodig is, varieert m.i. dienovereenkomstig. Ik heb de indruk dat we verduidelijking van die variëteit nodig hebben om netzo praktisch te schetsen wat van het ene tot het andere geval karakteristiek is voor informatiediensten inclusief waaraan in semantisch opzicht vrager en antwoorder zèlf moeten voldoen om zo min mogelijk last te hebben van hun afstand tot de asymptoot.

Overigens sluit ik niet uit, dat voldoende geabstraheerd A, Z en alles ertussen wel degelijk hetzelfde 'geval' blijkt te zijn. Sterker nog, jij hebt vermoedelijk je overzicht allang klaar.

3 februari 2010, 17:42

1. Oeps, dat moet een misverstand zijn. Dat werkte ik uiteraard in de hand met het zinnetje "Er is feitelijk géén hergebruik." De zin ervóór is wezenlijk (voor context ...). Dat zien we toch al met de zgn basisregistraties?! NHR, bijvoorbeeld, doet het nèt weer iets anders dan GBA. Dat is op z'n minst een drempel voor reconciliation. Kortom, ik oefen daar kritiek uit op de huidige praktijk.

2. Nogmaals, jij koos niet voor niets de diensteninsteek. Ditmaal ben ik het dan die er tenminste voorlopig nog aan vast zou willen houden. Ik meen dat pogingen tot het slaan van een praktische brug best nog meer opleveren. We moeten er eens wat uitgebreider over praten.

3. Hoe je modellers van de huidige generatie al dan niet òm krijgt, kaartte ik niet aan. Althans, daar was en ben ik me niet bewust van. Door de veranderlijke werkelijkheid houd je gewoon altijd een gat. Zoals jijzelf benadrukt, daarom heb je een open benadering nodig.

4. Over wat je schrijft over "dezelfde software-implementatie" kan ik je geen gedegen mening geven. Ik vermoed, ja en nee. Martijn Houtman is niet voor niets, dat hoop ik tenminste, ;-)
voortdurend aan het sleutelen aan een platform. Ja, daarvoor probeert hij optimaal bestaande componentenbibliotheken te benutten. Nee, blijkbaar moet er hier en daar toch een onsje bij. Dat zit 'm (voorzover ik dat kan beoordelen) vooral in de reïficatie van de relatie; daarvoor zijn wat extra identificerende eigenschappen nodig. Vergeet verder ajb niet dat volgens Metapatroon een rigoreus tijdbeheer geldt. Daardoor zit er zoveel potentiële variëteit in het platform/infrastructuur, dat Martijn erg vlot bijvoorbeeld het model 'werkgeversbegrip' (als proefopstelling) aan de praat kan krijgen. Dat zie ik met een andere 'implementatie' niet zo gauw lukken. Maar wie weet vergis ik me schromelijk en houdt Martijn [Houtman] me al jarenlang voor de gek. ;-)
Ook op dat punt lijkt me nader overleg vruchtbaar.

4 februari 2010, 23:53

Ik krijg het gevoel dat we in herhalingen vervallen.

[... H]et zal stellig wederom gaan over paradigma's, notaties en wat ze met elkaar te maken hebben.

De bestaansafhankelijkheid (engels: existence dependence) à la Merode kent het gehele object als noemer. Metapatroon is gebaseerd op existence interdependence.

Van existence interdependence is existence dependence een grensgeval. Op die grens bevindt het object zich principieel in één situatie, die als zodanig (daarom) impliciet blijft.

Dus, nee, ik volg je conclusie niet dat "[d]eze notie [van bestaansafhankelijkheid volgens Merode] erg dicht [komt] bij, of [...] wellicht synoniem [is] met, contextuele verbijzondering." Helaas, daarom betwijfel ik of voor "Ad Schrier en Roel Stap de betekenis van contextuele verbijzondering weer een stapje duidelijker geworden" is.

Het wereldbeeld 'achter' Metapatroon is verenigbaar met, dekt compleet het wereldbeeld 'achter' Merode als een grensgeval. Omgekeerd is dat (dus) niet zo, tenzij je slechts te maken hebt met monosituationele objecten.

Door de schaal te knijpen, kan je de illusie van monosituationele objecten (blijven) koesteren. Soms is informatievoorziening kleinschalig genoeg. Inderdaad, wat zou je je dan druk maken om (veranderlijk) multisituationele objecten? Je moet je tegenwoordig natuurlijk wel afvragen, of kleinschaligheid van informatievoorziening nog bestaat in de zgn informatiemaatschappij.

Vanmiddag kwam [Peter], naar verluidt geïnspireerd door wat steeds maar weer hetzelfde vlak onder de modelhorizon verschijnt, met het idee van een superstructuur. Na wat heen-en-weer met [zijn medewerkster] erbij kwamen we op de aanduiding semantische hoofdstructuur. Wat is daarop in de informatiemaatschappij uiteindelijk niet aangesloten?

De notaties van Metapatroon, Merode en noem maar op zijn wèl verenigbaar. Daarover hebben we het eigenlijk al uitputtend gehad. Want het betreft au fond allemaal puntjes verbonden door lijntjes (grafien). Die analytische kant (topologie?) begrijp jij m.i. als de beste. Voor de doelmatigheid van een notatie moet je echter kijken naar het wereldbeeld dat er 'achter' verondersteld is. De notatie van Metapatroon is dus afgestemd — wie weet kan het beter, suggesties altijd welkom! — op existence interdependence. Die van Merode, blijkbaar, op existence dependence.

Voor louter existence dependence doet de Metapatroonnotatie het stellig niet beter, handiger e.d. dan de Merodenotatie. Waarschijnlijk met zo'n beetje gelijke doelmatigheid, want hoe lastig kan dat grensgeval zijn? Omgekeerd blijken de Merodenotatie, de ERD-notatie, de UML-notatie ... voor existence interdependence allemaal ondoelmatiger dan de Metapatroonnotatie. Dat hoeft natuurlijk niet te verrassen. Metapatroon is er gericht voor

ontworpen.

Ik blijf van mening dat je het vervolg met software-implementatie door onderweg van methode te wisselen te lichtvaardig opvat. Maar goed, als iemand jou ervoor wil betalen om dat uit te zoeken, juich ik dat altijd toe. Mijn onbetaalde prioriteit heeft het zeker niet; nogmaals, ik geloof er niet in.

Wat ik me kan voorstellen, maar dat verdient ethisch geen schoonheidsprijs, is dat je mensen vooralsnog zoet houdt met de suggestie dat ze wat verderop hun vertrouwde methode weer kunnen oppakken. Intussen, en dat proef ik uit jouw verhaal, maak je “in een vroegere versie” met Metapatroon een degelijk informatiemodel op relevante schaal. Dan kan je later nog wel zien, of die voorgespiegelde methodewissel überhaupt lukt, respectievelijk of daaraan nog behoefte bestaat.

Jouw positionering van Metapatroon als een familielid bemoeilijkt m.i. een reële vergelijking. Je kunt beter uitgaan van de dekking van variëteit. Dan wordt duidelijk dat Metapatroon overkoepelender mogelijkheden biedt. Zoals ik aangaf, objectgerichtheid is er een grensgeval van. Een ander grensgeval is bijvoorbeeld het hiërarchisch informatiemodel, terwijl het zgn netwerkmodel, vooruit, wat ruimer, zoiets als een grenszone bezet.

Strikt qua notatie beschouwd kom je met transformaties redelijk ver (hiërarchie, netwerk), zo niet er helemaal (objecten met associaties; zij het dus met ondoelmatiger resultaat). Maar mijn vergelijkingen betreffen primair achterliggende wereldbeelden.

Wellicht heb ik domweg een slecht geheugen, maar volgens mij gebruik ikzelf de term “onverenigbaar” nagenoeg exclusief om gedragingen/eigenschappen van één en hetzelfde object te karakteriseren. Die kunnen onverenigbaar lijken. Hun ogenschijnlijke onverenigbaarheid los je (pas) op door contextuele verbijzondering. Voilà, eenduidigheid: verschillen in samenhang. Een criterium voor wat als geldige context doorgaat is o.a. dat erbinnen géén onverenigbaarheid ‘bestaat.’

In jouw bericht associeer je “onverenigbaarheid” met andere thema’s.

Het opmerkelijke in onze discussie is dat wij allebei realisme claimen. Zo stel jij o.a.: “Mijn overtuiging is gesterkt dat deze synthetische benadering niet alleen veranderkundig handiger is, maar ook gewoon juist.”

Laten we er geen wedstrijd van maken, wie het hardst roept dat er veranderkundige obstakels zijn. Die zijn er en ze zijn groot. We verschillen nog van mening over wat handig is. Door jouw bericht is mijn afwijkende “overtuiging” niet gewijzigd.

Ik blijf erbij, dat jij voor advies over al dan niet zulke synthese zelf in staat moet zijn om à la Metapatroon ‘oorspronkelijk’ te modelleren. Dat vind ik dus wezenlijk iets anders dan transformatie van een bestaand model dat volgens een andere modelleermethode ontstond. Mag ik even streng zijn?! Voor je oriëntatie heb ik je vaker literatuurverwijzingen opgegeven, waarvan ik echter nooit van je vernam of je de desbetreffende tekst daadwerkelijk grondig bestudeerde. Mijn dringende advies luidt dat je 1. *The ontological atom of behavior: toward a logic for information modeling beyond the classics* (in: PrimaVera, working paper 2002-5, Amsterdam University, 2002; <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2002-05.pdf>) en 2. *Ontology for interdependency: steps to an ecology of information management* (in: PrimaVera, working paper 2007-05, Amsterdam University, 2007; <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-05.pdf>) leest en herleest, totdat je het verschil ziet tussen (object) existence dependency en (behavior) existence interdependency. De vereiste atomiciteit ‘verkleint’ een volle structuurorde van object-als-geheel naar gedraging-/eigenschap-van-object. Om meerdere, eventueel (ogenschijnlijk) onverenigbare gedragingen uit elkaar te houden is een ‘verschilsorteerder’ nodig: situatie (context). Omdat gedragingen atomair zijn, kan je op het ‘niveau’ van objecten eenduidig spreken van (hun) interdependentie.

Je mag het allemaal onzin vinden, wat daar staat, maar lees het ajb. Als je het qua wereldbeeld

liever van een ander wilt horen, lees bijvoorbeeld ook mijn inleiding tot — schitterend! — werk van de filosoof Justus Buchler, *Metapattern of natural complexes: enlisting Justus Buchler's metaphysics for informational infrastructure* (PrimaVera, working paper 2006-15, Amsterdam University, 2006; <http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2006-15.pdf>). Dan kunnen we tenminste onze herhalingen van welles-nietes kortsluiten.

Zodra jijzelf een informatiemodel op serieuze schaal gemaakt hebt, krijg je volgens mij pas gevoel voor (on)mogelijkheden van een “synthetische benadering.” Dankzij jouw achtergrond tot dusver heb je daarin dan stellig meteen veel méér inzicht dan ik heb! ;-)

Op korte termijn concreet wat Ad en Roel betreft: Wanneer zij (conceptuele) informatiemodellen hebben opgesteld, wil BFS die natuurlijk weleens bestuderen, lijkt mij. Ik ben benieuwd wat er gebeurt, als jij ernaar vraagt. Zeg ook maar, bieden zij voor Metapatroon daadwerkelijk een opening tijdens “een vroegere fase”? Als zij op jouw vraag niets sturen, geloof jij dan dat zij later wèl opteren voor een “synthetische benadering”? Ik dus niet. Hoe eerder we weten, of verdere moeite zinvol is, des te beter. Daarvoor is dit een realistische casus.

5 februari 2010, 11:56

Wat jij "stijl" noemt, vind ik een paradigma. Zullen we het daarbij even houden?

Maar we moeten we onze discussie niet te snel toespitsen. Er kan van alles en nog wat verschillen. Langs die weg van erkenning van verschillen kunnen we (veranderlijke) samenhang inclusief overeenkomst optimaliseren. Die openheid acht ik mede karakteristiek voor paradigma/stijl van Metapatroon. Dat blijkt echter tegen de instelling van (ook) vele automatiseerders in te druisen. Zij ontlene schijnzekerheid aan gesloten benadering. (Dat doe ik dan weer met andere onderwerpen ...) Daar moeten we inderdaad een tactiek op verzinnen. Volgens mij valt "tactisch gezien enorme winst" daar niet te behalen. We hebben te maken met a. autoriteitsgevoelige mensen, anders zouden het niet bij hun detacheringsbureaus uithouden of b. minder assertieve mensen, die het weliswaar prima (kunnen) begrijpen, maar zich bij hun werkgever niet durven te manifesteren. Daarom moeten we het hebben van de mensen die zij als 'hun' autoriteit beschouwen, resp. waarvan zij een veilige werkomgeving behoren te krijgen: opdrachtgevers, dus. Ook lastig, zoals blijkt.

Nogmaals, ik maak graag alle ruimte voor pogingen om automatiseerders direct te beïnvloeden. Als jij ze kunt wijsmaken, dat er eigenlijk verschil bestaat ... zie ik echter niet, mede gelet op de overheersend gesloten instelling, waarom zij gemotiveerd zouden raken voor verandering. ;-)

Zolang je de gedragsnoemer "object" noemt, vind ik het moeilijk herkenbaar of je daadwerkelijk volgens de "stijl" van contextuele verbijzondering "uitvouwt." In de òpzet van Merode e.d. zit volgens mij wel degelijk het monosituationele gedragskarakter van objecten. Dankzij zgn associaties kàn je met Merode enz. tevens multisituationeel modelleren, mee eens. Maar als je contextueel verbijzonderde knooppunten "object" blijft noemen, is er intussen kwalitatief iets veranderd: ander paradigma/stijl. Dat valt je niet op, zolang je mechanisch een bestaand objectenmodel vertaald. Maar ga eens een model volgens contextuele verbijzondering ontwerpen. Een situationele objectgedraging is als atoom niet langer een absoluut geldig verschil met andere objectgedragingen, maar tevens door samenhang ermee gekenmerkt.

Volgens Metapatroon is elke contextuele verbijzondering, zoals jij het stelt, "in de tijd vervat." Voer jij trouwens ook een correspondentie met Snoeck en Dedene⁵⁰ waarin jij ze

⁵⁰ Bekende pleitbezorgers van Merode.

zulke vragen over Metapatroon stelt?

Infrastructuur vind ik zelf (veel) ruimer dan hoofdstructuur. Wilde je het gewoon even kwijt dat "elke suggestie dat deze hoofdstructuur absoluut en onveranderlijk is, van tafel [moet]"? :-) Ja, dat is evident.

Ik ben extra blij met de laatste alinea in je bericht. Zoals ik het zie, vergt het punt 'stelselmatige semantiek' van de Interoperabiliteitsagenda een veranderingsproces. Hebben we al een mijlpaal bereikt? Zo ja, welke? Ik citeer uit een vingeroefening die ik deed voor het factsheet over semantische interoperabiliteit:

De belangrijkste stap heeft Forum Standaardisatie eigenlijk al gemaakt. Dat betreft principiële erkenning, dat stelselmatige semantiek een karakteristieke aanpak vergt.

Er is echter méér bereikt. Nog een citaat:

Na theoretische validatie van contextuele verbijzondering ter borging van semantische interoperabiliteit zijn onder auspiciën van Forum Standaardisatie enkele praktijkonderzoeken verricht.

Die resultaten maken in dit stadium een aanbeveling door Forum aan College Standaardisatie mogelijk. Zoals [de medewerker van de opdrachtgever] het in een concepttekst stelt:

Het Forum stelt voor deze methode [van contextuele verbijzondering] binnen de e-overheid in te zetten, daar waar overzicht verkregen moet worden en/of samenhang gecreëerd moet worden. [Dat is mogelijk] zonder verstoring van bestaande ontwikkelingen.

Aan College kan Forum voorts melden dat het nog niet klaar is met het agendapunt in kwestie. Wederom een citaat uit eigen werk:

Zoals met elke vernieuwing valt terughoudendheid te verwachten. De vraag is ook normaal, bijvoorbeeld, hoe contextuele verbijzondering zich verhoudt tot modelleermethoden die kleinschaliger mikken. Of, indien u een stelselmatig informatiemodel ontwierp, hoe kunt u met ontwikkeling van informatievoorziening verder?

Die stijlfiguur "u" klopt natuurlijk niet in een tekst voor het College. Wat ik met zo'n passage probeer te suggereren, is dat er nog allerlei vragen zijn, voor antwoorden waarop Forum het voortouw kan/moet blijven nemen. Daar zitten volgens mij precies de vragen bij, die jij opwerpt. Als dat zo is, geven ze de richting aan waarin we de volgende mijlpaal moeten zoeken. Jij "heb[t] daar wel een beeld bij," dat is prachtig. Maar voor serieuze uitwerking moeten we serieus de tijd nemen.

Dus, als jij mij vraagt "Hoe zie jij dat?" dan zie ik de prioriteit voor een operationele Forum-aanbeveling aan College Standaardisatie, vergezeld van een plan op hoofdlijnen voor verdere stappen. Mensen zoals jij en kunnen slechts zinvolle bijdragen aan zo'n plan leveren, wanneer we inderdaad al een aardig "beeld" hebben.

Maar of er al dan niet "een compleet Metapattern-eigen traject van model naar werkend(e) syste(m)en" bestaat, daarover maakte ik me nog niet zo druk. Ik maakte me inclusief investeringen tot dusver en nog steeds wèl druk om een, zeg maar, programmatuurplatform om verschillen-in-samenhang à la Metapatroon te demonstreren. Juist van dat praktische r&d-resultaat valt uiteraard veel te leren over verhouding tot (andere) "traject"instrumentaria voor operationele informatievoorziening. Ik loop er niet op vooruit. Antwoord op jouw "belangrijke vraag" vergt nogal wat nader onderzoek, want zo simpel is het natuurlijk niet. Evident, toch?

5 februari 2010, 18:58

Een bron van misverstand lijkt mij jouw nadruk op "software-ontwikkelmethodiek," terwijl we met activiteiten volgens het agendapunt stelselmatige semantiek m.i. zover nog niet gevorderd zijn. Ik heb in dat opzicht niets "verkaveld," probeer evenmin iets "aan een opdrachtgever verkocht [te] krijg[en]" e.d. Ik meen wel, nogmaals, dat jij een te rooskleurig beeld hebt van (verdere) ontwikkeling van modulen die geborgd op stelselschaal moeten

werken. Jij hebt een opdracht van BFS waarin volgens mij past dat je een plan mag maken voor verkenning van ontwikkeling op stelselschaal.

Als gevolg van jouw nadruk lijkt jij impliciet op ontwikkelaars te mikken. Over professionaliteit gesproken, je slaat professionele ontwerpers/modelleurs over. Daarop leg ik op mijn beurt de nadruk. Wat niet helpt, zachtjes uitgedrukt, is dat ze er nauwelijks meer zijn. Professionals die er niet zijn, kan ik onmogelijk "veel te snel in een hok plaats[en]." ;-)

Hoe zorgen we ervoor dat we genoeg ontwerpprofessionals krijgen? Opleiding! Dat vind ik pas ècht open. Zonder professionele ontwerpers heb je natuurlijk niets aan welke "software-ontwikkelmethodiek" dan ook. Kortom, alles op z'n tijd.

Om wat jij "een semantische discussie" noemt kort te sluiten, raadde ik je dringend bestudering van enkele artikelen aan. Laat ajb weten of je na bestudering er nog zo over denkt.

5 februari 2010, 22:17

Wat ik dan niet begrijp, is jouw aarzeling. Jij zegt, dat "de/een basis [...] voor de implementatie van (software)systemen [...] principieel [...] aannemelijk gemaakt/bewezen [lijkt] door Martijn Houtmans implementatie." Zo ja, waarom vind je het dan nog "lastig de waarde van contextuele verbijzondering aan de man te brengen"? Wat kan je daarvoor nog méér wensen dan zulk bewijs dat het werkt?

Ik zou het verwarrend vinden, indien jij enerzijds beseft dat er allang een bewijs van implementatie bestaat, maar het anderzijds ontkent door ernaar vanaf nul op zoek te willen. Voor een aansprekend plan voor verdere stappen lijkt het me prima dat we tevens met ontwikkelaspecten zo concreet aan de slag kunnen.

Voordat ik jouw vraag beantwoord, ben jij verder aan de beurt. ;-)

6 februari 2010, 13:31

Die stap had jijzelf gelukkig allang gemaakt. Het zou ook ronduit curieus zijn, als het juist op dit punt anders was. Ter illustratie citeer ik uit 'jouw' bijlage C van *Semantiek op stelselschaal* (p. 43):

C.6. Implementatieconcept

Naast principes, een taal, en patronen, kent Metapattern ook een werkende implementatie in software. Dat wil zeggen: gegeven een Metapattern-model kan een database worden gemaakt die het mogelijk maakt informatie over de concepten in dat model op te slaan en te bevragen. We zullen hier niet ingaan op de details van deze implementatie. Wel is het belangrijk dat zij bestaat. Het is immers een belangrijke aanwijzing voor de praktische toepasbaarheid van de Metapattern-taal. Een belangrijke eigenschap van de implementatie is dat de opgeslagen gegevens vergezeld gaan van een verwijzing naar de plaats in het model waar hun betekenis wordt uitgedrukt. Met deze metadata blijven gegevens zich "bewust" van hun betekenis, ook als ze zich verplaatsen van de ene partij naar de andere, van de ene database naar de andere, van het ene proces naar de andere of van het ene moment naar het andere. Zij bewaren hun context. Met deze softwaretechnologie is de catalogus gemaakt die in Bijlage D staat beschreven. In onze evaluatie van Metapattern zullen we echter deze technologie verder onbesproken laten, omdat conceptuele modellen de kwaliteit moeten hebben om op verschillende manieren afgebeeld te worden op softwaresystemen. Dat laat onverlet dat de hier bedoelde Metapattern-implementatie een rechtstreekse en ook in die afbeelding maximaal trouw blijft aan de principes. Dat zorgt ervoor dat aanpassingen in het model relatief makkelijk in de software kunnen worden verwerkt.

Dat jij "altijd gedacht [hebt] dat Metapattern-modellen worden gemaakt om uiteindelijk software-implementaties te realiseren" klopt nog steeds. Jij had dat dus reeds vroegtijdig correct geconstateerd.

Ik herinnerde je er slechts aan, zodat jijzelf je "*denk*wijze [kunt] verrijken met een *handel*wijze." Daar begint het praktisch.

Het leek erop dat jij voorwaarden stelt om "de waarde van contextuele verbijzondering aan de man te brengen." Daar kan ik inkomen. Wat ik als zulke voorwaarden in jouw aandeel aan onze correspondentie meende te herkennen, wees ik daarom zo duidelijk mogelijk als allemaal vervuld aan. Maar ik vergiste me; dat zijn ze kennelijk nog niet allemaal. Ik kan je slechts stimuleren ze duidelijk, consistent te formuleren. Wat de bedoeling met "Metapattern-modellen" betreft, heeft dat alvast je belangrijke herontdekking ervan opgeleverd. Dat lijkt weliswaar niet erg op te schieten, maar als je tegen een paradigmawissel aanhikt horen allerlei heen-en-weer bewegingen er natuurlijk bij. Kortom, het kan netzo praktisch niet sneller. Wederom een bron van misverstand lijkt mij je "wens" om "expliciet te [krijg]en over waar (bij welk(e) doel(en)) [jij] dan wél moet beginnen." Dat klinkt als een persoonlijke queeste. In relatie tot BFS, waarvan ik onze correspondentie als aspect beschouw, verkeer ik echter in de veronderstelling dat wij "doel(en)" voor Forum Standaardisatie mogen helpen te stellen en, zo mogelijk, tevens helpen bereiken.

Als adviseur heb ook jij daarvoor ideeën. Met mij kan je erover discussiëren, erg graag zelfs. Maar voor afstemming enz. moet je uiteraard bij [...]Peter zijn.

Wat ik je eerder schreef, betrof een suggestie om voor besluitvorming door annex rapportage aan College Standaardisatie onderscheid tussen aanbeveling en plan te maken. Daarmee probeerde ik op mijn beurt juist extra ruimte te helpen scheppen voor accenten die o.a. jij belangrijk acht.

Ik zie die accenten dus soms anders, maar zou het betreuren wanneer jij mijn argumentatie in onze correspondentie opvat als obstructie van jouw punt(en).

Nog maar een keer voor alle duidelijkheid, als jij Forum Standaardisatie weet de overtuigen van het belang zich met "software-implementatie" te bemoeien, prima!

Daarover heb ik een opvatting, niets meer, niets minder.

Over wat jou "nog niet duidelijk" is: Zijn "er andere-dan-database-implementaties mee te realiseren"?

Nee, principieel niet.

Maar voordat je door dit korte antwoord in een jou vertrouwd vakje onmiddellijk een vinkje zet, of juist niet, wijs ik je erop dat 'information dynamics' netzo goed een statische basis kent. Zo liggen (ook) voorschriften voor diensten, orkestratie, autorisatie e.d. uiteraard ergens vast. Mijn idee is dat je dankzij contextuele verbijzondering tevens die dynamiek stelselmatig samenhangend kunt en dan feitelijk onlosmakelijk moet modelleren. Ik kaartte dat al vaker bij je aan.

Mocht je geïnteresseerd zijn in een opstel dat ik erover schreef, hoef je het me slechts te laten weten.

Als jij wilt, ja, zoek vooral "aansluiting [...] bij bestaande [...] software-ontwikkelomgevingen."

Wat ik je ook al vaker liet weten, is dat ik allerlei pogingen in die richting ondernam.

Nota bene, ik ben helemaal niet tegen, maar vóór. Daarbij let ik op kans van slagen inclusief zakelijk evenwichtige verhoudingen. Jij doet niet anders, terecht.

Gelet op onze relatie met BFS vind ik dan de relevante vraag, of Forum Standaardisatie zich moet bemoeien met bedoelde ontwikkelomgevingen c.q. eventueel verband ertussen. Mij lijkt het van niet (opvatting), maar als jij dat voor de Forumleden overtuigend weet te beargumenteren, nogmaals, prima (ruimte).

Als je het ermee eens bent kunnen jij en ik onze discussie hierover vooralsnog als — je hebt gelijk dat het "ook wel veel tijd kost" — afgerond beschouwen. Verder zou ik zeggen, leg je

daadwerkelijke voorstel voor een gedeelte van het plan tijdig, dus prompt aan Peter voor. [Op j]e "analogie-vraag," [te weten] tussen contextuele verbijzondering en bestaansafhankelijkheid à la Merode [luidde m]ijn antwoord [al eerder]: nee. Hoe ik dat toelichte, was voor jou aanleiding om van een "semantische discussie" te spreken. Je sloeg daarmee de spijker op z'n kop! Het is een door-en-door semantisch vraagstuk. ;-) Jij wenst ergens vanàf te zijn terwijl ik, zoals jij ze noemt "besproken verschillen" zelfs principieel vind. Ik stel daarom voor dat wij over dit onderwerp onze discussie eveneens afsluiten. Als je opmerkingen, vragen e.d. hebt nav de literatuur waarnaar ik je verwees, heropen ik 'm zéér graag.

9 februari 2010, 18:13

Om het toch maar weer een misverstand te noemen, wellicht moeten we ons beter bewust zijn van elkaars stijl tijdens veranderingsprocessen. Als ik jouw etikettering mag lenen, ;-) jij zou primair weleens eens invullend(er) begeleider kunnen zijn, terwijl ik het aanvullend(er) benader. Ik vind jouw presentatie zelfs véél aan kracht winnen door de keuze voor c.q. tegen het ene òf andere "scenario" te vermijden. Waarom zou je er slechts één willen invullen, terwijl ze vooral elkaar ... aanvullen? En dan is het toch zelfs stèrk dat we qua personele bezetting kennelijk een mooie spreiding van belangstelling, kennis e.d. over het relevante spectrum bieden?! Per saldo gaat het uiteraard om evenwicht tussen aan- en invullen.

19 februari 2010, 13:37

Er bestaat domweg geen "succeskans" volgens de geschetste opzet. We kunnen dus tevens helpen een debacle te vermijden. ;-) Dat moet subiet duidelijk zijn als je [daar] kijkt naar het "bedrijfsobjectenmodel" volgens de "domeinoverstijgende ontologie." Dat heeft in de verste verte nog niets van semantische hoofdstructuur.

[...]

Verder herken ik opnieuw de neiging om infrastructuur te beschouwen als iets dat je toch per project moet regelen. Dat loopt natuurlijk altijd uit op een karikatuur van infrastructuur. Ter toelichting haal ik twee zinnen aan, de eerste ervan hier wat bewerkt, die ik gisteren [Peter] al stuurde: "Aan project x valt mij vooral op dat het onder de noemer van Soa vooral gaat, althans in de documentatie erover, over voorzieningen voor informatieverkeer die helemaal niet specifiek voor x zijn. Dat leidt m.i. de aandacht àf, van wat karakteristiek is." Die letterlijke 'basisfout' ma[ken ze daar] m.i. [nu] ook.

21 februari 2010, 18:18

Ik stel(de) de vraag "Wat vind jij het verschil/overeenkomst met stelselmatige semantiek?" aan je, om te snappen waarom we er volgens jou naar moeten kijken. Ik neem niet aan, dat je in het wilde weg een verwijzing opstuurt. Is dat omdat de VS groot en machtig zijn? ;-) Omdat die benadering inhoudelijk interessant voor ons is? Wie weet heb jij (ook) andere redenen?

Wat mij betreft, wanneer ik het woord "ontologies" in meervoud vermeld zie, zoek ik in eerste aanleg naar bevestiging dat [wat] stelselmatig [inhoudt] daar, neutraal uitgedrukt, anders opgevat is dan zoals wij doen. Dat is natuurlijk precies wat we morgen met [de medewerker

van Rand]⁵¹ allereerst moeten proberen te verduidelijken, te weten elkaars veronderstellingen. In zijn reviewtekst maakt [Rand-onderzoeker] Jeff Rothenberg de zijne (opnieuw) duidelijk, dus dat helpt enorm. Onzerzijds moeten we proberen te bereiken, dat hij zijn begrip van system of systems opschoort (filosofisch: bracketing). Want zoals Peter onlangs Jeff schreef, onder de noemer van 'stelsel' is de integrerende connotatie sterker dan de autonome tav de samenstellende delen. Dat is bij een system of systems dus andersom, niet alleen voor Jeff; hij vertegenwoordigt aldus het gangbare begrip. Als communicatiehobbel zie ik dat hij zich vervolgens moet willen (kunnen) voorstellen dat integrerende semantiek überhaupt mogelijk is op die (alsmaar) ruimere schaal. Volgens mij zit Jeffs eerste interpretatie van contextuele verbijzondering hem daarvoor nog in de weg. Nota bene, gelet op die interpretatie vind ik hem consequent. En dat hij erop kwam, vind ik logisch. Want wat hij nog miste (en inderdaad niet kon aantreffen in de BFS-rapporten), is dat het niet eenzijdig contextuele verbijzondering is, maar tegelijk contextuele verbinding. Wat Jeff als "join" propageert, vindt in verbindingen à la Metapatroon feitelijk z'n consequentste toepassing. Over join gesproken! Dat lukt onder de voorwaarde, dat eigenschappen annex gedragsbeschrijvingen van een object van context tot context géén overlap vertonen. Zonder het complementaire verbindingsmechanisme is die voorwaarde inderdaad onzin. Jeff vraagt zich dus terecht af, hoe je dan ooit tot een vergelijk van betekenissen enzovoort kunt komen. Hij blijft zich, zoals we hem kennen, uiterst minzaam uitdrukken. Maar tussen zijn regels door staat volgens mij gewoon dat hij vindt dat we geschift zijn. Zonder die principiële verbindingen van context tot context zouden we dat inderdaad zijn. Maar juist dankzij dergelijke verbindingen in aanvulling op verbijzonderingen kunnen we op de schaal van een system of systems enzovoort voortaan de semantische verhoudingen laten kantelen van vooral autonome onderdelen naar stelselmatige integratie.

26 februari 2010, 16:10 (o)

Ik raak het spoor bijster. Help! Wat Paul slechts "gescand" heeft, is juist het paper (*The pattern of Metapattern*) dat hij extra intensief had moeten bestuderen ..., op z'n laatst anderhalf jaar geleden. Kijk, Jeff had er uit zichzelf zelfs het boek *Metapattern* bijgehaald. Is het verder de bedoeling dat die jongens 'op kosten' van BFS mogen leren, nog afgezien of dat gaat lukken, wat ze volgens de offerte-aanvraag toch minstens een beetje onder de knie moeten hebben? Wat gaan [zij] eigenlijk verderop in het project doen? Waarom doen we niet meteen workshops oid met mensen die een ècht probleem moeten oplossen, zoals ontbrekende samenhang tussen basisregistraties? Daar zouden ze bij kunnen zitten, zo'n beetje zoals [Pauls collega] de Ketenbureau-bijeenkomsten bijwoonde. Dan hoeft Paul zelfs die halve dag er niet aan te besteden. ;-)

Evenmin begrijp ik waarom Paul ook weer in dit verband erop hamert dat "het een plek moet en kan krijgen in het bestaande landschap." Om te beginnen hebben we daarover geen verschil van mening, klaar. Maar als hij die "plek [...] in het bestaande landschap" wil helpen inrichten, prima, moet hij natuurlijk óók terdege kennen wàt hij daarin zo'n betrekkelijke plaats wil geven. Met louter kennis van "het bestaande landschap" kom je er nooit. Waarom vind ik dat zo logisch en blijf ik de indruk houden dat hij dat niet snapt? Mijn poging om de tegenstelling te effenen lijkt die juist te verscherpen.

Nou ja, het lijkt mij verstandig als ik even pauzeer in die correspondentie. Kunnen we begin a.s. week ajb even overleggen over een productieve aanpak (en eventueel of ik gek ben)?

⁵¹ Rand Insitute had opdracht gekregen voor een tweede evaluatie van Metapatroon. Voor het (latere) verslag, zie het rapport [Metapattern](#) (Logius, 14 mei 2010).

28 februari 2010, 16:16

Met dank voor je leestip neem ik aan dat je doelt op het artikel *Taal kent geen wetten* in de wetenschapsbijlage van *NRC Handelsblad* (27 februari 2010, pp. 8-9). In combinatie met het artikel *De eenkennige cel* (dezelfde bijlage, p. 11) was ik al begonnen om toch maar eens een reactie te schrijven. Want dat van die "eenkennige cel" is m.i. onzin, maar wat de zgn semiotische enneade suggereert is wel degelijk "eenkennige" focus ... en zo door naar de tekendimensie met, zeg maar, "eenkennige" signatuur-in-context. Voilà het ruimere verband. Dus, ja, met jouw associatie ben ik het eens.

Stel dat die semiotische enneade (die de grondslag voor o.a. Metapatroon vormt) enig hout snijdt, dan geeft het als model aan welke "universele a priori structuur zit in het menselijk taalgebruik." Taal kent dus wèl (structuur)wetten. Althans, volgens mij kan de driedeling van elk teken in context, signatuur en intext ervoor doorgaan.

Wat het eerstgenoemde artikel prachtig illustreert, is de variëteit van con- met bijbehorende intextualisering rondom signatuur. Daarvoor blijken inderdaad geen algemeen geldige constructies aanwijsbaar, hoogstens wat Wittgenstein in enigszins verwant verband "family resemblances" noemde.

Ook Metapatroon biedt slechts één van oneindige mogelijkheden voor tekenvorming. Zijn (hoofd)structuur is alweer beter begrijpelijk in een bepaald milieu. Dat is als principieel kader de ontologie/metafysica van interdependente gedragingen. Daaruit volgt — de eis — dat Metapatroon niet alleen contextueel moet laten verbijzonderen, maar nota bene tevens combineren. Daardoor vervalst, heel praktisch, schaal als hindernis voor passende variëteit. Netzo praktisch mikt Metapatroon op digitalisering. Dat vergt een strak (genoeg) formalisme. Dankzij recursieve opzet blijft dat formalisme compact, wat (zeer) geschikt is voor verwerking door digitale (hulp)middelen. Daarbij zijn boven- en ondergrens van recursie open, ook een bijdrage aan flexibele schaalbaarheid die telt. Want dat maakt het mogelijk om gaandeweg als impliciet herkende context (alsnog) als samenstellend onderdeel van context te expliciteren.

Metapatroon verschilt (dus) nogal van wat we intermenselijke omgangstalen kunnen noemen. Als vertaalmiddel tussen erkende (omgangs)talen in de Europese Unie lijkt mij een structuur à la Metapatroon ongeschikt, laat staan nog ruimer.

Wat Metapatroon zou moeten helpen bereiken, volgt m.i. uit de basale veronderstelling die eraan ten grondslag ligt: interdependente werkelijkheid gestructureerd volgens situationele objectgedragingen. Dáárvan staat Metapatroon modellering toe met redelijk resultaat, uiteraard voorzover die veronderstelling klopt. ;-) Wat modellering betreft, bestaat er m.i. dus niet primair een vertaalprobleem. Het is een kwestie van wereldbeeld en daarop gebaseerde nadere ideeën van verschijnselen. Daaraan geven sprekers van een bepaalde taal uitdrukking op manieren die karakteristiek zijn voor hun zgn leefwereld, ... die veranderlijk is en waarbij veranderde taal altijd herleidbaar is tot een individueel mens die 'nieuw' taalgedrag vertoonde. Als dat aanslaat ...

Leefwereld, wereldbeeld e.d. passen netzogoed in het recursieve stramien van Metapatroon. Daardoor kunnen karakteristieke, pragmatische zienswijzen op z'n minst náást elkaar in een stelselmatig model opgenomen zijn. Vervolgens kan blijken of nadere samenhang bestaat en, zo ja, welke precies. Dat gaat dan volgens allerlei "family resemblances" enzovoort stellig verder dan "dat een taal zijn eigen betekeniscontext met zich meebrengt." Metapatroon faciliteert immers context door-de-schalen-heen.

Hoe dat meertalig uitpakt, moeten we volgens mij in detail nog ontdekken. Tot dusver hebben we modellen van het nederlands naar het engels vertaald. Gemakshalve gold daarbij de aanname dat de nederlandse en engelse culturen/leefwerelden met één en dezelfde samenhang toekunnen. Het bleef dus simpelweg bij bordjes verhangen. Op die manier kunnen we bij elk

knooppunt in een contextueel semantisch diagram pèr taal een (naam)bordje hangen, klaar. Of?

Door afwijkende eisen die verschillende milieus stellen (even darwinistisch geredeneerd) komt het geheid voor dat betekenissen navenant verschillen. Stel dat het noorse begrip wijn verschilt van het griekse. Dan moeten niet zozeer de noorse en griekse talen gaan meespelen in contextuele verbijzondering, maar de noorse respectievelijk griekse cultuur/leefwereld. In dit versimpelde voorbeeld leidt dat tot wijn volgens 1. louter noorse cultuur, 2. louter griekse cultuur en 3. (eventuele) overlapping van noorse en griekse cultuur.

Met erkenning van dergelijke reële verschillen gaat Metapatroon (veel) verder dan een opbouwende bijdrage aan "een elegante oplossing [...] voor meertaligheid." Wezenlijk is facilitering van verschillen èn samenhang tussen culturen tot en met individuele burgers. Tegelijk, als het ooit zover komt, blijft Metapatroon beperkt tot gebruik in digitale (hulp)middelen. Als intermenselijke omgangstaal moeten we het niet propageren, ik begin er althans niet aan.

Maar hebben we het eigenlijk over hetzelfde krantenartikel? ;-)

1 maart 2010, 10:38

Om te beginnen, er zat een strikvraag verborgen in mijn vorige bericht. Noorwegen is geen lid van de Europese Unie, wel van de Europese Economische Ruimte. Okee, dat besepte ik ook pas nadat ik je dat bericht stuurde.

[...]

Ik ben me er niet van bewust, dat ik Metapatroon afwees als het door jou gesuggereerde hulpmiddel bij meertaligheid. Wat ik probeerde, juist ter versterking, was allereerst zgn problematisering van meertaligheid om Metapatroon vervolgens realistisch, productief te positioneren. Dat betekent dat, zoals jij het uitdrukt, "[d]e daarin verschijnende meertaligheid moet dus evengoed worden afgebeeld op de formele structuur van digitale platformen" m.i. iets te kort door de bocht is. En "of je taal en cultuur zo orthogonaal zou moeten aanpakken" lijkt mij daarentegen weer te ruim door de bocht (en was dus evenmin wat ik wilde suggereren). Een genuanceerde benadering kan je trouwens al bij Herder (1744-1803) nalezen.

Indien jij akkoord gaat met vervanging van "[d]e daarin verschijnende meertaligheid" door "[d]e daarin verschijnende multiculturaliteit," dan klopt volgens mij ook beter wat jij vervolgens opmerkt. Dat heeft nu nogal wat van een pleonasme weg. Ik vind het althans niet verrassend dat in "zo'n meertalige softwaremachine [...] meerdere talen naar voren [komen]." Mijn voorstel voor een gewijzigde zin luidt: "Mocht [multiculturaliteit tot] semantische structuur van [een] softwaremachine moeten worden gemodelleerd[,] komen daar onvermijdelijk termen in meerdere talen naar voren." Op die manier zeg je iets betekenisvols over de verhouding tussen cultuur en taal. Daarmee ga ik akkoord!

Met mijn verwijzing naar Herder wil ik maar zeggen, dat wij hiermee helemaal geen originele ideeën opperen. Wat allang gemeengoed is in allerlei vakgebieden, moeten we eindelijk maar eens operationaliseren voor informatievoorziening met digitale techniek.

Hoe jij bordjes omhangen lijkt op te vatten, doet mij overigens twijfelen of ik eerder duidelijk genoeg erover was, dat die manier niet, herhaal, niet ... genoeg is. Met vertaling volgens louter bordjes omhangen per knooppunt kunnen we een eind komen zolang de betrokken culturen structureel vergaand gelijk zijn. Dat zijn ze dus niet. Ik zou zelfs willen zeggen, per definitie niet, want anders betrof het geen àndere ... cultuur.

Het draait ondermeer erop uit, zoals jijzelf mooi aangeeft met verrijking van het wijnvoorbeeld, dat aan een bepaald knooppunt wèl een noors naambordje hangt, maar géén

grieks ... Dankzij verbinding tussen dergelijke contextuele verbijzonderingen bestaat desondanks stelselmatig samenhang.

Tot de verschillen die Metapatroon uitnodigt te erkennen, behoort óók ònlosmakelijk zulke onvertaalbaarheid. Wat levende talen doorgaans laten zien, is dat voor dit voorbeeld de griekse taal de noorse term assimileert oid zodra die oorspronkelijk strikt noorse wijnvariant relevant raakt voor de griekse leefwereld. Dan hebben we toch (ook) een 'grieks' bordje. Een andere aanpak komt neer op staatsterrorisme. Die verklaart bijvoorbeeld de noorse variant voor ònwettig, bedoeld als (f)opmaat voor uitsterving ... in de verwachting dat zoiets niet-bestaands uiteraard niet gemodelleerd behoeft te worden. Ziedaar opnieuw de omkering van werkelijkheid en (verkeers)regel. Waarom werkt dat toch maar niet?

7 maart 2010, 13:00 (a)

Ook van patronen in de betekenis die Paul eraan geeft, staan al er aardig wat beschreven. Als ik me beperk tot de BFS-literatuur, zie o.a. *Stelselmatige semantiek door Suwinet* (deel II), *Semantiek op stelselschaal* (vooral bijlage B), *Analyse van gerelateerde gegevens in het kader van RNI* (bijlage F) en *Praktijkmodellering van het begrip werkgever* (bijlage B). In laatstgenoemd document heten ze expliciet: vuistregels voor stelselmatig modelleren. In de stapsgewijze opbouw van modellen in die rapporten heb ik nogal wat toelichting opgenomen op modelleerkeuzes.

In Peters artikel⁵² *Op weg naar een stelselmatige aanpak van authenticatie en autorisatie* ontbreekt dergelijke toelichting in de (opbouwende) tekst, want ik illustreerde 'zijn' tekst slechts. De aparte Metapatroondiagrammen zijn daar echter èlk voorzien van een zgn wandelroute; op een wat indirectere manier kan je daarin eveneens vuistregels lezen (waarop Paul m.i. reeds wees).

19 maart 2010, 10:38

Wat de vraag betreft die je direct aan mij stelt, luidt mijn reactie dat ik in opdracht van BFS werk aan semantische interoperabiliteit en dat ook graag blijf doen. Zo beschouwd verschuif ik dus de vraag naar [...] en Peter. ;-) Willen zij BFS al dan niet o.a. door mij laten vertegenwoordigen in zo'n consortium? Ik geloof niet dat het zeker in het geval van een consortium verstandig is voor BFS en mijzelf, als ik in teveel soorten en maten betrokken ben.

1 april 2010, 15:32 (a)

Ik houd het graag op de reactie die ik eind vorige week gaf op Jeffs samenvatting. Dus, wat mij betreft 'staat' nu tevens de complete tekst als afkomstig van Jeff als beoordelaar.

Zoals ik ook eerder aangaf, vind ik zijn suggestie(s) voor vervolgactiviteiten echter te simplistisch resp. traditioneel. Daarbij past ten geleide voor besluitvorming, als ik het mag zeggen, voorbehoud en vervolgens aanbeveling van een àndere koers.

Het lijkt erop, althans zo begrijp ik [Rand-onderzoeker] Jeff, dat hij interoperabiliteit verwacht van zonodige vertaling van de ene naar de andere context. Maar dat lukt natuurlijk niet, zodra relevante contexten onvoldoende expliciet beschikbaar zijn. Aangezien overwegend impliciet gehouden contexten nu nèt regel zijn voor geïsoleerd opgezette

⁵² Nogmaals, later verschenen als het hoofdstuk [VN kiest voor Nederlandse i-pass](#) in de bundel Interoperabel Nederland (Forum Standaardisatie, 2011).

informatieverzamelingen, kan een proef die zulk wezenlijk gebrek voor de ruime(re) schaal ontkent nooit slagen.

Voor een korte schets dat hoe-je-het-ook-wendt-of- keert èrgens relevante contexten expliciet aangevuld moeten zijn, zie bijvoorbeeld mijn recente notitie [Informatierotonde voor semantische interoperabiliteit](#). Wat tegenwoordig Digilevering heet, biedt trouwens een prima proeftuin. Maar wie durft?

Als verwant punt blijf ik erop wijzen, vooruit, hameren dat de kwalificatie "suitable existing formalisms" m.i. niet zomaar opgaat voor wat ditmaal Jeff opsomt als "several candidates for such representation mechanisms." Als bron van verwarring meen ik het (waan)idee van zgn machine understanding te kunnen aanwijzen, zeg ook maar de droom van kunstmatige intelligentie, als ware dergelijk intelligentie vergelijkbaar met menselijke cognitie.

Weliswaar is het doel met zgn expertsystemen alweer minder ambitieus, maar blijft paralleliteit van argumentatiewijzen uitgangspunt. Van weeromstuit gaan dergelijke nogal platte formalismen voor digitale verwerking bepalen wat als wèrkelijkheid kan tellen, dwz bestaanbaar is. Dat is de omgekeerde wereld. Een voorbeeld vind ik ook XBRL,⁵³ door eenzijdige oriëntatie op een middel zijn de reële vraagstukken resp. kansen uit zicht geraakt.

Nogmaals, de vraag met een "attempt to prototype some solutions" is vooral:

Wie durft? De (technische) middelen hoeven allang geen belemmering meer te vormen. Voor proefopstellingen zijn die beschikbaar, nota bene op cruciale punten en hun samenhang opzettelijk àfwijkend van "existing formalisms."

Rara, waarom is dat? Zie o.a. een aantekening door Martijn Houtman: *De software ontwerper als illusionist*

(http://www.informationdynamics.nl/mhoutman/htm/softwareontwerper_als_illusionist.htm).

Wat sterk voor Martijns verhaal pleit, over een argument gesproken, is dat de illusie zo . ècht werkt. Erg overtuigend blijkt dat overigens voor beleidsmakers nog altijd niet. ;-)

19 april 2010, 11:05

Ik lees [je opmerking] als bevestiging van waarop ik (dus ;-)) blijf aandringen. Omdat Metapatroon kwalitatief (kennelijk) toch iets ànders is, valt praktisch ontwerp-/modelleervakmanschap ermee onmogelijk te bereiken langs de weg van analyse van thans gangbare methoden. Je moet ermee aan de slàg. Een heus informatiemodel à la Metapatroon geeft pas gevoel voor, inzicht in (nieuwe) synthese. Eigenlijk drukt het gezegde 'ergens de vinger op leggen' prima uit, dat die aanpak te passief is voor kwalitatieve aanpassing. Daarvoor moet je wederom alle vingers actief leren bewegen met nieuwe coördinatie. Ontwerp is nooit strikt analyse.

19 april 2010, 12:25

Wij zijn het eens. Je hebt zelfs niets anders dan je "eigen denkwereld" zoals o.a. de fenomenologische filosoof Husserl principieel stelt. Daarmee moet dus iedereen het doen. Ja, zoek de aannames. Wat je naar mijn smaak nog onvoldoende nadruk geeft, maar ongetwijfeld wel degelijk ook bedoelt, is dat opbouwende discussie vooral het spel met aannames is. Je beschouwt daarin dus niet slechts kritisch wat je blijktbaar tot dusver als aannames hanteerde. Dat is prachtig, maar nooit genoeg voor kwalitatieve aanpassing van gedrag. Op die manier kom je nooit af van vertrouwd maar wellicht inmiddels (in nieuwe situaties) averechts gedrag.

⁵³ XBRL: eXtensible Business Reporting Language.

Je moet in je "eigen denkwereld" ook bereid zijn alternatieve aannames te overwegen. Wat bevalt beter? Is dat het resultaat volgens de ene of volgens een andere verzameling aannames? [...]

Algemener beschouwd begrijp ik niet goed wat je opmerkt over "a priori een kant kiezen." Je moet als professional toch ergens voor durven staan?! Dat geldt nogeens sterker voor vernieuwende professional. Natuurlijk, als professional moet je beseffen dat "polariseren" meestal contraproductief is. Dan moet je het dus nalaten, wat echter niet betekent dat je je "kant" opgeeft. Je wacht op, nee, bevordert betere tijden. Zo pak jij dat toch aan? Het aardige van Metapatroon is dat het "kant" als het ware een niveau optilt (naar infrastructuur). Dat is precies de crux met contextuele verbijzondering en ontmantelt (veel) polarisatie. Want dankzij methodische erkenning van verschillen (lees ook: kanten) kan je allerlei partijen 'hun' zin geven, tenzij zij op hegemonie mikken. Met aanspraak op hegemonie zijn besluitvormers echter bij uitstek vertrouwd, zodat zij uit dergelijke aanbiedingen (blijven) kiezen. Dat is tegelijk het dilemma van een inherent stelselmatige methode als Metapatroon. Hoe krijg je een hiërarchisch ingestelde beslisser zover om zelfs maar eens te spelen met aannames volgens o.i. reële netwerkverhoudingen?

Wie Metapatroon op hetzelfde niveau plaatst als een "kant" waarmee je het absoluut voor het zeggen wil krijgen, heeft zijn vinger er nog niet op gelegd. We mogen de verkeersregels (behoorlijk strak) niet verwarren met de verkeersbewegingen (praktisch oneindige variëteit) die erdoor mede gefaciliteerd zijn. Voor dergelijke tweede-orde inzicht zijn de meeste "beslissers" inderdaad niet toegerust. En was het maar zo, dat ze er "alleen maar zenuwachtig van" werden. Zij nemen geheid de verkeerde beslissing door de keuze voor een "kant," terwijl ze op dat niveau helemaal geen "kant" hoeven te kiezen.

28 april 2010, 14:26

Dankzij jouw bericht gaat mijn reactie-in-de-maak prompt in de prullenbak, bedankt (zonder ironie!).

Nu voel ik slechts behoefte om te versterken wat jij opbrengt nav Jeffs relatieve positioneringen van analyse en ontwerp. Zijn ordening past in de anglo-saksische cultuurtraditie, o.a. uitmondend in de zgn analytische filosofie (met, toegegeven, sterke wortels in het Wenen van rond 1900). Met een beetje overdrijving kan je stellen dat volgens analytische filosofie ontwerp ... niet bestaat. In het Nederlands tref je daarvan een overblijfsel aan in de functieaanduiding informatieanalist. Er is nu eenmaal een wereld van atomen, althans volgens dat wereldbeeld. De analist is dan iemand met etiketjes op zak, die z/hij op dienovereenkomstige atomen plakt. Zo vormen die geplakte etiketten het model, klaar. De vervanging van het samenstellende deel analist door architect heeft de ontwerpdeskundigheid overigens niet geholpen, integendeel.

Als je dat zo ziet, is modelleren (hoogstens) zoiets als formatteren zodat redeneermiddelen er vlotweg mee uit de voeten kunnen. Kortom, Jeff kàn m.i. zelfs "nergens een uitspraak [doen] over of hij Metapattern binnen één van die twee groepen plaatst, of er helemaal buiten." Want hij ziet überhaupt geen verschillende groepen. Als dat inderdaad zo is, vind ik het natuurlijk des te knapper dat hij (desondanks) zo ver vorderde met inzicht in Metapatroon.

Om bijna tegenovergestelde redenen zie ik overigens evenmin twee van zulke "groepen." ;-)
Zo zie ik evenmin wat het helpt om categorisch onderscheid tussen ontwerp en analyse te maken. Het gaat principieel om verhoudingen.

29 april 2010, 13:07

[Bracht mijn "notie van informatierotonde" jou "weer op een idee"]?⁵⁴ Graag gedaan. ;-)
Volgens mij ligt de stelselmatige crux in wat je tussen haakjes schreef, te weten "onderling verbonden." Of verband strikt/slechts volgens "lagen" bestaat, lijkt mij alweer beperkt/beperkend. Wat ik grondig met je eens ben, als je dat tenminste bedoelt, is dat interoperabiliteit nu eenmaal een kijk vergt die afwijkt van zoals je een apart informatiesysteem (toepassing) karakteristiek beschouwt. Dan is de vraag welke thema's voor interoperabiliteit (lees m.i. ook: infrastructuur voor informatieverkeer) relevant, productief zijn.

De metafoor met zgn lagen, dus voor elk thema een bijbehorende laag, zou weleens te snel kunnen verleiden om dan ook maar voor elke laag tot een bijbehorende voorziening te besluiten. In combinatie met een notie van zwaartekracht suggereert lagenverband dat je onderaan moet beginnen. Als onderaan geldt dan, in jouw opzet, "medium." Zo komt er steeds een "laag" bij, ... totdat het werkt. Als je zover bent, moet het inderdaad ook met "semantiek" kloppen. Jij schrijft daarom, zo vermoed ik, over het "semantisch niveau."

Ik ben geneigd om omgekeerd voorrang eraan te geven, dat voor interoperabiliteit de opzet van/voor betekenissenvariëteit past. (Ook) wat jij "functie" en "proces" noemt, zijn dan gemakkelijker herkenbaar als aspecten met netzogoed semantiek. In conceptueel opzicht hoort dat in één en hetzelfde model als van/voor wat traditioneel als informatie telt. Dankzij zulk ruimer verband kan je voortborduren voor o.a. autorisatie met ook weer ... semantiek ... waarmee het conceptuele model aangevuld moet worden ...

Het komt erop neer, dat alles dat je maar in een betekenissenverband kunt brengen conceptueel ook in zo'n verband (aanpasbaar enz.) gebracht moet worden. Hoe je dat precies documenteert, laat ik even in het midden. Ik wil vooral benadrukken, dat het weliswaar lijkt alsof je op die manier nodeloos compliceert. Maar feitelijk houdt je het aldus tenminste zo eenvoudig mogelijk. Wat betekeniskarakter draagt kom je immers vroeg of laat tegen. Doe het dan liefst met – grootste kans op – overzicht en wat je daardoor zo beheersbaar mogelijk krijgt/houdt.

Voor de slag naar instrumentatie moet je uiteraard allerlei operationele middelen benutten. Omdat ik vind dat we eigenlijk nog maar net begonnen zijn met gaan begrijpen wat semantiek op stelselschaal sui generis ... betekent, waag ik me al helemaal niet (als ik er al verstand van zou hebben ;-)) aan aanwijzingen voor het optimale verband ertussen. Je kunt ook gerust zeggen, dat we het zeker voorlopig moeten doen met wat er is en hoe dat onderling min of meer passend werkt. In die zin zou je — het idee van — een informatierotonde inderdaad kunnen positioneren als zoiets als invulling van de semantische laag. Dat lijkt mij een beetje een goocheltruc, want met feitelijke middelen ervoor kom je vooral op andere "lagen." Maar goed, als dat idee eraan bijdraagt om invulling op de qua middelen/voorzieningen reële(re) lagen beter te doen, heb je er al wat aan.

De doorbraak, over brede acceptatie heb ik het hier niet, ;-)) komt m.i. echter pas door zo'n rotonde niet langer als aanvulling van(uit) evenzovele 'deelnemende' informatiesystemen te beschouwen, maar als onderdeel van infrastructuur voor informatieverkeer volgens bijbehorende (vak)discipline. Dan vul je er dus geen "gat" in bestaande benadering mee. Je gebruikt het idee voor een karakteristieke, nieuwe maar tevens slechts aanvullende oriëntatie waaraan door veranderde omstandigheden behoefte is ontstaan. Met zulke infrastructuur veranderen op hun beurt de – middelen van de – deelnemers die er voor informatieverkeer gebruik van maken.

Mijn verontschuldiging voor mijn uitweidingen. Ik wil maar zeggen, geloof ik, dat voor

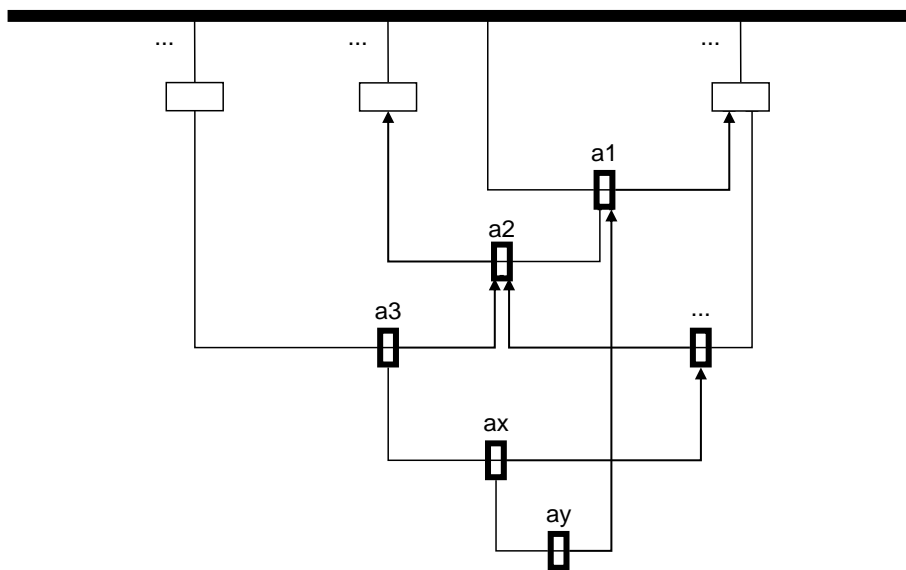
⁵⁴ Zie [Informatierotonde voor semantische interoperabiliteit](#) (maart 2010).

interoperabiliteit als v ak in dit stadium twee oriëntaties duidelijk van elkaar onderscheiden moeten zijn. De reactieve en de proactieve. Hoe je interoperabiliteit gestructureerd voorstelt, verschilt navenant. Ik heb jouw bericht opgevat als verduidelijking van de proactieve oriëntatie. Dus, hoe moeten we interoperabiliteit duiden voor bijdragen aan toekomstige opgaven van informatieverkeer? Als je het inderdaad zo zou stellen, is het zelfs volkomen logisch dat jij "daarmee andere gelaagdheden ter discussie stel[t]." Je herkent immers nieuwe opgaven voor interoperabiliteit waarop opzet volgens reactieve oriëntatie niet berekend is. Waarom zou je anders met een alternatief komen? Wat mij betreft, kortom, een grondig You're right!

Tenslotte een vraag(je) van mijn kant. Natuurlijk heb ik je vaker over choreografie en orkestratie horen praten resp. zien schrijven. Ik heb nooit begrepen waarop je dat onderscheid maakt. Ik beschouw functie en proces als verschijnselen langs, zeg maar, dezelfde dimensie. Waarin zit volgens jou echter een relevant verschil?

29 april 2010, 19:13

Ik voeg een schetsje bij ter toetsing of ik überhaupt je vraagstelling begrijp. Zo ja, dan ... zie ik het probleem echter niet. ;-)

schets bij antwoord aan Paul op vraag over bestaansafhankelijkheid/circulariteit.

Overigens heb ik voor bedoeld schetsje jouw formulering al gewijzigd. Jij schreef "een structuur zodanig dat a1 een contextuele verbijzondering is van (o.a.) a2, a2 van (o.a.) a3), ..., en ax weer van (o.a.) a1." Dat vatte ik op als "een structuur zodanig dat a2 een contextuele verbijzondering is van (o.a.) a1, a3 van (o.a.) a2), ..., en ax weer van (o.a.) a1." Of zit ik hier al mis?

In het model herken je, nota bene, dat ax **via/als ay** "weer" met a1 verbonden is. In termen van aldus verbijzonderde betekenissen is daarom m.i. geen sprake van circulariteit. Er is blijkbaar behoefte aan de (extra) verbijzondering. Zolang je niet verbijzonderd, maar object(gedraging)en ongespecificeerd laat, hebben die alternatieve routes tussen a1 en ax wellicht iets verwarrend.

Ik kan zo gauw geen concreet voorbeeld verzinnen, maar waarom zou je zo'n opzet uitsluiten?

Het lijkt me dat het model in termen van bestaansafhankelijkheid duidelijk is. Dat is niet zozeer aan ax zèlf zichtbaar, maar aan de toegevoegde ay. Inderdaad bestaat ay bij de gratie van ax en a1, die op zijn beurt bestaat bij de gratie van ... Je kunt dus volgens de schets in 'de lijn' van a1 tot en met ax niets wegpoetsen zònder consequentie voor – het bestaan van – ay. Aan de andere kant is, nog steeds volgens de schets, niets in de lijn van a1 tot en met ax afhankelijk van ay.

29 april 2010, 20:28

Haha, volgens mij had je daarvoor mijn "antwoord" juist helemaal niet nodig! Ik ben blij met de pasvorm en natuurlijk benieuwd tzt te vernemen hoe je dat met de informatierotonde in wat meer detail ziet. Wat ikzelf al als uitweidingen bestempelde, waren ook vooral als oefening bedoeld. Meestal levert dat wel iets op, ook al kan het even duren ... ;-)

Dank je wel voor je toelichting op "orkestratie en choreografie." Dat had je mij er nog nooit zo bijverteld. Ja, ik begrijp al een beetje waarop je uitbent, maar moet er zeker op doorkauwen. Zoals ik onder de noemer van proces het onderscheid maak, is tussen procestype en procesgang. Een procesgang is dan, zeg maar, daadwerkelijke uitvoering/verrichting ... volgens het type-als-aanwijzing/voorschrift. Op jouw manier heb ik daar tot dusver het dienstbegrip niet bijgehaald, althans niet zo expliciet, laat staan als primaire oriëntatie (als ik je uitleg tenminste correct duid).

Even tussendoor, wat jij "een prachtparallel" noemt, vind ik dus niet zozeer een parallel, maar vormt simpelweg erkenning dat ook dienst in overkoepelend betekenissenverband opgenomen behoort te zijn.

Ik hoop dat je me toestaat wat over je terminologie op te merken. Als leek op zowel dans- als muziekgebied associeer ik choreografie met ... dans en orkestratie met ... muziek. Volgens mij correleert de betekenis van danschoreografie met de betekenis van muziekorkestratie. Omdat ik daarvan uitging, snapte ik dus nooit waarom jij ze voor een kennelijk onderscheid hanteert. Dat is me nu duidelijk.

Op het gevaar af het verband zoals jij dat wil aanbrengen te verstoren (maar als dat gebeurt, laat je mij dat stellig weten), waag ik in elk geval voor mijzelf een poging om terminologie zoveel mogelijk tot één metafoor te beperken. Van dans weet ik helemaal niets, dus wordt het muziek. Daar geldt zelfs een driedeling: compositie, orkestratie (arrangement), uitvoering. Paarsgewijs is de cardinaliteit 1 : n. Dus, er zijn allerlei arrangementen van één compositie mogelijk. En één van die arrangementen telt, wie weet, diverse uitvoeringen.

Dat is slechts een metafoor. Maar is het voor het tweeledig onderscheid dat jij benadrukt, in muziekterminologie nu niet juist de orkestratie die je kunt weglaten?

Verder is mij nog onduidelijk aan wie jij volgens zo'n metafoor de concrete dienst toedicht. Dat lijkt me niet het orkest als geheel, maar de individuele musicus met 'zijn,' het woord zegt het al, partituur voor z'n neus. Zie jij de dirigent dan als "aanbieder," met de orkestleden als evenzovele "uitvoerders"? Is de dirigent degene die de voortbrenging van daadwerkelijke tonen "uitbesteed"?

... ik her- en herlees je uitleg ...

Het begint me te dagen, dat je met choreografie en orkestratie geen aspecten van één verband aangeeft, maar twee aparte (!) benaderingen van gedragscoördinatie. Je hanteert òf de dansmetafoor, òf de muziekmetafoor. Je mengt metaforisch dus helemaal niets.

Je had ook kunnen zeggen coördinatie vergelijkbaar met a. strijkkwartet (lees: zonder aparte dirigent) òf b. symfonieorkest (lees: met aparte dirigent).

Volgens mij verdwijnt het verschil, zodra je de eventuele dirigent als actor náást de overige actoren positioneert. Ze reageren allemaal op elkaar volgens de compositie, resp. een

arrangement ervan. De partituur van de dirigent is gewoon wat uitgebreider. In jouw termen, zo bestaat slechts "horizontale" coördinatie.

Nou ja, zo ongeveer heb ik tot dusver over facilitering van proces(coördinatie) gedacht. Coördinerende-actor-zijn en verantwoordelijk-voor-resultaat-zijn vinden we inderdaad vaak verenigd in dezelfde persoon/functionaris. Het lijkt erop dat het nuttig is om (ook die) bijbehorende gedragingen contextueel te verbijzonderen, zodat de metafoor zo relevant mogelijk blijft. Dus, ja, erkenning van variëteit. Maar voor de neerslag ervan kan je blijkbaar verschillende kanten op (en precies daarom is het natuurlijk ontwerp ;-).

Zoals ik coördinatie algemeen vat onder jouw choreografiemodel, moet jou toch als ... muziek in de oren klinken, ;-) mede gelet op het "politiek [...] belang" dat je m.i. ook terecht verbindt aan classificatie.

Nogmaals reuze bedankt voor je uitleg. Of ik je al goed begrijp, weet ik dus niet, maar ik meen er in elk geval al een hoop van opgestoken te hebben. Indien ik op mijn beurt een opbouwende snaar bij jou raakte, doet mij dat uiteraard extra plezier.

30 april 2010, 11:39

Graag verbind ik enkele onderwerpen uit onze recente correspondentie. Ik meen als thema zoiets als wiskundige ontwerpabstractie te herkennen. Dankzij abstractie hoef je allerlei verschijnselen niet langer als categorisch afwijkend te beschouwen (met alle problemen van dien om desondanks noodzakelijke samenhang te bereiken), maar passen ze allemaal in één, dus overkoepelend verband (met a priori samenhang, klaar). Wat aanvankelijk het duidelijkst als apart geval gold, blijkt 'als regel' een grensgeval volgens de abstracte(re) benadering. Dergelijke abstractie loont (ook) voor inzet van digitale technologieën. Je kunt méér met één en dezelfde opzet. Zeg maar dat je van constanten in allerlei formules specifieke waarden maakt voor nodige en voldoende variabelen in vaak véél minder formules.

1. Ik heb de indruk dat jij "bestaansafhankelijkheid" (nog) opvat voor objecten als geheel. Met Metapatroon ontwerp je echter geen objectenmodel, maar een gedragingenmodel. Dat schept ruimte voor gevarieerde gedragingen. Daarvoor omvat het model evenzovele contexten.

Een object met slechts enkelvoudig gedrag is aldus niet langer de norm (zoals met objectgerichtheid), maar grensgeval voor contextuele verbijzondering. Het grensgeval der grensgevallen is de horizon. Daar is nog helemaal niets verbijzonderd.

Gedragbestaansafhankelijkheid is fijnmaziger dan objectbestaansafhankelijkheid. (Het bestaan van) een object zou je kunnen opvatten als de verzameling van zijn gedragingen. Dat is ook weer een grensgeval, maar ipv minimaal dan juist maximaal. Let wel, die verzameling als zodanig kent géén gedrag in een betekenis die vergelijkbaar is met de (situationele) gedragingen die haar vormen.

Waarbij Metapatroon helpt, is normalisatie volgens gedrag. Dat is een hele orde van extra verbijzonderingen vergeleken met louter objectgerichtheid.

Onderscheid volgens gedragingen houdt in, dat bijvoorbeeld gedrag a van object x kan vervallen, terwijl zijn gedrag b blijft ... bestaan.

Met de horizon als ultiem grensgeval annex lanceerplatform voor recursieve gedragsverbijzonderingen kent een bepaalde gedraging consequent andere gedragingen als voorwaarden ervoor. Elk knooppunt in een model à la Metapatroon identificeert dus een bepaalde gedraging. Indien die gedraging op haar beurt een verdere gedraging mede constitueert, vertrekt de lijn naar de aldus (bestaans)afhankelijke gedraging vanuit de onderkant van het knooppunt in kwestie.

In verbijzonderingslijn-vanaf-onderkant komt dus een bestaansvoorwaarde tot uitdrukking.

De keerzijde is uiteraard de bestaansafhankelijkheid van wat aldus verbijzonderd is.

2. Een informatierotonde suggereert een aparte, zeg maar, tussenvoorziening voor informatieverkeer. Die blijft achterwege, wanneer (twee) aparte informatiesystemen een directe verbinding benutten.

Noem die directe verbinding eens een rechte weg. Moet je dan ècht een rechte weg categorisch anders beschouwen, vervolgens anders behandelen enzovoort dan een rotonde? Is er niet een abstractie denkbaar, zodat vergaand één en dezelfde opzet voldoet?

Een rotonde lijkt onmogelijk als grensgeval van een rechte weg te duiden. Maar omgekeerd blijkt eigenlijk, zodra je het eenmaal wilt zien, reuze eenvoudig. Zeg ik dat een rotonde als rechte weg kan functioneren? Ja, een rotonde gaat ‘gewoon’ rechtuit wanneer de straal van de rotondecirkel de lengte nul heeft.

Zodra je je een ongekromde rotonde kunt voorstellen, is alweer gemakkelijker de naïviteit te duiden van bijvoorbeeld het zgn burgerservicenummer (bsn). Dat mikt blijkbaar op gestroomlijnd informatieverkeer (over persoonsinformatie) zonder (verdere) tussenvoorzieningen. De stellig impliciet gebleven veronderstellingen zijn echter niet realistisch. Zo kan op reële maatschappelijke schaal onmogelijk overal bsn als persoonsidentificatie worden ‘verwacht.’ Voorts, om nog maar iets te noemen, vergt verkeer méér dan aandacht voor louter de informatie waarop de behoefte zich ogenschijnlijk toespitst. Voor informatieverkeer springt autorisatie in het ... oog. Allerlei maatregelen ter borging van (verkeers)veiligheid, betrouwbaarheid, vertrouwelijkheid, (proces)coördinatie enz. enz. leiden er op moderne stelselschaal toe, dat infrastructuur voor informatieverkeer juist vergaand abstraheert van, zeg maar even, informatieladingen die worden verplaatst. Wat qua lading prima langs een rechte weg verplaatsbaar lijkt, vergt dan toch een informatierotonde met behoorlijke straal.

3. Over de “gelaagdheid” die jij voor interoperabiliteit voorstelt, ontkomen we m.i. bij nader inzien niet aan discussie. De aanleiding dat ik vroeg naar hoe jij “choreografie” en “orkestratie” bedoelt, was jouw opsomming van “lagen” met als zodanig o.a. “proces” en daarboven “functie.” Vervolgens associeerde jij proces met “choreografie-voorzieningen,” respectievelijk functie met “orkestratie-voorzieningen.” In de context van zoals jij die lagen ordent, begreep ik (dus) dat orkestratie altijd choreografie omvat.

Door jouw nadere uitleg wijzigde ik mijn interpretatie. Maar als ik je nu wèl goed begrijp, te weten dat choreografie en orkestratie nevensgeschikte coördinatievarianten zijn, weet ik natuurlijk niet goed meer hoe ik ze als zgn lagen moet duiden.

Door abstractie kan het probleem volgens mij verdampen. Zoals ik al schreef, beschouw ik de dirigent gewoon als extra drukke actor. Hij is dus een grensgeval, in de zin dat hij kennelijk interacteert met àlle overige actoren.

Omdat ik jouw aparte proces- en functiebenadering geïntegreerd zie, bewandel ik niet “de brug” die jij wil slaan. Jij gaat daarvoor uit van wezenlijk verschil tussen orkestratie en choreografie, maar stelt dat ze “niet (of nauwelijks) anders zijn [...] zolang je alleen waarnemer van gebeurtenissen bent.” Die brug draai ik om. Ik beweer dat het allemaal wezenlijk hetzelfde is, maar dat je ter wille van een bepaalde waarnemer wellicht een verschillende, want daarbij passende verschijningsvorm kiest.

Dit laatste, zeg maar de mogelijkheid tot wie weet noodzaak van differentiële presentatie strookt nota bene helemaal met het “politiek [...] belang” dat jij aan “onderscheid” hecht! Prima, stem de vertoning (lees ook: uitvoering) optimaal af op het publiek in kwestie. Maar maak niet onkritisch de stap dat (oppervlakkige) smaakverschillen noodzaken tot afwijkende voorzieningen. Het is m.i. juist de kunst van het ontwerpen en bijgevolg de verantwoordelijkheid van de ontwerper om structuurverschillen te beperken tot wat nodig en voldoende is.

Juist met contextuele verbijzondering valt hergebruik in allerlei gedaanten te optimaliseren.

Dat vergt erkenning, dat (ook) presentatie een semantisch aspect telt.

4. We blijven met het probleem kampen, dat potentiële opdrachtgevers beweren dat ze 'het' willen begrijpen, voordat ze erover kunnen beslissen. Abstractie verergerd dat dilemma. Want die kunst is immers een vak. Dat ontwerpvak beheersen ze nu eenmaal niet. Anders waren ze geen potentiële opdrachtgever, nietwaar?

Wie de vraag naar uitleg door een potentiële opdrachtgever te letterlijk neemt, dreigt impasse zelfs te versterken. Au fond is zo iemand onzeker over het onbekende, logisch. Die onzekerheid verdwijnt echter niet door uitleg, die voor een complexe opgave juist door vakmatige redelijkheid voor een leek onbegrijpelijk moet blijven. Integendeel, dat wakkert onzekerheid geheid aan.

Onzekerheid is een gevoel. Het middel ertegen is vertrouwen. Het (ethische) dilemma voor de ontwerper is, herstel, lijkt, dat hij gemakkelijker vertrouwen wint met iets waardoor hij het ... niet waard is en hij het vervolgens dus weer kwijtraakt (maar wel inkomsten uit een gefaalde opdracht rijker). Voor een echte ontwerper is het volgens mij géén dilemma. Abstractie en daardoor o.a. mogelijkheden voor gevarieerde presentaties helpen voor bijdragen aan een evenwichtige veranderkoers.

Wat je van bovenstaande thematiek wil agenderen voor het consortium, laat ik uiteraard helemaal aan jou over. Voor (B)FS lijkt mij onze correspondentie hoe dan ook belangwekkend. Daarom stuur ik hiervan graag afschrift aan Peter [en zijn medewerker].

9 mei 2010, 10:36

Volgens mij is "vanuit ay" structureel equivalent met vanuit ax. De "linkerkant" van ay vertrekt inderdaad vanuit ax. Wanneer je ay als relatie van a1 met ax andersom ziet, ben je er volgens mij. Op die manier herken je gemakkelijker dat ay dezelfde kan zijn als a1, maar ... anders. Er is m.i. geen cirkel, maar (verdere) contextuele verbijzondering. Blijkbaar vertoont een bepaald object vrij algemeen gedrag (a1), dat o.a. het nader door a1, zichzelf, dus, en a2, a3 en ax verbijzonderde gedrag telt.

Jammer genoeg komt jouw bewerking van mijn illustratie niet 'door.' Ik heb de indruk dat jij a1 laat staan op de positie waarin ik 'm tekende. Dat 'mag' echter niet, indien je — in dit geval — de linkerlijn verbindt met de onderkant van ay. Als je dat doet, hoort a1 onder ay. En dan gaat alles méé, dat (in)direct vanaf a1 'bestaat,' dus inclusief ... ay. Maar zo raak je in de knoop. Met contextuele verbijzondering hak je die simpelweg dóór, resulterend in eenduidig bepaalde gedragsdelen.

In de Metapatroonnotatie is ook de richting dus wezenlijk, zoals Jeff [Rothenberg van Rand Insitute] terecht opmerkt in zijn beoordeling.

Heb jij het gevoel dat we het over hetzelfde, herstel, over relevant onderscheid ;-) hebben?

16 mei 2010, 13:33

Mijn opvatting, zoals je weet, luidt dat 'dikke' modellering van een zgn core person precies de verkeerde aanpak is. Laat ze dat gerust maar weten. Ik zie overigens dat het uitnodigingsbericht aan jou gericht is. Naar mijn idee ben je wel erg vlot met doorsturen wat je "zoeven binnen[kreeg]." Kortom, wat vind jij (inmiddels) zelf?

17 mei 2010, 8:29

Over eventuele interferentie lijkt die semic.eu projectmanager zich overigens geen zorgen te maken. Juist omdat je m.i. niet op politiek, maar op inhoud bent benaderd, kan je daar het advies geven om het inhoudelijk over multicontextuele boeg te gooien. Indien ik zo'n uitnodiging had gekregen, zou ik antwoorden,

Dank u, maar, nee, dank u. De aanpak van semantiek die jullie nog volgen hebben wij geanalyseerd. De conclusie luidt dat daardoor passende variëteit blijft ontbreken. Laat aub maar weten, of u interesse hebt in de aanpak die o.i. wèl werkt.

Wellicht ten overvloede wijs ik erop, dat contextuele verbijzondering wel degelijk ook politiek raakt. Dat faciliteert immers maatschappelijke orde volgens netwerkverhoudingen ipv hiërarchie.

22 juni 2010, 20:20

Moeten we trouwens niet een (informele) lijst aanleggen met daarop alles dat als aanpak voor semantische interoperabiliteit voorgesteld wordt? En dan uiteraard voorzien van evaluerend commentaar vanuit stelselmatig perspectief.

23 juni 2010, 11:27 (o)

Onder de noemer van UML e.d. gaat het over semantiek hoogstens onverminderd op de traditionele manier van automatiseerders (zoals bij Justitie). Pauls reflex is dat ook hij daaraan vrolijk, zelfs hoopvol meedoet. Niks “kans.” Die doodlopende weg moeten we vermijden. Daarvoor doe ik in elk geval mijn best. ;-) Het gehele stelsel voor informatieverkeer moet met voorrang ‘object’ van ontwerp enz. zijn, zoals de stad en ruimer (ipv het enkele gebouw) dat allang is voor maatschappelijk verkeer in het algemeen. Wie in dat verband (al) over UML begint, snapt het gewoon (nog) niet.

25 juni 2010, 14:25

Bijna overal, in elk geval [...] met BZK voorop, denken ze nog dat voor de opzet van een (infrastructurele) voorziening voor informatieverkeer geabstraheerd kan worden van de implementatietijd. Klinkt ingewikkeld? Vergelijk het met waarmee we onder de noemer van verkeer allang vertrouwd geraakt zijn, bijvoorbeeld het Prins Clausplein als kruispunt van de autosnelwegen A4 en A12. Daar lopen ook fietspaden langs en, niet te vergeten, enkele (trein)spoorbanen. Hoe werkt dat?

De aanleiding vormde stellig het alsmaar intensievere autoverkeer. Voor — een hernieuwde behoefte aan — stroomlijning waren — wederom — nieuwe voorzieningen nodig. Aanleg kost echter nogal wat tijd. Is het een optie om gedurende de aanlegperiode in kwestie geen verkeer te faciliteren? Nee, punt.

Nota bene, hierdoor verandert de stroomlijningsopgave wezenlijk. Want niet alleen moeten de nieuwe voorzieningen gerealiseerd worden. Tegelijk moet verkeer doorgang blijven krijgen. Dat vergt veranderlijke balans. Kijk maar naar wegwerkzaamheden. Vaak wordt netzo nieuw een tijdelijke voorziening getroffen, zodat het verkeer nog (nèt) aanvaardbaar op gang blijft. Dat schept dan ruimte voor werk aan de duurzaam bedoelde voorziening. Zo lijkt het erop dat er stappen achteruit gemaakt worden. Het gaat er natuurlijk om dat per saldo vooruitgang wordt geboekt.

Het amateurisme waarmee aan de zgn elektronische overheid gewerkt wordt, komt vooral, alle retoriek ten spijt, door gebrek aan besef van het infrastructurele karakter van de voorzieningen voor informatieverkeer. Zeg ook maar dat op de inmiddels reële schaal van maatschappelijk informatieverkeer interoperabiliteit praktisch niet langer pèr aangesloten informatiesysteem valt te faciliteren. Als oplossingsruimte dáárvor geldt voortaan infrastructuur met van daaruit (pas) dóórwerking naar de systemen, toepassingen e.d. (die dankzij infrastructuur dus mééverandert; zie het verschil tussen enerzijds een reguliere auto waarvan de banden de beweging over een redelijk vlak wegdek veronderstellen, anderzijds een voertuig met rupsbanden dat met die ‘banden’ feitelijk zijn eigen weg steeds aanlegt). Terug naar het Prins Clausplein als illustratie. Vanuit verkeersperspectief luidt de opgave tevens om tijdens de aanleg het fiets-, auto- en treinverkeer zo goed mogelijk te faciliteren. Van het eindresultaat, dwz het nieuwe ‘plein,’ is het ontwerp bekend. Daarvan afgeleid vergen allerlei tussenresultaten eveneens ontwerp. Omgekeerd kan een bepaald tussenresultaat dermate problematisch voor continuïteit van verkeersafwikkeling zijn, dat het bij nader inzien onacceptabel is. Dat kan ertoe leiden, dat het ontwerp van het eindresultaat moet worden aangepast. Dergelijke afwegingen, te weten tussen eindresultaten en noodzakelijke tussenresultaten op ‘weg’ ernaartoe, nogmaals, maken abstrahering van implementatietijd illusoir.

Dat neemt niet weg dat het verband van tussenresultaten onderling en met het eindresultaat vooral moet zijn, dat elk volgend tussenresultaat zoveel mogelijk samenstellend onderdeel van het eindresultaat vormt. Nadruk verdient de aanduiding samenstellend. Het is dus niet zo, dat tussenresultaten lòs van elkaar bedacht enz. kunnen zijn. Dat levert nooit de vereiste, beoogde samenhang op.

De enige manier om van tussenresultaten hun noodzakelijk samenhangend karakter tot eindresultaat te borgen is vanuit een visie op het eindresultaat inclusief nodige en voldoende detaillering van ... samenstellende onderdelen. Zo’n adequaat gedetailleerde visie voor elektronische overheid en verder komt tot uitdrukking in *Oefenschema: basisregistraties enz.* (http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/oefenschema_basisregistratiesenz.pdf). Juist vanwege de infrastructurele opgave gaat van dat schema geen pretentie uit, dat aanleg prompt kan gebeuren. Er is stellig een (lange) reeks tussenresultaten nodig.

Welke dat precies zijn, hoeft gelukkig niet vooraf allemaal duidelijk te zijn mits de aanpak helpt om — groeiende — stelselmatigheid te borgen. Daarvoor zijn Metapatroon als methode en de zgn informatierotonde als daarmee getroffen operationele voorziening geschikt, zelfs opzettelijk gericht. Zie *Informatierotonde voor semantische interoperabiliteit* (http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/informatierotonde_interoperabiliteit.htm) voor een beknopte schets van zo’n ontwikkelpad.

Als eerste tussenresultaat kan bedoelde informatierotonde zo slank mogelijk ingericht zijn. Voor uitwisseling tussen aangesloten informatiesystemen van informatie over een bepaald (maatschappelijk) object bevat de informatierotonde slechts, zoals *Informatierotonde(s) op wolkmaat* (http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/informatierotonde_wolk.pdf) toont, dienovereenkomstige identificatie(s). Dan ondersteunt de rotonde dus nog niet de interpretatie van betekenisverschillen. Daarvoor moeten desbetreffende contexten worden toegevoegd. Dat kan stapsgewijs gebeuren, zeg met alsmaar rijker tussenresultaat. Zo lukt beheersbare implementatie zowel door-de-schalen- als door-de-tijd-heen.

Aldus zijn tussenstappen niet zozeer afhankelijk van beschikbare methoden en hulpmiddelen voor informatievoorziening. Die zijn immers reeds berekend op het eindresultaat! Dat verschaft ruimte en dus tijd (!) voor veranderkundige omgang met wat ook de meeste aandacht verdient. Dat zijn de bestuurlijk-politieke verhoudingen tussen de overheidsorganisaties resp. onderdelen ervan die met hun informatiesystemen voor stroomlijning moeten aansluiten op infrastructuur voor informatieverkeer. In termen van

planning, het kritieke pad voert langs die verhoudingen, nergens anders. Wat daarlangs steeds haalbaar is, bepaalt domweg het eerstvolgende tussenresultaat. Voor Metapatroon/informatierotonde maakt welke keuze dan ook niets uit, omdat daarin de informatiekundige stelselmatigheid (interoperabiliteit) passend geborgd is.

Door politiek-bestuurlijke verhoudingen zoals ze op enig moment gelden éénduidig leidend te verklaren, lost de patstelling (pas) op. Elk tussenresultaat vertegenwoordigt direct herkenbaar waartoe aangesloten overheidsorganisaties in dat stadium als samenwerking bereid zijn. Méér en/of iets anders is blijkbaar niet haalbaar, klaar (voorlopig). Zo is hun verantwoordelijkheid ervoor zichtbaar, toetsbaar enzovoort.

Aansluiting van de zgn basisregistraties op een informatierotonde voor hun onderlinge informatieverkeer is zo beschouwd zelfs triviaal. Houd ze daarvoor gerust apart. Wat gaat tellen zijn aansluitingen van/voor zgn afnemers.

2 juli 2010, 14:45

Hoe de “oplossingsrichtingen” verwoord zijn, ademt m.i. onnodig eenzijdig nog de insteek volgens de (centrale) catalogus. Volgens mij begonnen de mGBA-vertegenwoordigers⁵⁵ zich gisteren pas enthousiast te roeren, toen zij doorkregen dat wij eigenlijk als meestbelovend alternatief eigen ontwikkelruimte per basisregistratie voorstellen, waarvoor niet langer van buitenaf **uniformering** van van alles en nog wat opgelegd — zo wordt dat stevast ervaren, terecht of niet — wordt, maar dat je moet kijken wat nodig en voldoende is voor **koppelbaarheid**. Precies, dat is gewoon een ander woord voor interoperabiliteit. ;-) Wie wil niet meewerken aan koppelbaarheid vanuit zijn eigen accenten? Precies, dat is gewoon een ander woord voor contexten.

De eerste suggestie zou je aldus kunnen beginnen met zoiets als: Versterk zonodig de ontwikkeling per basisregistratie of voeg in elk geval geen belemmeringen toe. Erken dus ook afwijkende semantische ordeningen tussen basisregistraties. Stimuleer publicatie door elke basisregistratie van eigen catalogus inclusief index van, nota bene, beschikbare informatiediensten. Voor een zgn enkelvoudige bevraging kan een afnemer direct bij de basisregistratie in kwestie terecht. Erbovenop, vestig samenhang tussen resp. verzoen eventuele betekenisverschillen in een stelselmatig informatiemodel. Onderzoek hoe daarop een voorziening gebaseerd kan worden (stelselcatalogus) ter facilitering van zgn samengestelde bevragingen, dwz naar informatie uit twee of méér (basis)registraties. [... Als we niet oppassen,] verzanden we wederom in discussie op [BZK-]voorwaarden ... Dat overleven we niet. We moeten juist resultaten produceren die wijzelf stelselmatig relevant achten en daarvan leggen we dan (pas) uit waaróm we dat zo doen.

13 juli 2010, 13:48

Hierbij stuur ik je je tekst terug, voorzien van kanttekeningen. Daarin ga ik (ook) in op de “drie punten” waarvoor je mijn aandacht vroeg. Ik heb mijn opmerkingen vlotweg geschreven, zodat jij ook weer gauw verder kan. Mocht je enige opmerking onverhoopt niet als opbouwend ervaren, dan ligt het aan die haast. ;-)

Het aardige van contextuele verbijzondering is natuurlijk dat je ook de betekenis van ... context kunt verbijzonderen. Om dat te waarderen moet je m.i. echter gevorderd ontwerper zijn. Daarom vermijd ikzelf in een tekst over Metapatroon vermelding van context in andere

⁵⁵ In mGBA staat de letter m voor modernisering.

betekenissen en beperkt me tot de Metapatroonbetekenis. Wat jouw passage betreft, volgens mij is het zelfs duidelijker als je “in totally different contexts” vervangt door “for totally different purposes.”

[...]

Nadat ik me gaandeweg behoorlijk was gaan ergeren aan de complete afwezigheid van verwijzingen naar mijn werk, besepte ik (pas) dat ik jouw vermelding van “wij” en “ons” kan/moet lezen als jouw hartelijke uitnodiging aan mij om coauteur te zijn.

Ik geef er de voorkeur aan dat het jouw artikel is en blijft. Dat lijkt mij voor ons allebei beter. Daar hoort echter wel bij, meen ik verder, dat je tevens op wezenlijke details expliciete verwijzingen naar mijn werk opneemt.

[...]

Er is ergens een omslagpunt, te weten dat je stelselmatig ontwerpt. Uitgaande van het geheel hoef je ook niets meer te verzoenen, want daarin voorzien de aannames reeds.

[...]

Minstens één zo’n paradigma voor conceptueel informatiemodelleren is nota bene wèl ontwikkeld. Dat is Metapatroon. Daarvoor gebruik ik ook letterlijk de aanduiding paradigma; zie literatuur.

[...]

Deze aanname doe je volgens mij vanuit de ... aanname volgens tot dusver gangbare modelleermethoden. Omdat Metapatroon betekenissen laat verbijzonderen naar context (en tijd), kan je domeinen juist wèl onder één ontwerphorizon vatten. Daarvoor moet je zonnodig ook zgn objectiviteit vergeten. Als rijker paradigma ontwikkelde ik subjective situationism; opnieuw, zie literatuur zoals *Semiosis & Sign Exchange: design for a subjective situationism*.

[...]

Precies, subjective situationism. Laat je erdoor inspireren en baseer je tekst erop.

[...]

Volgens mij heb je het fundamenteeler over nodeloos beperkende aannames. Wat je aan Metapatroon ziet, is dat je zonder zulke valse aannames op reële stelselschaal tevens doelmatigheidswinst boekt met schematisering. Jij verzet je daar tot dusver tegen, althans zo ervaar ik dat, met als argument dat modelleers een andere schematechniek niet accepteren. Zo blijf je modderen. Je moet kijken naar de reële opgave en daarvoor passend gereedschap benutten.

[...]

Zulk inzicht vergt een paradigmasprong en daarom is het zo lastig om iemand stelselmatig modelleren aan zijn verstand te peuten.

[...]

Je kunt eraan toevoegen dat NIAM e.d. zich wat oriëntatie op natuurlijke taal beperken tot een wel erg ... kunstmatige selectie. Als de zgn natuurlijke zin niet transformeerbaar is naar een uitdrukking volgens eerste-orde logica, valt hij prompt af. Over bias gesproken. Zie ook mijn column *Bescheidenheid*

(<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/bescheidenheid.htm>) die ik wijdde aan het boek Universele Informatiekunde door G.M. Nijssen (bedenker van NIAM).

[...]

Je houdt hier vast aan een model als geheel, met daarvan de context. Dat kan je als startpunt inderdaad doen. Maar contextualisering voor reële interoperabiliteit vergt contextualisering van elk modelknooppunt ... waarvoor andere knooppunten nodig zijn ... en voordat je het weet ontkom je niet aan modelleren vanuit stelselmatig uitgangspunt ipv wat jij voorstelt als verzoening van overgeleverde modellen.

[...]

Naar mijn idee vertegenwoordigt de asymptoot nota bene géén contextónafhankelijkheid, maar juist het radicale tegendeel, dwz interdependentie. Zie mijn opstel *Ontology for interdependency: steps to an ecology of information management* (<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2007-05.pdf>).

[...]

Het model is volgens mij geen aandrijvende kracht, maar veeleer een ontmoetingsplaats. De ontwerper ervan drijft de oorspronkelijke modellen ernaar toe, nadat hij ze ter voorbereiding apart al transformeerde.

[...]

Wat je hier conceptueel behandelt, speelt zich af in het verlengde van wat als bias schetst van, zeg maar, grammaticale varianten. Daardoor dreig je een conceptuele bias over het hoofd te zien. Die bestaat eruit land toch als eigenschap van persoon te blijven beschouwen. Die zienswijze is echter betrekkelijk. Jijzelf geeft al het alternatief aan van persoon en land met een verbijzonderde relaties ertussen.

[...]

Wat ik zie, is notatie volgens Metapatroon. Zet dat er dan ajb netjes bij.

[...]

Hier past m.i. zelfs nadrukkelijke verwijzing naar mijn werk over niet-overerving. Dat idee om er zo anders tegenaan te kijken heb je toch van mij?

[...]

Volgens Metapatroon ... Indien je andere auteurs citeert, hoor ik in dat rijtje zeker thuis.

[...]

Wat je vergeet te noemen, is dat je niet zomaar confronteert. Je schept een ruimer kader met passende variëteit voor projectie van de voorheen aparte modellen. Dat kader kan je slechts bruikbaar opstellen vanuit stelselmatige oriëntatie.

[...]

Opnieuw, zie Metapatroon ... Indien je meent dat het evenmin mijn originele bijdrage is, moet je aangeven waar zulke ideeën volgens jou dan wèl vandaan komen.

[...]

Voor relevante citaten, zie *Metapattern: context and time in information models*.

[...]

Alweer zo'n bekend woord, horizon. Waarom doe je hier niet [als volgt]? Je geeft allereerst een samenvatting van Metapatroon, waarna je de methode toepast op de opgave die jij ziet.

[...]

In lijn met wat je eerder opmerkte, zou je technische interoperabiliteit vooral met efficiency kunnen associëren en semantische vooral met effectiviteit. De afweging is dan geen kwestie van het ene of andere interoperabiliteitsaspect, zoals technische òf semantische, maar van zoiets als integrale interoperabiliteit.

[...]

Die benadering bestaat dus al en is gedocumenteerd.

Afgezien van verwijzingen naar – enkele van - mijn teksten mis ik overigens ook verwijzingen naar ons werk voor BFS.

[...]

Wat wezenlijk verschilt is het paradigma in filosofische zin. Daarover maak jij eerder tot mijn genoegen ook enkele opmerkingen. Je kunt Metapatroon inderdaad schetsen als radicale vorm van wat we al kennen als relationele modellering, maar daar komt Metapatroon niet vandaan. De oorsprong ligt in het zien van de wereld als door-en-door interdependent. En pas volgens die zienswijze heb je er iets aan. Die combinatie van wereldbeeld met beschrijvingsmethode is anders, productief voor stelselmatigheid.

[...]

Je bent dat pas zo (kunnen) gaan zien dankzij Metapatroons radicalisme.

[...]

Nogmaals, (pas) dankzij het vantage point of Metapattern ...

[...]

Het wezenlijke verschil, nogmaals, zit 'm dus niet in die methoden zèlf, maar in de zienswijze waarmee ze benut worden. Elke methode met lijnen en punten werkt links- of rechtsom. De clou is oriëntatie voor hun bruikbare en zo verder naar optimale ordening.

[...]

Ik blijf erbij, dat je steeds herhaalt wat Metapatroon is, zij het steeds als projectiedoel vanuit een andere methode. Voor verzoening levert dat precies, althans zolang als het lukt, het gewenste resultaat. Maar je referentiekader is en blijft Metapatroon, punt.

[...]

Klopt, het hangt er altijd maar vanaf ...

[...]

Zie o.a. *The ontological atom of behavior: toward a logic for information modeling beyond the classics* (<http://www.informationdynamics.nl/pwisse/pdf/pv-2002-05.pdf>). Graag verwijzing opnemen.

[...]

Wat je doet, is dat je Merode verMetapatroont, zoals je eerder ERD verMetapatroonde, UML verMetapatroonde ..., prima.

[...]

Voor verzoening van meerdere modellen ben je dan nog niet. Wat voor een bepaalde toepassing volstaat als kader voor normalisatie, kan conflicteren dat wat apart voor een andere toepassing met bijbehorende database nog adequaat was. Zie je eigen voorbeeld met persoon en land.

[...]

Ik heb de indruk dat je ook al bij je bespreking van Merode teveel naar een enkel model kijkt ipv wat je aankondigde te behandelen, te weten verzoening van meerdere van die modellen ... en dat het dan ook nogeens niets uitmaakt of ze met verschillende van die methoden gemodelleerd zijn.

[...]

Ik betreur de defensieve toon. Waarom zeg je niet, dat je Metapatroon informatievoorziening beheersbaar helpt krijgen op de schaal waarop interoperabiliteit het hoofdthema is? Daar moet elke serieuze professional toch op afspringen? Als jij ze dat niet aanbeveelt, van wie gaan ze het dan wèl aannemen?!

[...]

Hier horen dus verwijzingen naar de relevante BFS-rapporten.

14 juli 2010, 10:15

De bedoeling met zo'n artikel is nu juist om discussie op gang te brengen. Dus laten wij die niet voorafgaand aan publicatie voeren.

Wel meld ik, dat je zin "Somehow, these developments have not led to recognition of new or evolved paradigms in the CIMing realm, even if at least one academic proposal is available [Wiss00]." nog niet klopt. Metapatroon is méér dan een "proposal" en "academic" is het niet. Was het maar zo! Metapatroon, literatuur erover en programmatuurplatform heb ik allemaal zelf gefinancierd. Je mag aan gebrek aan acceptatie door markt en, inderdaad, academici niet de conclusie verbinden dat Metapatroon nog niet bestaat of, vooruit, als het bestaat, dat het een academisch voorstel betreft.

Wat wèl klopt, is: These developments have led Pieter Wisse to develop a new paradigm for conceptual information modeling called Metapattern.⁵⁶ Als je daarover eerlijk en duidelijk bent, bevorder je acceptatie. Anders denken lezers toch gauw dat het jouw idee is. Zoals je aan mij kunt zien, lukt het de bedenker zèlf bijna nooit om andere mensen te overtuigen van zijn idee met de strekking van een heus nieuw paradigma. Als lezers dus de indruk krijgen, dat jijzèlf iets van ze wilt, haken ze af.

Je schreef me eerder “dat [ik] de reus ben[...] op wiens schouders dit verhaal staat.” Afgezien ervan dat reuzen niet bestaan, wat heb ik aan zo’n zin? Als je acceptatie wilt helpen bevorderen, moet je zo’n zin niet aan mij persoonlijk schrijven, maar in je artikel. Dat hoeft niet, nota bene omdat ik publiekelijk mijn ego gestreeld wil zien. Mag natuurlijk wel. ;-) Maar mensen krijgen graag een vertrouwenwekkende aanbeveling. Als voorwaarde dat ‘ie vertrouwenwekkend overkomt, geldt dat een derde persoon die aanbeveling doet. Welke loodgieter schakel jij in? Is dat iemand die onverwacht bij jou aanbelt en je vertelt wat voor prima loodgieter z/hij is? Of neem je contact op met de loodgieter, waarover een vertrouwde kennis of vriend, iemand ànders dus, je liet weten zeer tevreden met haar/zijn werk te zijn? Dat is natuurlijk precies de reden, waarom Peter jou inschakelde. Ik kan het wel jammer vinden, maar hij heeft helemaal gelijk dat mijn directe boodschap voor Forum Standaardisatie geen enkel gewicht heeft. Dat moest mijn-boodschap-in-jouw-boodschap zijn, met de verschillende bijdragen (oorspronkelijk idee resp. onafhankelijk, gezaghebbend oordeel erover) duidelijk herkenbaar. Dat heeft ook gewerkt. En zo werkt het ook omgekeerd. Want mensen vinden vervolgens mij dan weer geloofwaardig, als ik ze als het zo uitkomt deelname aan zo’n consortium aanbeveel. Dàt is dus een reden waarom ik ernáást blijf, zelfs moet blijven, om voor ons allemaal per saldo effectief te zijn.

Daarom dring ik nogmaals bij je aan om verwijzingen naar de BFS-publicaties op te nemen. Netzogoed als het een feit is, dat Metapatroon allang bestáát, is het een feit dat BFS de visie had om een nieuwe koers voor interoperabiliteit mee te onderzoeken. Niet alleen is het dus eerlijk om dat te vermelden. Niet alleen is het ook voor jezelf altijd voordelig “to honour your sponsors.” Maar als je dat in je artikel aan de lezers uitlegt, wek je vooral vertrouwen ermee. Je verlicht hun verantwoordelijkheid om te beoordelen wat zijzèlf nog als nieuw ervaren. Zo nieuw is het dus niet, er is al naar gekeken, blablabla ..., dus wat is nu eigenlijk het risico met dat andere perspectief? Integendeel, zo suggereer je met vermelding van de BFS-resultaten, en terecht, feitelijk ligt er kant-en-klaar een gemakkelijk te benutten kans.

Ik raad je aan over aanpak van acceptatie contact met Peter op te nemen (hij is volgende week terug), voordat je je artikel ergens voor publicatie indient.

13 augustus 2010, 11:43 (a)

Wat De Leenheer c.s. Business Semantics Management (BSM) noemt, zie *Metadataroadmap voor de Vlaamse overheid* (in: *Informatie*, juni 2010), mikt er nog onveranderd op (pp. 27-28) “om eensgezindheid te verkrijgen over (de semantiek van) kernbegrippen en vervolgens deze kernbegrippen uniform te laten gelden in de organisatie.” Het betreft op de maatschappelijke schaal van het informatieverkeer dus een achterhaald doel. Kortom, dat doel is onbereikbaar. Zij wijzigen het echter niet, maar blijven de oplossing zoeken in versterking van traditionele, zeg maar, middelen zoals (p. 27) “de methodologie, technologie, cultuur en organisatie.” Natuurlijk zijn zulke middelen belangrijk, maar zoals De Leenheer c.s. ze voorstelt resp. invult blijven ze hun doel missen, nogmaals, ... omdat het doel niet langer klopt. Metapatroon moet je associëren met een kwalitatief ànder doel. De beperking tot “in de

⁵⁶ Let wel, dit is **mijn** tekstsuggestie aan Paul.

organisatie” is verdwenen. Daardoor is “uniform[e]” betekenis illusoir, punt. Dat geldt nota bene tot en met “kernbegrippen.” Het middel bij uitstek om dat inzicht te bereiken is filosofie. Merk ajb op dat filosofie niet in het rijtje van de Leenheer c.s. staat vermeld. Overige middelen vergen dienovereenkomstige aanpassing aan de open opschaling. Je kunt ook zeggen, dat Metapatroon daarvan het voorbeeld bij uitstek vormt.

Genoemd artikel heeft drie auteurs. Daarover staat aangegeven, dat zij allemaal verbonden waren/zijn met Collibra. Dat is, zie de bijbehorende website, “an enterprise software company facilitating business integration by defining the business concepts in their business context.” Goed, een bedrijf, dus. Daarom lijkt het me verstandig om vooraf duidelijk te maken, over context gesproken, dat BFS met die mensen het gesprek voert in hun academische hoedanigheid (VU Amsterdam). Ik bedoel o.a. dat je voor Essence verwarring moet vermijden. Als ze zakelijk iets willen, kunnen ze bij het consortium terecht. (B)FS steunt het consortium en doet zowel — een instelling zoals — VU Amsterdam als — een bedrijf zoals — Collibra die aanbeveling dus graag.

16 augustus 2010, 15:36

Ja, op mijn beurt ben ik het grøndig eens met de drie verdere (verschil)punten die jij opsomt. Toen ik “verzoening” las, moest ik inderdaad meteen eraan denken dat jij daaraan een andere betekenis toekent. Terwijl ik daarvan redelijkerwijs nog louter een kwestie van afwijkende contexten kan maken, ... sloeg ik nav je tweede punt opnieuw het artikel op. In de passage (p. 25) waaraan jij “sociale kennisdeling” ontleende, maken de auteurs tevens gewag van “co-evolutie.” Het lijkt erop, dat zij daarvoor de voorwaarde als maatgevend nemen die zij geldig achten voor “de metadata die gegevensuitwisseling tussen [...] informatiesystemen in werking stellen.” Hun naar verderop blijkt toch nog onverminderd beperkte idee van, zeg maar, systemenkoppeling volgens uniforme betekenis geldt kennelijk impliciet als hun paradigma voor intermenselijk gedrag inclusief communicatie. Nu ik er dankzij jouw opmerking nog wat zorgvuldiger naar kijk, meen ik dat zijzèlf niet ontkomen aan het verwijt dat zij volgers van “de huidige metadatabeheerpraktijken” maken, te weten “de nauwe focus op technische metadata.” Daaraan doet hun retoriek onder vermelding van semantiek niets af. Zij overbruggen beslist niet “systematisch de subtiele kloof die schuilt tussen het delen van kennis.” Zij veronderstellen dat “mensen op het business- of sociale niveau” kennis hebben volgens “business metadata.” Nogmaals, de simpele, voor ruimere schaal achterhaalde kijk vanuit technische interoperabiliteit schiet natuurlijk tekort als verklaring van “co-evolutie.” Als er al een kloof is, valt die slechts te overbruggen vanaf de kant waar de grootste variëteit speelt. Kenmerkend voor de benadering door De Leenheer c.s. vind ik extrapolatie. Wat kleinschalig werkt, zetten zij op ruimere schaal door. Maar het wordt echter gauw ingewikkelder met noodzaak voor kwalitatief andere inrichting. Zo vervalt, klopt, categorisch onderscheid tussen data en metadata. Ook dergelijke, zeg maar even, functies van wat au fond allemaal data is, zijn afhankelijk van context.

Met een aanduiding die ik graag overneem van R.F. Hamilton, vind ik het verhelderend om zo’n valse opvatting over “co-evolution [...] voor] een conceptuele brug tussen business en techniek” een “social misconception” te noemen. Wat is dat? Het betreft (*The Social Misconstruction of Reality*, Yale University Press, 1996, p. 1) “a collective error, [...] a widespread agreement about facts or interpretation that is mistaken.” Hamilton behandelt de (p. xi) “factors likely to contribute to and sustain such misconstructions.” Hij begint met opsomming van (p. 1) “three distinct features: [social misconstructions] involve errors, mistakes, or misreading of evidence; the errors have been widely accepted; and they have persisted over many years.” Tja (p. 19), “conformity and citation chains are evident

problems.” Hamilton geeft een overzicht volgens vijf contraproductieve factoren annex thema’s (p. 201): “These are: first, a trained concern with the “inner logic” of a paradigm; second, a trained attachment, loyalty, or cathexis, an unreasoning preference for given viewpoints; third, conformity, the acceptance of viewpoints regardless of evidence or cathexis; fourth, the role of gatekeepers in directing the flow of information; and fifth, a facilitating factor, the development of permissive standards for judgment.” Er is, kortom, gauw sprake van (p. 222) “trained inability.”

De vraag is natuurlijk in hoeverre wijzelf eraan lijden. Volgens Metapatroon hoeft dergelijke zelfkritiek, dat valt dus alweer reuze mee, niet je complete identiteit(servaring) te ondermijnen. ;-)

23 augustus 2010, 17:57

Volgens mij bedoel je fundamenteeler wat van oudsher geldt als (de) twee hoofdaspecten van geautomatiseerde informatieverwerking, te weten data en proces. Zolang voor die (hoofd)aspecten vergaand aparte voorzieningen getroffen worden, gelden bijbehorend “typische modelleerbenaderingen.” Dergelijke terminologie is daarvoor m.i. echter niet gebruikelijk. Daarvan is eerder sprake per genoemd hoofdaspect. Zo zijn er voor data “modelleerbenaderingen” volgens o.a. gerelateerde entiteiten en objecten. Ook methoden voor procesmodellering zijn er in allerlei soorten en smaken (zoals jij stellig beter weet dan ik). Voor Metapatroon heb ik van meet af aan geclaimd, dat het onderscheid tussen data en proces zoals dat ooit gescheiden geraakt is, kan, moet verdwijnen. Dat komt tot uitdrukking in de algemene(re) aanduiding: gedrag.

[...]

Diezelfde indeling is “typisch” voor Niam enzovoort, dwz voor één van de “modelleerbenaderingen” (vooral) voor data.

[...]

Ik besef dat jij een verzoening opstelt vanuit jouw idee van, zeg maar, gegeven “modelleerbenaderingen.” Zoals je begint, expliciteer je echter m.i. de indeling volgens syntax nog onvoldoende.

Dankzij generalisering onder de noemer van gedrag hoef je niet te worstelen met wat je — in de context in kwestie — nogal impliciet bedoelt met actor, object, entiteit e.d.

Volgens subjectief situationisme beschouw ik object juist synoniem met actor, entiteit enzovoort. De enige manier waarop een object (zijn) gedrag manifesteert, is situationeel. Een knooppunt in een Metapatroondiagram vertegenwoordigt een situationeel object. Daar hoort éénduidig bepaald gedrag bij.

Gemakshalve even apart kan je syntactische categorieën opgeven, o.a. onderwerp, meewerkend voorwerp en lijdend voorwerp. Vervolgens kan je een bepaald situationeel object via een syntactische typering oid met zo’n categorie verbinden. Blijkbaar, bijvoorbeeld, geldt het object (of hoe je ’t noemen wilt) als actor (of hoe je ’t noemen wilt), indien je nota bene expliciet de relatie met onderwerp legt.

[...]

Op vergelijkbare manier kan je zonodig expliciet aangeven, of je met gedrag vooral de mogelijkheid tot gedrag bedoelt, “capaciteit” dus, of louter een resultaat.

[...]

Wat je schetst als “gebeurtenis” die “gewoon” gebeurt, komt dan neer als een situationeel object waarvoor de situatie niet nader gespecificeerd is. Dat verschijnt in een Metapatroonmodel (dus) als een knooppunt dat direct aan de horizon hangt. De relevante syntactische typering lijkt mij radicaal: onderwerp.

Naarmate je een gebeurtenis scherper kunt plaatsen, verbijzonder je kennelijk de situatie in kwestie. In het model doe je dat met dienovereenkomstige context.

[...]

Volgens je voorbeeld zijn er drie situationele objecten, te weten 1. medewerker-van-organisatie-x, 2. medewerker-aan-bedrijfsproces-y en 3. medewerker-in-ontslagprocedure-van-organisatie-x. Zo herken je meteen de behoefte aan méér situationele objecten, zodra je de schaal verruimt. Verder maak ik eruit op, dat we moeten oppassen met die syntactische categorieën met axiomatische status. Kwalificering van medewerker-in-ontslagprocedure als lijdend voorwerp is wellicht hoe de werkgever het graag ziet, maar hoeft de werkelijkheid niet realistisch te weerspiegelen.

[...]

Precies! Je kunt dat opvatten als tegenhanger van de verbijzonderingsruimte voor situaties. Hoe je dat optimaal doet, en bijhoudt, vertelt de methode je natuurlijk niet. Zo doe ik hier ‘slechts’ enkele suggesties voor een alternatief metamodel. Wat de voorkeur verdient, is ook weer afhankelijk van situatie op enig moment.

[...]

Gemakshalve netzogoed maar even apart kan je zoiets als procesaspecten opgeven, met vervolgens een expliciete relatie van een bepaald situationeel object met een exemplaar. Het idee is weer om harmoniseren niet als uniformeren te ondernemen, maar juist als onderzoek naar redelijkheid van verschillen (die daarvoor tevens moeten samenhangen). We hebben dus de mogelijkheid om voor een situationeel object zowel een karakteristieke syntactische categorie te kiezen, als een karakteristiek procesaspect. Zo houd je de oorspronkelijke “modelleerbenaderingen” herkenbaar, terwijl je tegelijk al behoorlijk op weg naar stelselmatigheid bent.

[...]

Je plaatst “verschijnsel” direct onder de horizon. Dat lijkt mij tegenstrijdig, in elk geval volgens filosofisch gangbare betekenis(sen) van fenomenologie. Een verschijnsel is per definitie ... relatief. Met subjectief situationisme suggereer ik een metamodel. Daarin ... verschijnt ;-) een verschijnsel als een bepaald situationeel object.

De “tweedeling” of, zo je wilt, nog-meer-deling, duikt aldus onder situationeel object op, via verwijzing bijvoorbeeld als — waarde van – syntactische categorie of procesaspect ...

[...]

In zulke knopen raak je m.i. verstrikt door verschijnsel niet zozeer slechts te objectiveren, maar zelfs te verabsoluteren. Voor gebruik van Metapatroon beschouw ik (vooral) gedrag synoniem met wat-bestaat. De variëteit van wat-bestaat valt netjes te ordenen op basis van situaties.

[...]

Volgens Metapatroon bestaat — gedrag van — elk situationeel object in-de-tijd.

Hier past ook toelichting op wat ik eerder opgaf als gemakshalve apart. Qua metamodel zouden syntactische categorie e.d. natuurlijk niet mogen ... verschijnen; dat betreft steeds invulling volgens situationeel object. Maar met zulke radicale abstractie is een dergelijk model volstrekt onbegrijpelijk. Dat valt nu al niet mee. ;-)

[...]

Daarom draait het! Je kunt mijn alternatieve model opvatten als poging om die “relativering” nog wat duidelijker te laten blijken. Daarvoor positioneer ik situationeel object als het wezenlijke draaipunt. Vandaaruit verlopen allerlei relaties, voilà, relativeringen.

[...]

En dat zijn ook maar uitersten. We ontkomen niet aan een discrete indeling, maar een strikt binaire is vaak nodeloos beperkend. Je ziet dat je per relevante “relativering” een classificatie kunt opzetten.

[...]

Sterker nog, je kunt mijn opmerkingen tot dusver lezen als nadruk op jouw (vast)stelling, te weten dat knooppunt annex situationeel object synoniem met verschijnsel is.

Tegelijk wijs ik op de noodzaak om informatiekundig altijd onderscheid te hanteren tussen werkelijkheid en werkelijkheidsbeschrijving. In mijn metamodel van o.a. Metapatroon, dwz de semiotische enneade, zijn dat twee zgn dimensies (met cognitie als derde dimensie). Ter aanduiding van de drie elementen per dimensie, bijelkaar dus negen elementen (vandaar: enneade), koos ik termen die moeten helpen om verschillen te volgen.

Voor mijn suggesties benut ik hier de termen (situatie, object en gedrag) voor — de elementen langs — de werkelijkheidsdimensie. Zo krijg je een metamodel van de werkelijkheid. Dat is precies, wat met een filosofische term ontologie heet.

Jij geeft meer een aanzet voor een metamodel van werkelijkheidsbeschrijving. Als ik daarop direct(er) wil ingaan, zou ik de termen voor — de elementen langs — de enneadische tekendimensie moeten gebruiken: context, signatuur en intext. Maar dat leek mij vooralsnog onduidelijker ...

Ik geef deze toelichting als aanzet dat wij niet verbaasd over verwarring moeten zijn. Er zit steeds nogal wat achter. Dat valt slechts moeizaam te expliciteren.

[...]

De kans is dus groot, dat wij langs elkaar heen schrijven, ;-) maar ik hoop al begrijpelijk geschetst te hebben, over “contra-intuïtief” gesproken, dat Metapatroon kan helpen om te ontsnappen aan dergelijke a priori indeling (waaraan je dus verder vastzit). Wat jij oppert, betreft ‘slechts’ een voorbeeld. Dan is het niet zo, dat je een strikte hiërarchie vestigt met bovenaan “gebeurtenis” enzovoort. Nee, je neemt een concept, verschijnsel annex situationeel object dus, dat juist overal ‘middenin’ gediijt. Als je een situationeel object als gebeurtenis wil duiden, (ook) prima. Doe dat dan niet als onderdeel van de situatie. Het is flexibeler om die (aan)duiding als gedrag te beschouwen. Ja, dat bepaalt mede wat (ervoor) als relevante situatie geldt. Dat zou je “een fundamenteel andere manier” kunnen noemen. Voor een oplossing optimaliseer je de verhouding tussen wat je als situatie resp. gedrag beschouwt. Daarvoor bestaat geen absolute waarheid.

Zo kan het ook zijn, dat jij mijn suggesties niet kan plaatsen. Indien jij op basis van jouw ervaring en kennis jouw metamodel wèl praktisch bruikbaar vindt, maar dat van mij niet, tja, zoals ik al opmerkte is mijn versie van situationisme ... subjectief. In Metapatroon zit geen scheidsrechter verborgen. Integendeel, als jij het gevoel hebt dat je er alle kanten mee opkunt waaronder in èlk geval de jouwe, is mijn doel als ontwerper van de methode bereikt.

Het is eigenlijk passender om te zeggen, dat Metapatroon intrinsiek niets oplost. De kracht is veeleer, dat de methode zo weinig mogelijk belemmeringen opwerpt voor de ontwerper enzovoort om met een optimale oplossing te komen.

[...]

Daarbij moet je rekening houden met recursieve, relatieve karakter van context. Of iets minder duister uitgedrukt, de context van het ene knooppunt wordt gevormd door andere knooppunten (met de horizon als limiet). In enneadische termen heet knooppunt: signatuur.

[...]

Die uitdaging [van een metamodel van Metapatroon] is niet nieuw. ;-) Zie bijvoorbeeld figuur 13-10 in het boek Metapattern. Die figuur heeft nota bene het onderschrift “A model of the metamodel.” Maar eerlijk gezegd begrijp ik dat (meta)model niet meer ... Laat ik het erop houden, dat ik te veel gewend geraakt ben aan de gewijzigde notatie. Hoogste tijd dus, met dank voor je aansporing, voor een nieuwe versie. Zie het meegestuurde bestand en daar de bovenste figuur.

[...]

Volgens mij kent het metamodel geen horizon. Die past ook in signatuur.

[...]

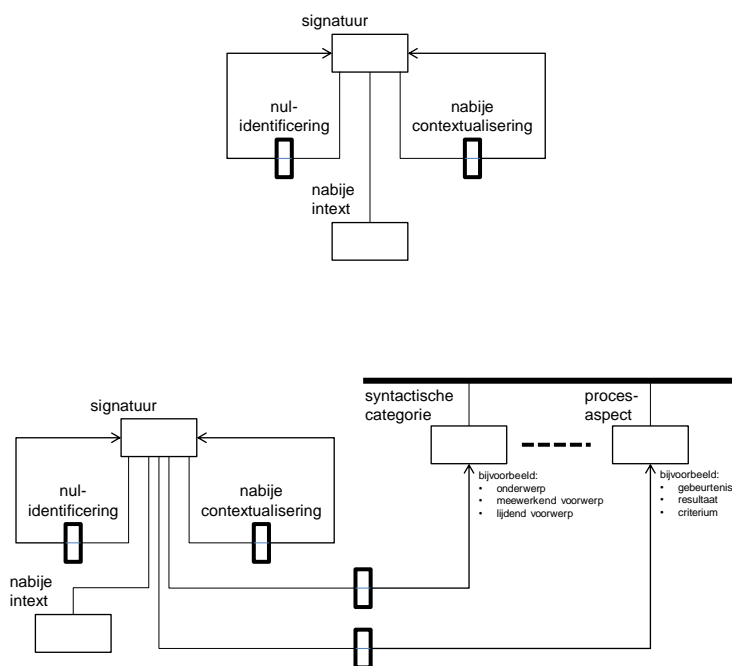
Met vermelding van “schil” vestig je de aandacht op een vergelijking. Ik lees er althans uit, dat je voorheen aparte “modellerbenaderingen” elk als een schil opvat. Vervolgens leg je ze als zodanig over elkaar, presto, verband, overzicht.

Dat levert een mooi beeld op. Tegelijk wijs ik op het risico. Klopt die verhouding als zgn schillen wel? Gaat daardoor zicht op integratie volgens nauwere verwevenheid niet verloren?

Nou ja, nauwer verweven dan alsmear vanuit situationeel object kan ik het niet verzinnen.

[...]

Het verse metamodel van Metapatroon heb ik uitgebreid met een aanzet voor een metamodel voor bestaande “typische modellerbenaderingen” als resultaat; zie de onderste figuur. Let ajb maar niet teveel op de beperkte reikwijdte van de horizon. Dat heeft ermee te maken dat het plaatje een metamodel, zoals gezegd, gemakshalve vermengt met de gebruikelijke modeloriëntatie. Vooruit, voor z’n schetsje kan het wel.

24 augustus 2010, 11:15

Ja, dat had ik begrepen. Dáárom vind ik het het duidelijkst om allereerst een metamodel van Metapatroon te schetsen. Hoe je dat metamodel eventueel uitbreidt tot een metamodel van een “andere (specifiekere) modellerbenadering” is precies de ... verbijzondering in kwestie. Strakker valt dat m.i. niet te krijgen.

[...]

Wat jij nu “tijdig” noemt, bedoelde ik met optimalisering van verhouding tussen situatie en gedrag. Dat komt dus neer op de keuze van een situationeel object, waarvan je dergelijke “capaciteit” als gedrag bepaalt. Als zodanig kan zo’n gedrag(selement) onderdeel gaan vormen van situaties voor andere respectievelijke situationele objecten met bijbehorende gedragingen.

Het valt mij telkens weer op, dat (vaak) impliciete uitgangspunten voor een kleinschalig informatiemodel op stelselschaal slechts passen als verbijzonderde gedraging. Dus, bijvoorbeeld, als ik proef dat “onderscheid tussen dynamische en statische typen” principieel

genomen worden, denk ik juist “hmm ...” De noodzaak van dergelijk onderscheid betwist ik niet, integendeel, maar dan probeer ik het als gedragsvariabele te positioneren. De vraag is dan: van welk situationeel object?

Als dat lukt, is voor het relevante onderscheid in één klap synthese bereikt. Verder beperkt de status als uitgangspunt je praktisch in het aantal waarden. Kijk maar. Je beschouwt een type als dynamisch of als statisch. Maar waarom zou je niet allerlei tussenwaarden toestaan?

Mocht je ze niet nodig hebben, ook goed. Maar wie weet ...

[...]

Niemand ontkomt voor kennis ooit aan vóóronderstellingen, leert Kant. Over principieel gesproken, daarop vormt Metapatroon, herstel, kàn Metapatroon geen uitzondering vormen. Dus ook Metapatroon is onherroepelijk “relatief.”

Een probleem met acceptatie van Metapatroon is, dat je pas een verantwoorde, goede ontwerper ermee kunt zijn, als je vooral die relativiteit beseft. Tja, dat is tegenovergesteld aan behoefte aan absolute zekerheid. Op stelselschaal is die behoefte geheid vals.

De vraag is dus o.a. of je op bijval mag rekenen, wanneer je nota bene volkomen terecht wijst op “wat [er] eigenlijk relatief is” aan “die andere modelleerbenaderingen.” Ik ben er echter helemaal vóór. En, ja, omdat Metapatroon toestaat dat je als het ware kunt spelen met de verhouding tussen situatie- en gedragsbeschrijving, heb je de mogelijkheid om (impliciete) uitgangspunten — zeg ook maar wat als externe situatie moet gelden — pèr traditionele(re) “modelleerbenadering” over te lepelen naar (expliciete) variabelen. Inderdaad, zo kan je metamodellen van allerlei “modelleerbenaderingen” verenigen in één overzicht.

Mijn voorstel voor zo’n overzichtschaal maakt het m.i. eenvoudiger om het uit te breiden voor/met nòg weer “andere modelleerbenaderingen.” Verder, zoals ik je al schreef, raak je met jouw versie in een begripsmatig moeras waar filosofen sinds millennia vergeefs een uitweg zoeken.

[....]

Dàt[, te weten abstractie van statisch en dynamisch,] is alsmaar de wezenlijke stap, prachtig!

[...]

Dat moeten ze dus àfleren[, de reflex om gedrag met dynamiek te associëren]. Je kunt eindeloos blijven zoeken om een nieuwe positionering vrij van achterhaalde associaties te maken. Dat lukt je nooit. Vergeet het daarom beter meteen.

De aanduiding ‘gedrag’ verkies ik, omdat er per saldo meer voor- dan nadeel aan zit. Wat ik allemaal voordelig vind méékomen, zijn betekenissen volgens sociale psychologie. Die kunnen informatiekunde grotendeels van achterlijk afhelfen.

[...]

Jij beschouwt zijn kennelijk als niets-doen. Dat bedoel ik dus met begripsmatig moeras. Je moet gewoon even wennen aan de opvatting dat niets-doen netzogoed een manier van doen is, te weten volgens de parameter niets.

Als je wilt vasthouden aan de betekenis die een term draagt volgens een “modelleerbenadering” die je nu nèt wilt tonen als verbijzondering van een algemenere benadering, kom je niet verder.

[...]

Als je nu ongewenste associaties wilt vermijden ...

[...]

Wat ik primair aangeef, is de verhouding van drie dimensies met pèr dimensie drie elementen in verhouding. Hoe elk element heet, is secundair. Maar je moet dus beseffen, dat er allang een metamodel bestaat inclusief terminologie.

Juist de term verschijnsel vermijd ik voor enig element. Dat komt omdat ik het gehele kader fenomenologisch vind. Zie o.a. mijn opstel *The constitutional force of perspectival phenomenology: philosophical unification in information systems* (in: *Proceedings of the*

Ninth Americas Conference on Information Systems, pp. 2766-2774, Association for Information Systems, 2003; voor concepttekst, zie http://www.informationdynamics.nl/pwisse/htm/constitutional_force.htm). Mocht je de discussie over (meta)elementen en hun naamgeving willen voortzetten, knoop ajb aan de inhoud van dat opstel aan. Ik schreef het niet voor niets.

[...]

Wat mij betreft is horizon de naam voor het situationele object dat zèlf geen nabije contextualisering kent.

[...]

Dat weet ik dan wel weer zeker, ;-) dat verwarring bestaat over wat een metamodel betekent.

[...]

De semiotische enneade als metamodel van Metapatroon is nota bene méér. De enneade positioneert Metapatroon in ruimer verband. Dat is de relativering, die onmisbaar is voor de verantwoorde ontwerper.

[...]

[Z]oals ik je al schreef, “In enneadische termen heet knooppunt: signatuur.”

25 augustus 2010, 14:37

Veranderkundig blijven we het sterk òneens. Dat lijkt me voor BFS voordelig, dus laten we dat vooral volhouden, want met aanzetten links- èn rechtsom is de kans op succes groter ... ;-)
Nee, met dank voor je handreiking, een “stijlverschil” vind ik het niet. Ik zie het meer als fasering. Wanneer ik “bottom-up” als inductief opvat, in jouw woorden “redenerend van[uit het] meer bijzondere [...] naar [het] algemenere,” staat daar “top-down” als deductief tegenover. Wie het inductief accent volhoudt, moet voor elk volgend geval geheid zijn ontwerp uitbreiden. Dat is bijna onvermijdelijk, omdat van eerder onderzochte gevallen kenmerken stellig een structurele plaats gekregen hebben. Daarom werkt de ontwerper naar het omslagpunt. Volgens deductieve oriëntatie kijkt hij, of (ook) het volgende geval past. Brussaard was een liefhebber van de (wetenschaps)filosofie van Popper en wees daarom op het falsificerend aspect van ontwerpen. In mijn termen, de ontwerper hoeft van deductief niet terùg naar inductief zolang (test)gevallen volgens zijn ontwerp passen en blijft het omslagpunt waar hij het aannam.

Als je bedoelt, dat veel ontwerpers blijven steken op het inductieve accent, ja, dat ben ik helaas met je eens. Dat vind ik echter zelfs géén stijl en zij zijn mede daarom ook geen èchte ontwerpers. Zo’n pseudo-ontwerper in de informatiekunde is tegenwoordig trouwens gemakkelijk herkenbaar; z/hij noemt zich informatiearchitect oid.

Zeg maar gerust dat iedereen een “zeer gebrekkige filosofische basis” kent. Dat inzicht, tja, dàt ontbreekt dan weer vaak, helpt relativering.

Daarvoor, dwz bewust spelen met relativering, vormt “verschijnsel” zelfs een prachtige illustratie. Volgens een semiotische referentiekader kan je de vraag “Wat is een verschijnsel?” op drie manieren proberen te beantwoorden. Is het het oorspronkelijke object? Nee. Is het dan het teken, dat zo’n object be-tekent? Hmm. Of is het de betekenis die iemand t(o)ekent aan zo’n teken? Nee, eigenlijk ook niet. Daar kom je dus nooit uit. Een verschijnsel heeft van alles wel iets. Dat kan geen toeval zijn.

De uitweg is om verschijnsel als proces te veronderstellen. Op z’n semiotisch beschouwd telt dat proces dus drie constituerende elementen. Of zijn het aspecten? Niemand kan dat met zekerheid zeggen, nogmaals, geen “basis.” Een term waarmee filosofen de kennelijke combinatie van dynamiek en statiek soms uitdrukken, is moment. Duidelijker is het niet, maar weer eens iets anders.

Wat ik eigenlijk wil zeggen, is dat je verwarring nog zoveel mogelijk beperkt door de term voor wat je als het ware opwaardeert tot proces **niet** tevens te gebruiken voor één van die samenstellende onderdelen. Klopt, daar kom je met expliciete contexten altijd wel weer uit, maar juist omdat je verschijnsel m.i. niet duidelijk als één van de veronderstelde onderdelen kan opvatten, kan je er (als zodanig) beter van afzien. Zo vind ik dat de gehele semiotische enneade 'gaat' over informatie, communicatie e.d. Bijgevolg vermeed ik enig element informatie te noemen.

Daarvoor bestaat natuurlijk geen absolute regel. Nu telt de enneade een tekendimensie. Maar als ik op de gehele enneade het etiket teken geplakt had, was ik als aanduiding voor die ene dimensie waarschijnlijk op informatiedimensie uitgekomen. Met mijn terminologische keuzes probeer ik zo dicht mogelijk bij productieve betekenistraditie(s) te komen resp. erop aan te sluiten. Ja, dat heeft een sterke veranderkundige bedoeling. En daarover zijn wij het grondig met elkaar eens! Nodeloze verandering kunnen we missen als kiespijn; het is al moeilijk genoeg. Waarop ik wijs is de spanning tussen verandering en continuïteit. Als je de druk op continuïteit onvoldoende opvoert, lukt verandering niet. Ja, met te veel druk gaat het ook mis.

30 augustus 2010, 17:02

Wat noodzakelijke casussen betreft, is het een idee wanneer ik jou vergezel tijdens een afspraak met [een potentiële consortiumdeelnemer]? Ik neem aan dat Peter daartegen geen bezwaar heeft. Een (eerste) model kan toch zo moeilijk niet zijn en dan ben je tenminste onderweg.

31 augustus 2010, 17:37

Zelfs nòg sneller dan jij reageerde op het oorspronkelijke bericht van Pieter de Leenheer antwoord ik hierbij het jouwe. Wat mij betreft zijn "de kenmerkende verschillen tussen die twee werelden" niet aan de orde geweest. Vanuit mijn perspectief bijt zowel Pieter De Leenheer als Rinke Hoekstra zich in hun vertrouwde bouw materiaal vast. Als je iets opmerkt over perspectief voor modelleren, vatten zij wat je zegt op als een bepaald model en beweren dan dat je dat model beslist kunt bouwen met hun materiaal. Dat zal ook wel, maar dat is de crux volgens het modelleerperspectief helemaal niet. Zo blijven ze opschaling naar stelselmatigheid met alle gelijktijdige, veranderlijke variëteit van dien missen. Op die schaal moet je allereerst passend kunnen modelleren. Daarna is het pas de vraag of hun bouw materiaal al dan niet optimaal is. Het is zinloos daarop een antwoord te gaan geven, zolang zij die perspectiefwissel niet herkennen. In dit verband keek ik opnieuw (even) naar SBVR,⁵⁷ omdat zij daarvan melding deden. Dat zit m.i. eveneens in de bouwhoek, wat hun enthousiasme ervoor verklaart. Enige aanwijzingen voor stelselmatig modelleren kan ik er niet in ontdekken, allerlei vermeldingen van context ten spijt.

Overigens schets je met "twee werelden" een tegenstelling die ik liever vermijd. Ontwerp en bouw behoren tot één en dezelfde wereld, als aspecten van een proces. Wie denkt dat bouw(materiaal) meteen ontwerp inhoudt, leeft niet in een andere wereld, maar vergist zich voor wat lastiger opgaven domweg.

⁵⁷ SBVR: Semantics of Business Vocabulary and Rules.

3 september 2010, 21:06

De inhoud van het projectvoorstel⁵⁸ doet me schrikken. Die komt op mij over als het onder het tapijt schuiven van Metapatroon. Dat lijkt me reëel ... noch fair ... noch handig. Want het verklaart natuurlijk ook deels de moeilijkheid om partijen voor deelname te interesseren; Metapatroon is véél verder dan wat het voorstel als stand suggereert. Dat concrete perspectief onthoud je ze echter. Met veranderkundige beweringen dat het beter is om Metapatroon te verzwijgen, ben ik het pertinent òneens.

Ik doe graag mijn best om je met het consortium te helpen, omdat ik terdege besef dat (B)FS die aanpak steunt. Het projectvoorstel in kwestie ondermijnt echter mijn motivatie. Je kunt je er wellicht niet in verplaatsen, maar zult er toch mee moeten rekenen. Anders schieten ‘we’ nog altijd niet op.

Extra context

Ter verdere oriëntatie op ‘de zaak Essence’ zie o.a.

[Zoek de verschillen!](#) (januari 2012, Engelstalige versie: [In search of differences](#))

[Innovatieparasiet: pleidooi voor gastheerhygiëne](#) (april 2012)

[Oproep tot hervatting](#) (april 2012)

[Ook open kaart, open brief aan Bureau Forum Standaardisatie](#) (14 mei 2012)

[Enkele openstaande vragen over consortium Essence](#) (juni 2012)

[Van klacht tot erger](#) (juni 2012)

[Voor goed begrip](#) (juni 2012)

[Open bedankbrief aan Ventoux Advocaten](#) (september 2012)

[Up against a state of perversity](#) (oktober 2012)

[Vals congresspoor](#) (4 oktober 2012)

[Stop plagiaat van Metapatroon ofwel, wie het met rectificatie oneens is moet het zeggen](#)
(oktober 2012)

[Visitekaartprofessor](#) (november 2012)

[Ontspoorde evaluatie](#) (december 2012)

[Epidemische oplichterij](#) (december 2012)

[Stankbetuiging](#) (december 2012)

[Hup minister, leve integriteit!](#) (december 2012)

[Beware of the plagiarist!](#) (februari 2013).

maart 2013 © [Information Dynamics](#), Voorburg

⁵⁸ Bijlage D van *Projectvoorstel Cofinanciering voor Essence – fase 1* (TNO, versie 3 september 2010).